

Lama Shabkar Tsogdruk Rangdrol

HRANA BODHISATVAȘILOR

(Învățătură buddhistă despre abținerea de la carne)

Bazată pe învățăturile lui Buddha, această carte ne oferă cea mai rezistentă și mai infăcărată incriminare a consumului de carne. Informații și detalii se pot găsi în literatura tibetană, potrivită oricărei persoane, interesate de vegetarianism, ca o chestiune morală sau spirituală.

Învățăturile lui Buddha arată modul în care obiceiurile destructive pot fi examinate și transformate gradual, din interior. Scopul nu este să reprime dorința de carne și produse de origine animală prin puterea voinței, ci să dezvolte compasiunea sinceră și din toată inima, precum și sensibilitatea față de suferința animalelor. În așa fel încât dorința de a le exploata și a ne hrăni cu ele se dizolvă de la sine.

Shabkar (1781-1851) a fost un renumit practicant și învățator al tradițiilor buddhiste tibetane ale Antrenamentului Minji și Dzogchen. A fost un spirit liber care a ales să trăiască o viață de eremit și pelerin rătăcitor, fără casă și posesiuni materiale, departe de viața organizată a instituțiilor religioase. A lasat în urmă multe volume de învățăături, inclusiv o celebră autobiografie.

ISBN 978-973-88136-0-0
ISBN 978-973-88136-0-3

Copyright © 2006 DHARMA LION PUBLICATIONS

Toate drepturile asupra acestei ediții sunt rezervate editurii. Orice reproducere integrală sau parțială, prin orice procedeu, a unor pagini din această lucrare, efectuate fără autorizația editorului este ilicită și constituie o contrafacere. Sunt acceptate reproduceri strict rezervate utilizării sau citării justificate de interes științific, cu specificarea respectivei citări.

Fotografia de pe copertă este după o pictură de Dugu Choegyal Gyantso Rinpoche, un celebru yogi și lama tibetan ale cărui lucrări combină stilul tradițional cu o manieră liberă și expresivă.

Coperta de Florentina Câdea.

DHARMA LION PUBLICATIONS este prima editură buddhistă din România.

Scopul acesteia este promovarea în limba română și nu numai, a literaturii buddhiste autentice, indiferent de tradiție. Vom acționa întotdeauna în spirit non-sectar (rime) și vom sprijini publicarea oricărui text, clasic sau contemporan.

Dorim să colaborăm cu traducători români și reprezentanți ai tradițiilor buddhiste prezente în țara noastră într-o atmosferă de sinceritate și adevărată camaraderie.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

SHABKAR TSOGDROK RANGDROL

HRANA BODHISATTVAȘILOR: Învățăături buddhiste despre

abținerea de la carne/Shabkar Tsogdruk Rangdrol; trad.: Josho Adrian

Cîrlea-Craiova: Dharma Lion Publications, 2006

Bibliogr.

ISBN (10) 973-88158-0-0; ISBN (13) 978-973-88158-0-3

p. 155, 145 x 200 mm

I. Cîrlea, Josho Adrian (trad.)

294.3

Adresă:

DHARMA LION PUBLICATIONS

Adrian Cîrlea - director general

O.P. 6, C.P. 615, CRAIOVA, DOLJ,

ROMANIA

Website: www.dharmalionpub.com

e-mail: office@dharmalionpub.com

ISBN 973-88158-1-9

ISBN 978-973-88158-1-0

HRANA BODHISATVAȘILOR
Învățăături buddhiste despre abținerea de la carne

Lama Shabkar Tsogdruk Rangdrol

*Traducere în limba română de Rev. Josho Adrian
Cîrlea*

după " Food of Bodhisattvas, Buddhist teachings on Abstaining from
Meat", translated from Tibetan by the Padmakara Translation Group
(Shambhala Publications, 2004)

Dharma Lion Publications

Craiova, 2006

CUPRINS

Cuvânt înainte.....	1
Introducere.....	2
Greșelile consumului de carne.....	27
Nectarul nemuririi.....	57
Glosar.....	72
Bibliografie.....	78

Cuvânt înainte de Pema Wangyal

Lama Shabkar ne-a atras atenția asupra faptului că animalele, insectele și chiar scoicile sunt ființe sensibile și pentru că toate, fără nici o deosebire, au sentimente, merită să fie respectate exact cum respectăm oamenii.

Dacă noi, buddhiștii – mai ales dacă ne considerăm a fi pe Calea Mahayana – dorim să trăim în conformitate cu învățăturile lui Buddha, atunci, așa cum se spune în mod repetat în aceste texte, trebuie să evităm odată pentru totdeauna să aducem vre-o suferință oricărei ființe vii, direct sau indirect. Aceasta înseamnă că nu trebuie să le ucidem ori să le torturăm noi înșine, dar nici să îi împingem pe alții să o facă.

Atunci când intrăm pe Calea Dharmei, ne refugiem în Cele Trei Comori, luând ca martori pe toți Buddha și Bodhisattva. Repetând după învățătorul nostru, spunem: “Refugiindu-mă în Dharma, fac legământ să nu rănesc nici o ființă.” Este dificil să pretindem că nu știm de angajamentul acesta ori să ne gândim că putem interpreta diferit cuvintele foarte clare ce sunt cuprinse în el.

De aceea, îmi doresc să dezvoltăm cu toții iubire și compasiune pentru toate ființele sensibile, privindu-le pe toate acestea ca pe scumpii noștri copii.

INTRODUCERE

Cei mai puțin cunoscători în ceea ce privește buddhismul, însă familiari cu învățăturile sale despre non-violență și compasiune, presupun adeseori că buddhiștii sunt vegetarieni. Descoperă însă cu mare surpriză și uneori cu o oarecare dezamăgire că mulți buddhiști (însă în nici un caz, toți) atât din est cât și din vest, sunt în realitate, carnivori. Lăsând deoparte o mulțime de factori personali sau sociali care afectează comportamentul fiecărui individ, atitudinea generală a buddhiștilor față de consumul de carne este condiționată de factori istorici și culturali, având drept rezultat faptul că aceste atitudini diferă de la o țară la alta. Spre exemplu, în cadrul lor tradițional, buddhiștii Mahayana din China și Vietnam sunt de obicei strict vegetarieni. Pe de altă parte, nu este deloc ceva neobișnuit pentru japonezi – și aproape întotdeauna se întâmplă așa în cazul tibetanilor – să mănânce carne. Iar cum buddhismul s-a răspândit în Europa, America și în alte părți, a devenit ceva natural pentru noii discipoli să adopte atitudinile și practicile specifice tradiției pe care o urmează.

Tibetul a fost singura țară din Asia în care întreaga serie de învățături buddhiste a fost transmisă din India iar tibetanii au fost, din secolul opt și până în prezent, pe deplin dedicați învățăturilor Mahayana, atât în formele lor tantrice cât și în cele bazate pe sutre – studiindu-le, reflectând asupra lor și transformând în experiență vie învățăturile ei despre înțelepciune și compasiune universală. Mai mult decât atât, se știe foarte bine că aceste învățături și atitudinile pe care le-au implantat la nivel popular au exercitat o puternică influență în ceea ce privește relația dintre tibetani și mediul lor natural. Vizitatorii europeni ai Tibetului și ai regiunii himalayene de înainte de invazia chineză, erau adeseori uimiți de bogăția și docilitatea vieții sălbatice, devenită fără teamă față de oameni într-o țară în care vânatoarea era foarte rară și universal condamnată.

Și cu toate acestea, realitatea este și rămâne aceea că tibetanii în general, au fost întotdeauna și încă sunt, mari consumatori de carne. Acest lucru se datorează îndeosebi climei și așezării geografice, mari zone ale țării aflându-se la altitudini unde cultivarea pământului era imposibilă.

Însă bineînțeles că obiceiul format în timp îndelungat dă naștere la tendințe greu de schimbat și, în ciuda convingerilor lor religioase, mulți tibetani care locuiesc în alte zone ale lumii nu și-au schimbat nici acum dieta. Și totuși, aceasta nu conține în ea însăși nimic surprinzător. Este foarte dificil pentru cineva să își abandoneze obiceiurile alimentare de o viață iar primul impuls al călătorilor și al imigranților de peste tot este să își aducă cu ei ori să își facă rost de propriul lor gen de mâncare. În orice caz, asemenea întregii lumi, mulți tibetani consideră carnea ca fiind foarte delicioasă și o consumă cu multă poftă. Însă, chiar dacă aceasta a fost și este tendința obișnuită, atât în Tibet cât și printre tibetanii din exil, practica zilnică Mahayana – meditația constantă asupra compasiunii și angajamentul Bodhisattva de a elibera toate ființele din suferință – pune, fără putință de ocolire, sub semnul întrebării, chestiunea consumului de carne. Ca regulă generală, buddhiștii tibetani, chiar și cei ce sunt carnivori înveterați, nu rămân insensibili la aceasta. Mulți dintre ei recunosc de bună voie faptul că, mâncarea unei hrane imposibil de disociaț de uciderea intenționată a animalelor nu este deloc de dorit și nici nu poate fi considerată ca potrivită pentru practicantii buddhiști. Mulți tibetani fac eforturi să se abțină de la carne în anumite zile și perioade sacre ale anului. Mulți își exprimă admirația pentru vegetarianism și cu greu se poate întâlni un lama care să nu laude și să nu susțină acest regim alimentar pentru cei capabili să îl urmeze, chiar dacă, din diferite motive, acei lama sunt ei înșiși

consumatori de carne.

Printre tibetanii care locuiesc în exil în India și Nepal, în țări unde sunt la îndemână mai multe alternative alimentare și unde consumul de carne este mai puțin înrădăcinat în cultura locului, o schimbare de obiceiuri pare să prindă formă încetul cu încetul, mai ales printre cei din tânăra generație¹. Mai multe mănăstiri, inclusiv Namgyal Dratsang, unde își are sediul însăși Sfinția Sa Dalai Lama, nu mai permite gătitul cărnii în bucătăriile sale și chiar dacă practica personală a fiecărui călugăr este lăsată în seama deciziei individuale, un număr mic, dar în continuă creștere, de călugări și călugărițe, au început să abandoneze definitiv consumul de carne.

Pentru practicantii non-asiatici, însă, situația este destul de diferită. Spre deosebire de tibetani, noi trăim în zone unde este foarte ușor de obținut o mare varietate de alimente vegetale. Și cu toate acestea, aparținem unei culturi în care tradițiile etice și religioase aprobă și încurajează consumul de carne. Atitudinea plină de compasiune față de viața animală, inerentă în viziunea buddhistă și cu care, în ciuda obiceiurilor lor alimentare, tibetanii sunt profund îmbibați, lipsește din societatea noastră. În general vorbind, tratamentul pe care oamenii îl aplică animalelor domestice, chiar și în lumea modernă, este dictat de sentimentalitate și considerații financiare; în nici un caz nu se bazează pe înțelegerea faptului că animalele sunt ființe vii, înzestrate cu minte și simțire, a căror situație dificilă în samsara este, în esență, la fel cu a noastră. În orice caz, pentru mulți non-asiatici care au devenit buddhiști și care sunt carnivori din dorință sau obișnuință, punerea sub semnul întrebării, de către buddhism în general și buddhismul Mahayana în mod special, a consumului de carne, are tendința să fie domolită de faptul că, din motivele ce tocmai au fost explicate, tibetanii sunt foarte rar capabili să ofere ceva mai mult decât o călăuzire teoretică, chiar așa sinceră cum este ea.

Situația a fost și mai mult complicată de perpetuarea în țările non-asiatice a unor raționalizări “tradiționale” folosite pentru a scuza consumul de carne de către buddhiști. Acestea sunt adeseori adoptate – probabil cam prea ușor și fără critică – de non-asiatici incapabili sau nedoritori să accepte un stil diferit de viață. Ele includ conceptul de triplă puritate², ideea că animalele obțin o conexiune cu Dharma (fiind în acest fel avantajate) atunci când carnea lor este mâncată de practicanți și multe alte noțiuni provenite dintr-o citire greșită a tantrelor. Așa cum demonstrează Shabkar, aceste argumente sunt fie false, fie numai pe jumătate adevărate, cerând o interpretare mai atentă și mai sinceră. Ceea ce poate fi mai degrabă spus despre ele, este că sunt cât se poate de ușor de înțeles, nefiind altceva decât încercări cât se poate de omenești de a împăca conștiințele sensibile, invocate adeseori ca scuze și fără prea mare convingere atunci când abținerea de la carne pare prea dificilă. În circumstanțe obișnuite și în care sunt implicați oameni obișnuiți, este cu siguranță o greșală să le privim ca fiind expresii ale unui principiu adevărat.

În orice caz, este foarte important să fim conștienți de faptul că în Tibet există și a existat întotdeauna un alt punct de vedere. Acesta a fost prezent încă din primele zile ale buddhismului în această țară, fiind reafirmat cu putere de învățătura lui Atisha și adepții săi Kadampa și susținut de câțiva practicanți eroici din fiecare generație care a urmat. După cum vor arăta și în textele traduse în această carte, Shabkar a fost unul din membrii acestei slăvite companii – practicanți Bodhisattva ai

¹ Vezi spre exemplu, Rapsel Tsariwa, *The Remedy for a Cold Heart* (Chamrajnagar, India: Dzogchen Shri Singha Charitable Society, 2002). Această broșură scurtă, dar excelentă, a fost distribuită gratuit în multe exemplare tuturor celor care se adunaseră la inițierea kalachakra din Bodh Gaya, India, în 2002.

² Carne pură în cele trei moduri sau cele trei tipuri de carne pură – ambele expresii sunt folosite în această traducere și explicate pe larg mai încolo. (Nota trad.)

sutrelor și tantrelor, a căror compasiune pentru ceilalți și conștientizare a suferinței lor a fost atât de mare încât s-au abținut de la carne, în ciuda tuturor greutăților personale pe care le-au întâmpinat, într-un mediu atât de dur și dificil. În discuția chestiunilor implicate în această carte, Shabkar ridică întrebări foarte profunde referitoare la diferite aspecte ale Dharmei lui Buddha de la nivelele Pratimoksha, Mahayana și Vajrayana și, ca un adept plin de compasiune și bun observator al umanității, aruncă o lumină fascinantă asupra societății și religiei din vremea lui.

Despre autor

Shabkar Tsogdruk Rangdrol³ (1781-1851) a lăsat în urmă numeroase volume de scrieri⁴, dintre care două conțin o autobiografie detaliată, una din cele mai populare și pline de inspirație din întreaga literatură tibetană. În ea, printre o mulțime de poezii și cântece, povestește despre cariera sa spirituală care a început odată cu primele scântei de renunțare din copilărie și a culminat cu realizarea ultimă.⁵ Și-a petrecut aproape întreaga viață în retragere sau ca pelerin rătăcitor, vizitând multe din locurile sacre din Tibet și regiunea Himalaya – din Amdo și granița mongolă în nord, unde s-a născut și până la marele lanț muntos din Amnye Machen iar de acolo până la provinciile centrale U și Tsang și Kailash, muntele sacru din vest, apoi spre sud către valea Kathmandu din Nepal. A fost un spirit absolut liber ce a trăit la marginea societății. Și-a petrecut cea mai mare parte din timp în singurătatea munților înalți, însoțit numai de acei discipoli apropiați care erau capabili și hotărâți să împartă cu el greutățile impuse de mediul de acolo și să savureze libertatea perfectă ce provine din completa abandonare a preocupărilor lumești. A fost intangibil în ceea ce privește convențiile sociale și ecleziastice și, deși primise ordinația de călugăr, nu a întreținut niciodată relații strânse cu nici una din marile așezăminte monastice, deși le-a înzestrat așa cum a putut, uneori cu o generozitate ieșită din comun. Îndrăgind disciplina monastică și cu toate acestea profund afundat în practica yogică a Mantrei Secrete, probabil că arăta foarte straniu în desele sale pelerinaje, purtând în jurul corpului bucata de pânză peticită, eșarfa albă și părul lung specific unui yogi.

Veșmintele neobișnuite purtate de Shabkar erau o reflectare exactă a personalității sale și a eforturilor spirituale pe care le depunea. Ca yogi și călugăr, el aduna în practica lui Calea Hinayana a renunțării monastice, Calea Mahayana a compasiunii universale și Calea yoghică a Mantrei Secrete – cele trei vehicule ale buddhismului tibetan, puse în aplicare în conformitate cu schema gradată asociată atât de mult cu tradiția Kadampa. Deși în vremea lui Shabkar, Kadampa nu mai exista ca linie separată, învățătura lor despre *Lamrin* sau etapele căii, a exercitat o influență universală asupra tuturor celor patru școli ale buddhismului tibetan, fiind și un subiect de inspirație pentru compunerea unor mari opere care domină până în ziua de azi viața religioasă a tibetanilor: *Mintea liniștită* de Gyalwa Longchenpa, *Nestemata Eliberării*

³ *Shabkar* era porecla sa și înseamnă “picior alb”. I se zicea astfel pentru că, “oriunde pune piciorul, acel ținut devenea alb, adică pur și virtuos”. Vezi *Life of Shabkar: The Autobiography of Tibetan Yogi*, traducere de Matthieu Ricard (Ithaca, N.Y.: Snow Lion Publications, 2001), xiv, 433.

⁴ O ediție completă a operelor lui Shabkar a fost publicată recent, în același timp în India (New Delhi: Shechen Publications, 2003), 14 volume în format tradițional *pecha* și în Tibet (Xining: Mtsho sngon mi rigs dpe skrun khang, 2002-3), 12 volume în format carte.

⁵ Autobiografia lui Shabkar conține primele două volume din operele sale complete. Titlul primului volum este *Snyigs dus 'gro ba yongs kyi skyabs mgon zhabs dkar rdo rhe 'chang chen po 'i rnam par thar pa rgyas par 'dod rnams kyis re ba skongs bai 'i yid bzhin nor bu bsam 'phel dbang gi rgyal po*, tradus prin *Regele Nestematei care împlinesc orice dorință*. Și totuși, citatele din autobiografia care apare în această carte sunt traduceri noastre.

de Je Gampopa, *Comoara Calităților Prețioase* de Vidyadhara Jigme Lingpa și bineînțeles, *Marea Expunere a Etapelor Căii* scrisă de însuși Je Tsongkhapa. Urmând interzicerile formulate de Atisha, comportamentul exterior al lui Shabkar era caracterizat de disciplina curată a ordinației monastice. În interior, era un susținător și practicant pe viață al *lojong*, învățăturile antrenamentului mental focalizate asupra *bodhichitiei* relative și absolute, în timp ce în secret, era un yogi desăvârșit ce reușise să aducă la împlinire învățăturile esoterice ale tantrei, în mod special instrucțiunile cele mai înalte și mai secrete ale Dzogchen și Mahamudra. Hinayana, Mahayana și Vajrayana erau toate unite în practica sa, adusă la starea de realizare absolută.

Atitudinea lui Shabkar față de diferitele școli ale buddhismului tibetan nu era umbrată de nici cea mai mică urmă de tendință sectară. Fără îndoială că aceasta se datora în primul rând stilului său de viață liber și independent, necomplicat de loialitatea instituțională sau dependența de binefăcători. Ducea în întregime o existență de azi pe mâine. Nu avea un loc stabil și își redusese nevoile la minimumul absolut. Devoțiunea discipolilor săi se manifesta adeseori în donații bogate, pe care însă le împrăștia cu repeziciune fie în ofrande religioase, fie în acte de caritate. Dharma era pentru el o chestiune de antrenament și introspecție personală iar nu de supunere față de o școală anume. Iubea învățătura lui Buddha în toate manifestările ei, atitudinea sa față de toate tradițiile fiind una de sinceră și neprefăcută devoțiune.

La un moment dat, în perioada de tinerețe, când a vizitat marea mănăstire Gelugpa, Labrang Tashikhyil din Amdo, Shabkar s-a rugat să fie capabil să practice Dharma la perfecțiune și într-un mod neatins de nici un fel de prejudiciu. Referindu-se la acest eveniment în autobiografia sa, îl citează pe al cincilea Panchen Lama declarând autenticitatea tuturor școlilor de buddhism tibetan și comentează: “În conformitate cu aceste cuvinte, am cultivat întotdeauna devoțiunea plină de respect față de învățători și învățături, văzându-i pe toți și toate ca fiind pure și curate.”⁶ O caracteristică ce ieșea în mod special în evidență din personalitatea religioasă a lui Shabkar a fost gradul în care a combinat învățăturile Nyingmapa și Gelugpa, două școli adeseori considerate ca fiind situate la poli opuși. Aceasta a fost sigur favorizată de mediul social al regiunii în care a crescut, departe de centrele puterii politice, unde practicanții tuturor tradițiilor locuiau aproape unii de alții și comunicau liber.

Propriile lui rădăcini erau printre yogi Nyingmapa din Rekong (Amdo), faimoși pentru puritatea *samaya* pe care o practicau și puterile miraculoase rezultate din realizările lor spirituale. Aici a fost locul unde a început antrenamentul său religios și reiese foarte clar din viața sa de mai târziu că învățătura pe care a primit-o aici, prin viu grai și prin puterea exemplului, a lăsat o urmă de neșters în caracterul său. La douăzeci de ani a primit ordinația de călugăr de la marele abate și învățat Gelugpa, Arik Geshe Jampel Gyaltzen Ozer, care l-a sfătuit pe Shabkar să își caute gurul său original, marele maestru Nyingmapa Chogyal Ngakyi Wangpo. De la acesta din urmă a primit Shabkar toate învățăturile școlii Vechi de Traduceri, până la și inclusiv instrucțiunile *trekcho* și *thogal* ale Marii Perfecțiuni, care vor alcătui miezul practicii sale personale. Cu toate acestea, după cum amintește în biografia sa, Shabkar primea frecvent transmisii și inițieri din noile tradiții, printre care și mult îndrăgita sa *Migtsema*, vestita rugăciune către Tsongkhapa, nestemata Tărâmului Zăpezilor. Mai târziu, în călătoriile sale, îi făcea plăcere să viziteze așezăminte Gelugpa din provinciile centrale U și Tsang, unde aducea ofrande generoase și cerea învățături. De asemenea, făcea pelerinaje la marea mănăstire Sakya, unde a primit împuternicire- inițiere de la fii lui Wangdu Nyingpo, al treizeci și treilea deținător al tronului.⁷ Și

⁶ Vezi *Life of Shabkar*, 31.

⁷ Vezi *The Life of Shabkar*, 452.

cum se afla în apropiere, nu rata niciodată ocazia să își aducă omagiile la mănăstirea Jonang Ganden Puntsoling, fosta reședință a lui Taranatha Kunga Nyingpo, ale cărui învățături le copiase după lespezile de lemn păstrate acolo.⁸ Și nu în ultimul rând, se simțea pe deplin acasă printre yogi Kagyupa de pe muntele Kailash sau alte locuri. Citind viața lui Shabkar, cu atmosfera ei de senină devoțiune și respect față de toate tradițiile, cu greu am putea ghici adâncimea conflictelor sectare ce au îmbolnăvit timp de generații întregi istoria socială a Tibetului. Atât de puternic și de curat era respectul lui Shabkar față de toate tradițiile buddhismului tibetan, încât a ajuns să fie celebrat ca manifestarea diferitelor personaje din exact aceste tradiții. El este adeseori venerat ca o emanație a lui Manjushrimitra (*'jam dpal bshes gnyen*), unul din patriarhii liniei Dzogchen din școala Nyingmapa. A fost recunoscut ca fiind încarnarea maestrului Ngulchu Gyalse Thogme, foarte venerat de adepții Sakyapa și ca renașterea lui Chengawa Lodro Gyaltsen, un discipol apropiat al lui Je Tsongkhapa. Însă, cu toate acestea, Shabkar este celebrat mai ales ca emanația lui Jetsun Milarepa, unul din cei mai mari maeștri din școala Kagyu și cele mai îndrăgite personaje din întreaga tradiție tibetană. În ceea ce privește stilul de viață, talentul, perseverența și realizarea sa, cu siguranță că a pășit însă în mod evident mai mult pe urmele lui Milarepa.

Shabkar era faimos pentru afecțiunea și grija sa pentru animale. Atitudinea lui era nu numai o simpatie personală sau o apreciere estetică ci una adânc înrădăcinată în înțelegerea învățaturii buddhiste. Pentru Shabkar, precum și pentru alți buddhiști, animalele trebuie privite în primul rând și mai presus de orice, ca ființe vii prinse ca și noi în suferințele samsarei. Oricât ar fi de diferite și stranii în înfățișarea lor fizică sau de rudimentare ca înzestrare emoțională și intelectuală, ele au, fără îndoială, o minte și sunt în cel mai esențial mod, persoane. Ele sunt atașate, nu mai puțin decât oamenii, de noțiunea de sine. Tânjesc așadar, după fericire și împlinire în conformitate cu natura lor animală și suferă atunci când nu reușesc să le atingă. În comparație cu oamenii, animalele sunt, bineînțeles, în mare dezavantaj. Mințile lor sunt mult mai mult întunecate de ignoranță, fiind deasemenea stăpânite de puterea instinctului. Chiar dacă posedă facultăți senzoriale mai puternice decât noi, inteligența lor nu este adaptată pentru primirea Dharmei și urmarea metodelor care îi permit minții să evolueze de la dependență și sclavie la libertate.

În lungii săi ani de retragere tăcută pe înălțimile muntoase ori în călătoriile solitare prin pustietatea tibetană, Shabkar a avut fără îndoială multe ocazii să privească de aproape animalele și să le observe comportamentul. Astfel de ocazii, împreună cu extrema simplitate a stilului său de viață, au întărit cu siguranță simpatia naturală pe care o simțea față de animale și pe care o simțim de atâtea ori în autobiografia sa. Viața lui, trăită în sălbăticie, cu puțină mâncare și un adăpost insuficient împotriva elementelor naturii, l-au făcut să înțeleagă greutățile și pericolele care constituie destinul natural al animalelor. Cu siguranță i-a fost de multe ori frig și foame și a fost martor al fragilității și suferinței animalelor confruntate cu schimbări imprevizibile ale climei și amenințările prădătorilor lor naturali. În mod cert a simțit o camaraderie cu animalele, precum și ele, de asemenea, trebuie să se fi obișnuit cu prezența inofensivă a aceluia om straniu, în lungile sale retrageri solitare. Uneori Shabkar le vorbea și din când în când – în sporovăiala ciorilor, spre exemplu sau în strigătul tânguitor al cucului – își imagina că i se adresează personal sau că vorbesc între ele. Odată a oferit o simplă instruire spirituală unei turme de *kyang* sau măgari sălbatici care părea că stau și ascultă iar altă dată el însuși a primit o învățatură din toată inima de la o oaie bătrână. Reiese foarte clar din scrierile sale că era adeseori mișcat de frumusețea animalelor și se simțea bine în compania lor. Adeseori chemarea

⁸ Vezi *Life of Shabkar*, 460.

păsărilor și murmurul insectelor erau cele care îi stimulau introspecția spirituală, trecându-le apoi în cântecele lui.

Din fragedă tinerețe, Shabkar a fost îngrozit de tratamentul aplicat de oameni, animalelor. În primele pagini ale autobiografiei sale, este descrisă o experiență din copilărie care avea să îl marcheze pentru tot restul vieții.

“Într-o toamnă, am avut o recoltă foarte bogată. Toți oamenii din toate gospodăriile, săraci și bogați, au spus că ar trebui să sărbătorim. Asta bineînțeles însemna măcelărirea a multe zeci de oi. Priveliștea era înfiorătoare. Eu unul am fost îngrozit și plin de milă pentru bietele ființe. Nu am putut suporta să stau în zona omorului ci a trebuit să plec și să aștept până ce totul era gata. Când au terminat de ucis, m-am întors și am văzut carcacele oilor înșirate peste tot și tăiate în bucăți. Atunci mi-am zis mie însumi: ‘‘Acești oameni fac ceva foarte rău și continuă în acțiunile lor, deși știu că vor trebui să îndure consecințele în viețile viitoare. Când voi fi mare, voi trăi numai în conformitate cu Dharma și voi întoarce pentru totdeauna spatele unui astfel de comportament rău.’’ Nu am încetat niciodată să îmi fac această promisiune mie însumi.”

De-a lungul vieții sale, Shabkar, la fel ca orice alt învățător buddhist, a oferit instrucțiuni în ceea ce privește legea karmei, încurajându-și auditorii să se abțină de la ucidere, uneori cu rezultate impresionante. La fel precum contemporanul său mai în vârstă, Jigme Lingpa, a făcut o practică personală din a salva viețile animalelor, cumpărându-le și eliberându-le. Într-unul din cântecele sale, amintește că până la vârsta de cinzeci și șase de ani (va trăi până la șaptezeci) a răscumpărat viețile a câteva sute de mii de animale.⁹ Și totuși, în perioada de început a maturității sale, cu ocazia unui pelerinaj la Lhasa, a trăit o experiență ce avea să se dovedească un moment de cotitură în stilul său de viață. Printre diferitele lui vizite la altare și mănăstiri, pentru a-și prezenta omagiul înaintea unor lama și alți demnitari politici și religioși, Shabkar se simțea atras întotdeauna la Jokhang, templul principal din oraș, care adăpostește pe faimoasa Jowo Rinpoche, o imagine a lui Buddha Shakyamuni, făcută, după opinia generală, în timpul vieții acestuia. Imaginea respectivă a fost și este unul dintre cele maienerate obiecte din lumea buddhistă tibetană, fiind, de-a lungul secolelor, centrul a nenumărate ofrande și rugăciuni pline de devoțiune. “Într-una din zile”, își amintește Shabkar în autobiografia sa, “am rămas în prezența lui Jowo pentru foarte mult timp și mă rugam atât de intens încât am intrat într-o stare de absorbție profundă. Mai târziu, în timp ce mergeam mai departe pe calea ce înconjura

⁹ Vezi *Viața lui Shabkar*, xxx, n. 53. “Nomazii din platourile înalte ale Tibetului se bazează în cea mai mare parte pe carne și alte animale de origine animală, pentru a subzista. Cu toate acestea, ei sunt foarte conștienți de răul implicat în rănirea și măcelărirea animalelor. Este o practică obișnuită printre tibetani aceea de a răscumpăra viețile (*srog bslu*) animalelor. Buddhiști din toată lumea cumpără în mod tradițional pești, păsări și alte animale de la piață pentru a le elibera. În Tibet, adeseori însăși proprietarii sunt cei care cruță o anumită parte din viețile animalelor ce alcătuiesc turmele lor. În cazul oilor și iacilor, ei taie vârful unei urechi a animalului și leagă de restul ei o panglică roșie ca semn al faptului că animalul nu va fi niciodată sacrificat; acesta este lăsat apoi să umble liber în restul turmei. Proprietarul pune de obicei pe o sfoară toate vârfurile de ureche obținute în acest mod și le oferă unui lama, cerându-i să dedice meritul astfel obținut prin acest act de compasiune. Lamașii și adepții devotați oferă de obicei sume uriașe de bani proprietarilor de turme, cerându-le să cruțe prin aceasta, un anumit număr de vieți.” Shabkar menționează de asemenea, multe ocazii când a oferit capre și oi mănăstirilor, însă numai pentru ca acestea să își poată procura lână și lapte.

orașul, am dat de cadavrele a multe oi și capre ce tocmai fuseseră ucise. În acel moment, compasiunea care a izbucnit în mine pentru toate animalele din lume ucise pentru hrană, a fost așa de puternică încât nu i-am putut rezista.

M-am întors imediat la Jowo Rinpoche, m-am prosternat și am făcut acest legământ: ‘De azi înainte, voi abandona odată pentru totdeauna fapta rea de a mă hrăni cu carnea ființelor, oricare dintre ele fiind în trecut părintele meu.’” [KWGJ, f201] Era în anul 1812; Shabkar avea treizeci și unu de ani. “De atunci înainte”, continuă el, “nimeni nu a mai ucis vreodată animale pentru a-mi oferi mie de mâncare. Mai mult decât atât, mi s-a spus chiar că, atunci când aflau că urma să îi vizitez, protectorii mei credincioși spuneau: ‘Acest lama nu consumă carnea nici măcar a animalelor care au murit de moarte naturală; nu trebuie, așadar, să lăsăm nici un fel de carne în jur, unde ar putea să o vadă.’ Și în acest fel, ascundeau tot. Faptul că nici un animal nu a mai fost ucis pentru mine, se datorează, cred eu, compasiunii lui Jowo însuși.” [KWGJ, f201]

Decizia lui Shabkar de a se abține de la carne a reprezentat un sacrificiu considerabil. Deși călătorii din Tibetul zilelor noastre afirmă că mari cantități de orez și vegetale importate din China se găsesc în multe regiuni ale țării, situația era total diferită în vremea lui Shabkar. Este adevărat că, din timpuri imemorabile, în zonele joase dinspre sud și est, erau cultivate suficiente grâne și vegetale pentru ca majoritatea populației de acolo să își poată suplimenta dieta bazată în mod esențial pe carne. Însă cultivarea vegetalelor la o scară suficient de mare încât să ofere ceea ce ar fi numit în ziua de azi o dietă vegetariană adecvată era imposibil. Nici o cultură nu se poate dezvolta la altitudini de peste douăsprezece picioare iar nordul Tibetului este acoperit de pășuni imense potrivite numai pentru creșterea turmelor de iaci, capre și oi. A renunța la consumul de carne era așadar, un act cu adevărat eroic, puțini fiind cei care reușeau să îl pună în practică. Aceasta ar fi însemnat să te mulțumești cu o dietă alcătuită aproape numai din unt, lapte bătut și *tsampa*, făina tradițională tibetană făcută din orz prăjit și mâncată de obicei sub forma unor bucăți de cocă amestecate cu unt și ceai. Ar fi însemnat, de asemenea, să te confrunți cu o rezistență scăzută la boli, rezultat al deficienței de vitamine și proteine și însemna în mod sigur o mai mare vulnerabilitate la frig, simțit mai acut atunci când organismul este lipsit de un aport adecvat de grăsime. Este, așadar, de la sine înțeles, că o asemenea dietă era dincolo de capacitățile majorității locuitorilor. Chiar și într-o țară în care principiile Mahayana erau omniprezente, unde nimeni nu putea spune că nu cunoaște învățăturile lui Buddha despre compasiune, era pur și simplu imposibil pentru majoritatea oamenilor să trăiască aceste învățături până la nivelul obiceiurilor alimentare. În cazul marilor mănăstiri, aprovizionarea călugărilor cu o cantitate adecvată de alimente vegetale, chiar și în cazul în care aceștia preferau o dietă fără carne, era în totalitate în afara oricărei discuții. A fi vegetarian în Tibet necesita asemenea puteri de a îndura lipsurile, precum și o hotărâre ce nu putea veni decât din cea mai adâncă convingere.

Toate aceste considerații – lărgimea practicii lui Shabkar ce îmbrățișa întreaga arie a Doctrinei, aderarea lui necondiționată la toate școlile de buddhism tibetan, perfectă integritate a caracterului său, precum și sacrificiile pe care era gata să le facă pentru a trăi în conformitate cu introspecțiile și principiile sale – îi dau o autoritate ieșită din comun și dreptul de a vorbi în numele întregii tradiții. Ceea ce are de spus despre consumul de carne și relația ei cu practica buddhistă este, tocmai din acest motiv, foarte important și trebuie auzit, chiar dacă, probabil, diferă de opiniile și preferințele personale ale fiecăruia dintre noi ori pare dincolo de puterile noastre.

Înainte de a analiza mai în detaliu argumentele lui Shabkar, este necesar să atragem atenția asupra dificultății, dacă nu chiar a imposibilității, de a ajunge la o definiție a învățăturii despre consumul de carne, în așa fel încât toate părțile să fie de

acord. Cel mai clar motiv este tocmai faptul că atitudinea lui însăși Buddha în ceea ce privește consumul de carne, așa cum este ea prezentată în scripturi, pare ambiguă. În unele sutre, și anume cele recunoscute de Hinayana, îl găsim pe Buddha sfătuindu-i pe discipolii lui să se abțină numai de la anumite tipuri de carne, ceea ce implică așadar, că tipurile de carne neinterzise erau o hrană acceptabilă. El permite, de asemenea, comunității monastice să consume carnea ce îndeplinește anumite condiții. În alte ocazii, se spune că Buddha însuși a consumat carne și se afirmă, nu fără contestație, că moartea sa ar fi fost datorată consumului unei ofrande ce conținea carne de porc infectată.¹⁰ În altă parte, însă, mai ales în *lankavatara-sutra* și alte scripturi Mahayana, Buddha critică în cei mai duri termeni mâncarea de carne și o interzice în toate circumstanțele. În cele din urmă, în anumite texte ale Mantrei Secrete, consumul de carne, împreună cu alcoolul, pare că este nu numai permis dar chiar și încurajat. Shabkar se apropie de această ghicitoare și joc de cuvinte în spiritul căii gradate și explică aparentele contradicții aflate în scripturi ca manifestări ale artei pedagogice a lui Buddha. Atingând Iluminarea pentru el însuși, acesta nu a căutat să își demonstreze propria superioritate și măreție proclamând în gol adevăruri sublime, aflate dincolo de capacitatea audienței sale. Dorința sa fundamentală a fost să îi aducă pe ceilalți la propriul său nivel de înțelegere iar în acest scop, a fost un pragmatic. Știind că oamenii sunt transformați numai prin ceea ce pot înțelege și asimila cu adevărat, nu i-a băgat în ceață cu vorbe subtile și greu de înțeles și nici nu a încercat să le impună discipline care erau în afara puterii lor. În loc de asta, a vorbit în funcție de nevoile și capacitățile oamenilor.

Învățăturile înregistrate în scripturi sunt, așadar, condiționate de împrejurări, oferite într-o anumită situație și unor persoane specifice. O învățătură potrivită unui anumit om sau grup de oameni nu se potrivește în mod necesar altora. Instrucțiunile destinate discipolilor înzestrați cu o mare ascuțime a vederilor și care se apropie foarte mult de înțelegerea lui Buddha, nu sunt potrivite pentru discipolii cu capacități mai mici, care au nevoie de o apropiere gradată de adevăr. Scripturile buddhiste prezintă un întreg ansamblu de instruire, toate având un singur țel: să conducă ființele către Eliberare.

De aici putem trage două concluzii importante. Prima este aceea că există o ierarhie a învățaturii, o scală a validității, în conformitate cu care instruirea de bază este privită ca fiind provizorie, prezentată în funcție de necesitate și întrecută de una mai înaltă și mai solicitantă ce urmează a fi revelată când discipolul este pregătit. Pentru Shabkar, precum și pentru toți învățătorii buddhismului tibetan, instrucțiunile expuse la nivelul Hinayana sunt de o importanță vitală în așezarea unei fundații solide pentru practica și înțelegerea corectă. Însă ele nu au un caracter ultim ci sunt depășite de învățăturile Mahayana, așa precum în chiar Mahayana, învățăturile sutrelor pregătesc drumul pentru și sunt depășite de cele ale tantrelor. În acest fel, toate elementele învățaturii lui Buddha se pliază într-un sistem coerent și armonios, în care învățăturilor ce par incomplete dintr-un punct de vedere mai înalt le este oferită o poziție potrivită și pregătitoare, aflată în josul scalei. Văzute în această lumină, învățăturile scripturilor Hinayana și Mahayana pot fi reconciliate și nu mai are nici un rost să se speculeze, așa cum au procedat unele autorități în domeniu, pe marginea posibilității interpolării unor texte și interpretările rău voitoare ale cuvintelor lui

¹⁰ De fapt s-a dovedit că era vorba de un tip de ciupercă numit "piciorul porcului". Denumirea a generat această confuzie, care în zilele noastre a fost înlăturată de mulți învățați moderni precum Arthur Waley, K.E. Neumann, Rhys David și alții. În prezent, există un consens general pentru faptul că Buddha a mâncat ciuperci otrăvite, ceea ce a dus la moartea sa la vârsta de 80 de ani. Vezi de asemenea și Phillip Kapleau, *To Cherish All Life* (Rochester, N.Y.: The Zen Center, 1986) despre ultima masă a lui Buddha.

Buddha de către generațiile următoare.¹¹

A doua concluzie importantă este că validitatea unei anumite învățături depinde de circumstanțele în care a fost oferită. Este o greșeală să se citeze învățături ieșite din context care să fie apoi aplicate într-un mod mult prea larg, în situații pentru care nu au fost destinate. Astfel, o instruire oferită într-un cadru Hinayana nu își are locul și nu prezintă aceeași validitate într-un context Mahayana. Așa cum arată Shabkar, mare parte din confuzia în ceea ce privește consumul de carne se datorează unei citiri superficiale și incorecte a scripturilor.

Așa cum am văzut, în ciuda prezenței Mahayana în Tibet și a multor mari maeștri care au propovăduit-o și au trăit-o în deplina ei puritate, introducerea chestiunii legate de consumul de carne nu s-a dovedit a fi o alegere practică pentru cei mai mulți oameni. Și așa cum am arătat, folosirea în afara contextului a unor citate din scripturi pentru a justifica consumul de carne este parte integrantă a unui scenariu pur omenesc. Când oamenii sunt constrânși de slăbiciune să acționeze într-un mod care se află în contradicție cu idealurile lor, este natural să încerce să se justifice ori să mai aline din presiunea psihologică rezultată în urma acesteia. În situații de adevărată dificultate, este de asemenea ceva natural să se urmeze calea ce presupune o rezistență mai mică. De exemplu, în Kham sau Amdo la sfârșitul iernii, toată lumea este foarte flămândă. Dacă la îndemână se află carne, cu greu ar putea cineva să îi critice pe aceia care o cumpără și o consumă fără să se întrebe prea mult de unde provine, spunându-și în același timp că nu sunt deloc responsabili de moartea animalului.

Însă indiferent cât de convingătoare ar putea fi argumentele condiționate de împrejurări și nu există nici o îndoială că acestea au fost și sunt foarte puternice în Tibet, rămâne însă foarte important faptul de a păstra principiul esențial. Oricât de mult ar putea fi justificat consumul de carne în anumite situații sau în cazul unor anumite persoane, aceasta nu ar trebui să ascundă faptul că mâncarea de carne atacă idealul Mahayana și este, în situații normale, lipsit de orice îndreptățire. Reiese foarte clar din scrierile lui Shabkar că aceasta a fost una din preocupările sale fundamentale: indiferent cât de grele ar fi condițiile practice, este necesar să se proclame adevărul și să se mențină viu idealul. Toate acestea scot și mai bine în relief poziția lui Shabkar. Învățătura sa referitoare la consumul de carne pare extraordinar de idealistă chiar și în vestul îndestulat, ce să mai zicem însă de condițiile aspre din Tibet.

Și totuși, adevărul este că nu există reguli fixe. Indiferent care ar fi mediul cultural și geografic, comportamentul rămâne o chestiune de alegere și capacitate individuală. Este evident că sinceritatea cultivată cu abnegație este cel mai important factor, deși trebuie să admitem că, acolo unde judecata este posibil să fie influențată de dorință și de puterea obiceiului, auto-amăgirea poate să fie un însoțitor foarte îndârjit.

Shabkar era pe deplin conștient de acești factori dificili iar atitudinea sa era una de realism plin de compasiune. Deplângea situația existentă, însă știa foarte bine că propovăduia o practică situată cu mult deasupra capacităților majorității compatrioților săi. Cu toate acestea, continua să o promoveze, însă fără să devină moralist sau să adopte aere de judecător. Se întrista adânc din cauza victimelor măcelarilor și nu suporta ipocrizia și falsa pledoarie în căutare de scuze a anumitor practici împământenite. Știa însă, că, în orice situație, cea mai bună soluție de a îmbunătăți starea de fapt era prin stăruință și exemplu personal.

Prima parte a autobiografiei sale se încheie cu un vers în care își trece în

¹¹ Vezi Philip Kapleau – *To Cherish All Life* (Rochester, N.Y.: The Zen Center, 1986), pentru o prezentare diferită a acestui aspect.

revistă faptele de până atunci, adică până la vârsta de cinzeci și șase de ani. Vorbind despre el, spune: “Am respectat toate legămintele Pratimoksha, Bodhisattva și Mantrayana. Am renunțat la carne, alcool, usturoi, ceapă și tutun și m-am întreținut numai cu cele trei albe, cele trei dulciuri¹², ceai și tsampa.” [KWGJ, f480b] Apoi își enumeră discipolii: 108 mari fii spirituali, 1800 mari meditari, bărbați și femei, zeci de mii de călugări și călugărițe care au fost adepții săi și care locuiau în mănăstiri, precum și o mulțime de yogi, practicanți din sate și laici devotați care făceau tot ce puteau prin practică, rugăciuni, post și recitări de mantră. Din toată această imensă comunitate îi menționează în mod special pe acei practicanți care, “atingând perfecta blândețe iubitoare, compasiune și bodhicitta, au renunțat la consumul de carne.” [KWGJ, f480b] Aceștia erau aproape trei sute – un procent foarte mic, dar despre care vorbește cu mare încântare și apreciere.

Restul discipolilor lui Shabkar erau consumatori de carne – pe care îi acceptase ca elevi ce urmau să fie antrenați pe Cale. În lucrarea *Răul consumului de carne*, Shabkar citează din *Mahaparinirvana sutra*, în care Buddha spune: “Învățătură mea nu este asemenea celei a asceților goi. Eu, Tathagata, am stabilit reguli de disciplină în funcție de specificul fiecăruia.” Urmând aceeași tradiție, Shabkar nu a fost un fundamentalist intolerant, promovând o singură regulă indiferent de circumstanțe. Preocuparea sa fundamentală era ca oamenii să se schimbe și să crească. Pentru noi cei care urmăm Calea, puși față în față cu obiective care sunt, deocamdată, dincolo de capacitățile noastre, a adopta o atitudine de smerenie și a fi pregătiți să “începem de acolo de unde ne aflăm”, folosind materia primă pe care o avem la îndemână în propria personalitate, cu toate nevoile și slăbiciunile ei, este cea mai realistă atitudine posibilă, dacă nu chiar singura. Dacă, din indiferent de motiv, nu putem fără carne, atunci ca mâncători de carne începem antrenamentul spiritual. Și chiar faptul că ne antrenăm și progresăm către un țel anume constituie adevăratul motiv pentru care este atât de important să respectăm idealul și să nu îl ascundem în spatele argumentelor ipocrite. Acceptarea posibilității de schimbare este o precondiție a progresului moral. Urmând Calea Bodhisattvașilor, adeptul trebuie să se aștepte să fie transformat; și luând în calcul profunzimea acestei transformări, posibila modificare a dietei poate foarte bine părea doar o mică ajustare.

Hinayana și cele trei tipuri de puritate

Indiferent de opiniile pe care buddhiștii din tradiții diferite le au despre consumul de carne, toți sunt de acord cu un singur lucru: este rău să iei viața cuiva. Legământul de a te abține de la ucidere este primul precept buddhist și însăși faptul de a deveni buddhist, primind refugiul în Cele Trei Comori, implică automat angajamentul de nu face rău nici unei ființe sensibile. Pe lângă asta, buddhiștii sunt de acord că, în condiții normale, uciderea plantează de asemenea, semințele suferinței în fluxul mental al criminalului. Este evident faptul că accesul la carne implică moartea animalului de unde aceasta provine; iar dacă animalul respectiv a fost ucis și nu a murit din cauze naturale, problema este dacă consecințele karmice ale uciderii sunt transferate sau împărțite într-un fel sau altul cu cel care consumă carnea. Probabil că acesta este unul din motivele pentru care Buddha a enunțat principiul celor trei tipuri de purități. În conformitate cu această învățătură, este posibil să mănânci carne fără să împarți vina cu ucigașul animalului respectiv, dacă nu ai văzut, nu ai auzit și nu ai nici cea mai mică bănuială că animalul în cauză a fost ucis în mod special pentru tine.

¹² Cele trei albe sunt: untul, laptele și laptele bătut. Cele trei dulciuri sunt: zahărul, mierea și melasa.

Dimpotrivă, a consuma carne în timp ce știi că animalul a fost ucis pentru tine, te face complice cu ucigașul și în acest fel devii părtaș la fapta sa. Aceasta dă naștere la o karmă negativă proporțională cu uciderea însăși. Principiul celor trei tipuri de puritate a fost, asemenea multor instrucțiuni disciplinare, dictat de circumstanțe – în cazul de față, acela al călugărilor rătăcitori care își primeau hrana zilnică din pomeni.¹³ Această practică, urmată încă de călugării Theravada din Thailanda și din alte părți, se desfășoară în conformitate cu un simplu și frumos ritual, într-o atmosferă de completă anonimitate. Părăsindu-și adăposturile (*vihara*) din pădure imediat ce este suficientă lumină care să le lumineze drumul, călugării ajung la intrarea în sat, unde laicii devotați le pun în boluri o parte din propria lor hrană pe care o vor mânca mai târziu, indiferent care ar fi aceasta. Nu se spune nici un cuvânt. Călugării își arată recunoștința printr-o plecăciune, după care își văd de drum. Nu există nici o urmă de veselie sau ospitalitate lumească, nici o discuție despre originea mâncării. Călugărilor li se cere să mănânce conștienți conținutul bolurilor, fie că acesta este bun sau rău, delicios sau revoltător, acceptând tot ce li se oferă, într-un spirit de detașare.

Pe lângă faptul că este ea însăși rea, a ucide sau a face pe cineva săucidă, reprezintă, pentru sangha, o încălcare principală a preceptelor, care atrage după sine distrugerea ordinației monastice. Pentru călugări și călugărițe, este, de aceea, o chestiune foarte importantă dacă acceptarea unei ofrande de hrană ce conține carne implică sau nu complicitatea cu ucigașul. Principiul celor trei tipuri de puritate a fost așadar, enunțat pentru a specifica împrejurările în care călugării pot consuma carne – în cazul în care aceasta apare în bolurile lor – fără să le afecteze ordinația. Principala preocupare este, cu alte cuvinte, de a menține puritatea disciplinei și a împiedica posibila acumulare a negativității. Focalizarea, în acest caz, este asupra călugărilor înșiși, care, în acest context Pratimoksha din Hinayana, sunt în mod principal preocupați de eliberarea personală din ciclul suferinței și, de asemenea, de puritatea legământelor lor.

Este evident faptul că în alte medii culturale decât cele menționate adineaori, carnea înzestrată cu cele trei tipuri de puritate este practic imposibil de găsit. Se prea poate ca, acei călugări din păduri să rămână complet inconștienți față de originea hranei lor sau pot să afirme în mod rezonabil că ceea ce se pune zilnic în bolurile lor face parte din mâncarea obișnuită a donatorilor și dacă apar acolo și rămășițe de carne, acestea provin de la ceea ce sătenii au ucis ori au cumpărat pentru ei.¹⁴ Însă în alte situații decât cele atât de speciale prezentate mai înainte, condițiile și implicațiile morale ce decurg din acestea sunt în mod natural foarte diferite. Instituțiile religioase din Tibet sunt la mare distanță de ermitajele din pădurile Indiei și ale Asiei de sud. Mănăstirile tibetane erau adeseori imense, multe dintre ele fiind localizate în regiuni îndepărtate și foarte puțin populate. Cererea de provizii se situa la un nivel extraordinar de mare iar acestea trebuiau procurate și transportate. Aceasta, după cum observă Shabkar, duce la comerț și implică forțele pieței de cerere și ofertă. Și oriunde există o piață, fie în bazarul Himalayan ori într-un supermarket din Europa sau America, posibilitatea celor trei tipuri de carne pură este exclusă. Discutând despre aceasta, intenția lui Shabkar a fost de a o plasa în adevăratul ei context și de a arăta că nu poate fi invocată pentru a justifica consumul de carne de către călugării tibetani. Scopul acestui principiu (al celor trei tipuri de carne pură) a fost de a scoate în evidență singurul tip de carne al cărei consum nu distruge ordinația Pratimoksha. Pe de altă parte însă, aprovizionarea pe scară industrială cu carne “pură” este, în mod

¹³ Se pare că, asemenea populației Hindu din zilele noastre, locuitorii din India veche, erau vegetarieni. Prezența cărnii în bolul de cerșit al călugărilor era probabil o raritate

¹⁴ Nu au ucis în mod special pentru a oferi sau a vinde acea carne, călugărilor. (Nota trad.)

practic, o contradicție de termeni. Oricât de imposibil de evitat ar fi consumul de carne în Tibet, este nelegitim să apelăm la un astfel de principiu pentru a-l apăra și a-l considera o normalitate.

Pentru cei care erau capabili și dornici, abținerea de la carne în clima aspră a Tibetului însemna practic, hotărârea de a trăi la marginea subzistenței. O astfel de viață nu era, evident, pentru toți. Și totuși, Shabkar nu a fost un caz izolat. În perioada de început a buddhismului în Tibet, abținerea de la carne în mănăstiri trebuie să fi fost o regulă de bază, după cum se poate vedea din legislația regelui Trisong Detsen (aspect pe care Shabkar îl menționează în alte scrieri ale sale).¹⁵ După cum se știe, instituțiile monastice ale acelor vremuri erau mult mai mici și mai puțin numeroase decât urmașele lor. Ele se bucurau de asemenea de patronajul regal, fiind așadar, bine înzestrate cu cele trebuincioase. Însă întotdeauna în istoria tibetană au existat maestri faimoși (și fără îndoială, împreună cu o parte din discipolii lor) care se abțineau de la carne. Mulți dintre adepții Kadampa erau în acest fel, începând cu Atisha însuși, urmați de maestri și practicanți din toate școlile – Milarepa, Drikung Kyobpa, Taklung Thangpa, Phagmo Drupa, Thogme Zangpo, Drukpa Kunleg și așa mai departe, până la maestri din timpuri ceva mai moderne precum, Jigme Lingpa, Nyakla Pema Dudul și Patrul Rinpoche. În cazul lui Patrul Rinpoche, celebrul autor al lucrării, *Cuvintele Perfectului meu învățător*, se știe foarte bine că, prin prezentarea neîntreruptă a *Bodhicharyavatara* și a învățăturilor despre starea fără de speranță a animalelor, a abolit în mod efectiv, în multe părți din Tibetul de est, practica uciderii animalelor pentru a le oferi carnea lamașilor care treceau pe acolo.¹⁶

Consumul de carne și Mahayana

Principiul celor trei tipuri de carne pură a fost enunțat în contextul învățăturilor Hinayana ca un principiu călăuzitor menit să asigure integritatea legământelor Pratimoksha. În Mahayana, există însă o profundă schimbare de accent: de la dorința de a se salva pe sine însuși de suferință, la o conștientizare intensă a suferinței tuturor ființelor și cultivarea dorinței de a le proteja și elibera. Din moment ce abilitatea de a-i elibera pe alții implică de asemenea propria eliberare, Hinayana nu este respinsă în nici un fel; ea este chiar baza Mahayana, fiind încorporată și transfigurată de aceasta. Nevoia “propriei eliberări” este acceptată, însă direcția se schimbă, în sensul că accentul cade asupra “eliberării celorlalți”, sau, pentru a fi mai exacti, către o stare de înțelepciune în care distincția între sine și ceilalți este transcensă și percepută ca ireală.

Foarte importantă este reflecția asupra acestei polarități, eu și ceilalți. Aceasta este o axiomă a doctrinei buddhiste, și anume că toate ființele, fără excepție, trăiesc experiența eului, a unui sine de care se agață. Ei slujesc interesele acestui sine imaginar și se tem și rezistă oricărui lucru care îl pun în pericol. Își doresc să fie fericiți și să nu sufere. Această dorință fundamentală, înrădăcinată în agățarea de sine, este baza nu numai a existenței personale ci și a căutării spirituale. La fel ca oricare altcineva, practicanții ce aparțin nivelului Hinayana fac de asemenea eforturi să atingă fericirea, anume fericirea ultimă a Nirvanei. Dorința eliberării individuale, a eliberării pentru sine, este în totalitate asemănătoare cu imboldul care, pe ființele mai puțin instruite, le duce în samsara (lumea suferinței, a nașterii și a morții). Aici se vede

¹⁵ Vezi *Collected Works of Shabkar*, vol. 7 (Ja), *The Emanated Scripture of Compassion (snying rje sprul pa'i glegs bam)* (New Delhi: Shechen Publications, 2003).

¹⁶ Vezi Tulku Thondup, *Masters of Meditation and Miracles: Lives of the Great Buddhist Masters of India and Tibet* (Boston: Shambhala Publications, 1996), 203.

geniul pedagogic al lui Buddha în sensul că, impulsul fundamental al interesului personal este privit ca fiind energia sursă ce poate fi utilizată pentru a-l împinge pe practicant dincolo de samsara și dincolo de agățarea de sine care este tocmai cauza existenței acesteia. Așa cum adeseori spune Dalai Lama, suntem cu toții ființe centrate în noi înșine, însă Buddha ne-a învățat cum să fim centrați pe noi înșine într-un mod înțelept. Fiind conștienți de aceste aspecte, ne putem da seama de ce antrenamentul la nivelul Hinayana este prin natura lui o disciplină restrictivă. Energiile, care dacă ar rămâne necontrolate, ar rezulta în suferințe inutile în samsara, sunt îngrădite de legăminte, canalizate și folosite în așa fel încât să dea naștere la efecte pozitive. Adeptul învață să abandoneze negativitatea și să adere la tehnicile folositoare ale disciplinei, concentrării și înțelepciunii, și asta în concordanță cu direcția stabilită de impulsul original al oricărei ființe: dorința de a obține fericirea personală.

Dimpotrivă, există însă în Mahayana ceva care merge împotriva firii. Introspecția sinceră ne arată că noi nu suntem în mod natural lipsiți de egoism, adică să ne preocupăm de ceilalți în detrimentul propriilor noastre interese. Altruismul ne poartă dincolo de noi înșine, fiind ceva ce trebuie să învățăm într-un mod conștient. Mai mult decât atât, se vede din experiență faptul că, pentru a fi devotat oricărui tip de antrenament, este necesar să fii inspirat și să tânjești după atingerea aceluia țel. De aceea, în *Bodhicharyavatara* se face distincție între bodhicitta în aspirație – dorința de a atinge Iluminarea supremă pentru binele celorlalți – și bodhicitta în acțiune – practica și angajarea efectivă în calea Bodhisattva ce duce la atingerea acestui țel.

Așa cum explică învățătura¹⁷, aceste două aspecte ale bodhicitta sunt asociate cu diferite legăminte și discipline. La începutul lucrării *Nectarul nemuririi*, Shabkar menționează două practici care sunt în mod special asociate cu bodhicitta în aspirație. Prima este faimoasa instruire în șapte etape, al cărei scop este să creeze sentimentul aproprierii de ceilalți. Aceasta se bazează pe înțelegerea faptului că toate ființele au avut față de noi, cândva, în peregrinările lor prin samsara, legături de genul părinte-copil. Obiectivul acestui exercițiu spiritual este să se ajungă la recunoașterea faptului că toate ființele, indiferent de forma pe care o au acum, au fost la un moment dat aproape de noi și ne-au iubit profund. Au avut grijă de noi și ne-au protejat și am fost foarte importanți pentru ei. Faptul că i-am uitat complet pe cei care ne-au iubit în trecut și că îi vom uita de asemenea pe cei care îi iubim în această existență – soție, soț, părinți, copii, etc – este tragedia neîncetată a existenței noastre samsarice. Concluzia pe care o putem trage din aceste gânduri este că toate ființele, oameni și animale, prieteni și dușmani, cunoscuți și necunoscuți – absolut toți sunt cei dragi nouă pe care i-am pierdut de mult.

A doua parte a tehnicilor asociate cu bodhicitta în aspirație este practica de “a privi totul cu egalitate și a te schimba pe tine însuși cu ceilalți”. Aceasta este expusă pe larg de Shantideva în *Bodhicharyavatara* și reprezintă mai mult o apropiere filosofică. Ea folosește reflecția logică pentru a submina aparent puternica distincție dintre sine și ceilalți, demonstrând că acestea nu sunt altceva decât construcții conceptuale fără nici o validitate intrinsecă – cu nimic mai reale decât iluziile optice.¹⁸ Aceste două tehnici lucrează foarte bine împreună. Practica de a privi totul cu egalitate și a te schimba pe tine însuși cu ceilalți creează un mediu potrivit din punct de vedere mental, demonstrând că în ceea ce privește compasiunea, aceasta este în mod esențial justificată. Prin contrast, instruirea în șapte etape conține un apel mai mult emoțional și este creată pentru a da naștere la un sentiment covârșitor de

¹⁷ Vezi Longchen Yeshe Dorje, *Treasury of Precious Qualities*, tradusă în limba engleză de Padmakara Translation Group (Boston: Shambhala Publications, 2001), pag 185.

¹⁸ Vezi Shantideva, *The Way of the Bodhisattva*, tradusă în limba engleză de Padmakara Translation Group (Boston: Shambhala Publications, 1997), pag 180.

apropiere față de celelalte ființe și suferința lor, în așa fel încât mintea este stimulată de dorința sau mai degrabă decizia de a face ceva să le ajute și să le elibereze. Atunci când, atât înțelegerea cât și simțirea s-au dezvoltat și au fost aduse la un nivel suficient de intensitate, adevărata compasiune devine posibilă. Trebuie însă accentuat încă o dată că aceste două tipuri de antrenamente fac parte din angajamentele asociate cu bodhicitta în aspirație. Doar atunci când sunt aduse la perfecțiune, adevărata bodhicitta apare în mintea noastră. Bineînțeles, aceasta nu înseamnă că adeptul trebuie să aștepte să termine aceste antrenamente și abia apoi să se angajeze în activități asociate cu bodhicitta în acțiune (generozitatea și alte paramita). Pe de altă parte, antrenamentele ulterioare nu vor fi complete până când primele nu își vor fi atins țelul.

Antrenamentele asociate cu bodhicitta în aspirație sunt, așadar, adevărata fundație a practicii Mahayana iar faptul că Shabkar vorbește despre ele la începutul lucrării sale nu este deloc neobișnuit. Ceea ce este însă extraordinar este legătura pe care o face între aceste antrenamente și consumul de carne. Asta deoarece el afirmă că, atunci când aceste discipline mentale au fost aduse la împlinire – când, spre exemplu, practicantul simte cu adevărat faptul că toate ființele ne-au iubit și ne-au fost la fel de apropiate precum părinții noștri – devine de-a dreptul imposibil să se hrănească cu carnea lor. În contrast, consumul de carne, privită ca o hrană pentru masa de fiecare zi și mâncată în mod obișnuit fără nici un pic de reflecție, implică inconștiența și indiferența față de suferința ființelor, lucru aflat în incompatibilitate cu antrenamentul mental. Continua poftă de carne și satisfacerea ei poate fi luată, așadar, ca un semn pentru faptul că antrenamentul în bodhicitta ca aspirație nu a ajuns încă la perfecțiune. La această chestiune se mai poate adăuga faptul că, prin adoptarea acestei poziții, Shabkar se concentrează nu asupra cărnii în sine ci asupra ființelor care au fost chinuite și ucise pentru procurarea acesteia. Rezultă așadar, că interdicția lui acoperă nu numai consumul de carne ci și folosirea oricăror produse a căror procurare implicăuciderea și vătămarea animalelor.

Probabil că pentru mulți dintre noi această învățătură este dificil de acceptat. Asta sugerează că oricât de mult timp am fi practicat Dharma, dorința noastră pentru carne și produse din carne, precum și consumul acestora, indică faptul că nu suntem altceva decât începători pe Calea Mahayana. Ne vom întoarce asupra acestei chestiuni, însă ca pregătire pentru citirea lui Shabkar, ar fi de mare ajutor să zăbovim mai mult asupra orientării fundamentale a Mahayana care explică și dă legitimitate poziției lui Shabkar.

Ca adăugire la antrenamentul în cele două discipline menționate anterior, aspiranții pe Calea Bodhisattva sunt încurajați să cultive patru atitudini “nesfârșite/nelimitate”, numite astfel deoarece câmpul lor de activitate (toate ființele sensibile) și meritul rezultat sunt incalculabil de vaste. Aceste atitudini sunt iubire (dorința sinceră ca ceilalți să fie fericiți), compasiune (dorința sinceră ca ceilalți să nu sufere), bucurie simpatetică (bucuria din toată inima văzând soarta bună a celorlalți) și imparțialitate (capacitatea de a aplica anterior menționatele atitudini față de toate ființele, fără nici o diferențiere). Din aceste patru atitudini, a patra este cea mai semnificativă și mai plină de încercări.

Când privim lumea din aparenta poziție centrală pe care o ocupăm, observăm că mulțimea ființelor vii se împarte în trei categorii. Mai întâi, sunt acele ființe care ne par apropiate, frumoase, atractive, bune, importante. Apoi, sunt cele pe care nu le placem sau de care ne temem și care ne par distante, amenințătoare și rele. În cele din urmă, între aceste două extreme, se află vasta mulțime a ființelor pe care pur și simplu nu le cunoaștem, nu intră în sfera noastră de interes și față de care suntem indiferenți.

A percepe lucrurile în acest mod face parte din ceea ce înseamnă să fim în samsara; este rezultatul de neevitat al faptului de a avea simțul egoului și al agățării față de el. Această împărțire a lumii în bună, rea și indiferentă este un instinct foarte adânc înrădăcinat pe care suntem obișnuiți să o luăm drept adevărata realitate, deși nu este altceva decât o iluzie creată de propria agățare de sine. Adevărul este, bineînțeles, acela că nimeni nu este prin el înșiși plăcut, rău sau neimportant iar practica imparțialității are drept scop să distrugă tocmai îngustimea unor astfel de presupoziii egocentriste. Pentru că numai atunci când luăm în calcul aceste idei, putem privi măcar pentru puțin timp celelalte ființe separat de noi, adică *din propria lor perspectivă*, într-un mod nedistorsionat de propriile noastre atitudini și așteptări egocentriste. Și realizăm, probabil, pentru prima oară, total independent de noi și relația cu aceștia, că sunt cu toții la fel – fără excepție, de la dragii noștri copii la cele mai ne semnificative (pentru noi) insecte. Toți vor doar un singur lucru: să fie fericiți și să evite suferința. Toate ființele vii, oameni sau animale, caută împlinirea în conformitate cu natura și scopul stării în care se găsesc în această viață.

Este interesant de meditat asupra a cât de mult această viziune merge împotriva instinctelor noastre primare. În mod normal atașăm o foarte mare importanță la tot ceea ce intră în câmpul gravitațional al egoului nostru în detrimentul a ceea ce nu face parte din interesul său. Îi privim de sus pe cei care sunt suficient de ghinionști să se afle în afara grupului nostru, uitând că de fapt, în dorința lor fundamentală, sunt cu toții la fel.

Avem o predilecție înăscută pentru familia *noastră*, comunitatea *noastră*, tradiția *noastră*, țara *noastră*, națiunea, rasa și așa mai departe, părându-ni-se ceva natural să le cultivăm și apărăm ca și cum aceasta ar fi datoria noastră fundamentală, lăsând restul în voia sorții. Și să nu cumva să uităm să adăugăm acestor categorii specia *noastră*. Credem, într-adevăr, că numai oamenii sunt importanți.

Este adevărat că buddhismul atașează o valoare supremă condiției umane și face acest lucru deoarece numai în formă omenească este posibil antrenamentul spiritual și eventual, eliberarea supremă. Însă, pe lângă asta, toate ființele – oameni și animale deopotrivă – sunt la fel. Ambele se agață de sentimentul de ego și își urmează propriile interese, fie mânate de instinct, fie de alegerea conștientă. Când sunt atacate, toate încearcă să se apere și să se salveze. Dacă situația le este propice își caută împlinirea în conformitate cu capacitățile și nevoile specifice, atât pentru ele însele cât și pentru cei apropiați lor. De asemenea, încearcă să evite suferința. Agățându-se de iluzia unui sine (ego), ființele rătăcesc în samsara. Ele – de fapt noi toți - suferă, iar această suferință a noastră, nu statutul nostru existențial, este cea care ne face demni de a fi obiecte ale compasiunii. *Toate* ființele, nu doar oamenii, sunt, așadar, beneficiarii Iluminării lui Buddha iar eliberarea lor este țelul căii Mahayana. Este adevărat că, în general vorbind, oamenii sunt ființe mai inteligente și mai pline de ingeniozitate în comparație cu alte specii și că, datorită potențialului lor spiritual, nu este normal ca oamenii să fie sacrificați pentru binele animalelor (deși în cazul unor Bodhisattva realizați, acest lucru se poate întâmpla, dacă ne amintim de exemplul uneia din fostele încarnări ale lui Buddha Shakyamuni, care și-a oferit corpul pentru a fi mâncat de o tigroaică înfometată).

Pe de altă parte, din punct de vedere buddhist, este o eroare a religiilor teiste presupunerea cum că omul a fost făcut “Stăpânul creației” și că celelalte specii au fost oferite pentru uzul, hrana și amuzamentul nostru. Ființele apar în lume în conformitate cu karma lor; toate au dreptul egal de a fi aici. Înțelegerea acestui adevăr fundamental este unul din scopurile practicii imparțialității. Aprecierea plină de compătimire a situației dificile în care se află toate ființele, oameni sau nu, apreciere independentă de

perspectiva centrării pe sine, a intereselor și dorințelor noastre.

Odată ce această noțiune de bază a fost bine înțeleasă, diferența dintre Mahayana și Hinayana referitoare la mâncarea de carne este ușor de priceput. În Mahayana, obiectul preocupării noastre nu mai este cel ce consumă carnea și posibilitatea propriei sale impurități, ci victima, ființa vie care moare în frică și suferință pentru ca trupul ei să poată fi mâncat sau folosit în alte scopuri. Aceasta este esența gândirii și practicii lui Shabkar, ce iese mereu și mereu la suprafață în biografia sa. El nu putea să rămână pur și simplu tăcut, hăituit cum era de suferința animalelor, vâdate până la moarte, măcelărite cu miile pentru a oferi mâncare celor care nu puteau sau nu vroiau să se hrănească în alt mod. Shabkar a fost în acord cu Patrul Rinpoche în a face oamenii să înțeleagă adevărul evident însă adeseori ignorat, că așa mai puțin inteligente și slabe cum sunt, animalele nu vor nici ele să moară. Și a deplâns faptul că, singurul lucru care le aparține, adică viețile lor, le sunt luate de aceia care, în contradicție cu principiile antrenamentului mental, își construiesc fericirea pe seama suferinței și mizeriei celorlalți.

Dacă aceasta a fost atitudinea lui Shabkar vis-à-vis de consumul de carne în Tibet, nu este greu să ne imaginăm care ar fi fost reacția sa la situația compatrioților săi tibetani din exil sau a practicanților buddhiști din vest, unde procurarea unor produse alternative foarte bune și delicioase nu presupune mari dificultăți și unde, în diferite moduri, producția de carne constituie o industrie inumană, imensă, crudă și chiar inutilă. Mai presus de toate, în mod sigur că nu ar fi tolerat pervertirea învățaturii, așa cum o vedea el, de către cei care încercau să își justifice comportamentul prin diferite raționalizări ipocrite și egoiste. El a respins cu fermitate argumentul celor trei tipuri de puritate sau al celor trei tipuri de carne pură, în primul rând pentru că nu își are rostul în contextul Mahayana și în al doilea rând, pentru că nu era relevant pentru situația din Tibet. Nu își pleca urechea la practicile de pioșenie superficială legate de rugăciunile pentru animalele ce urmau a fi sacrificate, al căror adevărat scop era să împece conștiințele neliniștite ale ucigașilor și consumatorilor și a respins cu înverșunare ideea că animalele sunt ajutate în cazul în care carnea lor este mâncată de către cei ce pretind că sunt practicanți dar care consumă carne doar pentru a-și satisface dorințele.

Pe de altă parte, Shabkar a recunoscut că sunt întotdeauna excepții de la regulă și că în anumite situații excepționale consumul de carne ar putea fi o soluție acceptabilă – spre exemplu în cazuri de extremă necesitate, când nu se găsește absolut nimic altceva de mâncare sau când este nevoie să se amelioreze sănătatea precară a unor maeștri înaintați în vârstă, a căror eventuală moarte ar afecta în mare măsură păstrarea învățaturii.

Consumul de carne în Mantrayana

Mantrayana, vehiculul metodelor potrivite prin care obiectele simțurilor sunt folosite pe cale, este concepută de mulți ca permițând și chiar susținând consumul de carne și alcool. Textele declară într-adevăr că, în ofranda *ganachakra*, “carnea și alcoolul nu trebuie să lipsească”. În practică, aceasta este adeseori interpretată ca însemnând că ganachakra este o ocazie de a ne deda la carne și vin, uneori în cantități mari, în sensul obișnuit al cuvântului – și ca sancționând consumul lor în viața de fiecare zi. Și totuși, faptul că unii dintre cei mai mari maeștri tantrici din istoria buddhismului tibetan s-au abținut întotdeauna de la carne și și-au încurajat discipolii să facă la fel, sugerează faptul că această chestiune nu este chiar așa simplă cum pare.

Învățătura tantrelor referitoare la folosirea obiectelor simțurilor este foarte subtilă și, precum orice subiect complex, poate fi foarte ușor interpretată și aplicată greșit.

Vorbind la modul general, fiecare din cele trei vehicule – anume Hinayana și vehiculele sutra și tantra ale Mahayana, prezintă câte o orientare specifică. Hinayana este preocupată de eliberarea personală. Calitatea specifică a minții promovată de aceasta este renunțarea (*nges byung*), decizia definitivă de a părăsi samsara. Construind pe această determinare, Mahayana este preocupată de bodhicitta iar caracteristicile sale esențiale sunt preocuparea altruistă pentru ceilalți și înțelegerea înțelepciunii vidului.

În cazul Mantrayana, care este adeseori numită vehiculul rezultat deoarece ia drept cale de urmat calitățile iluminate deja implicite în *tathagatagarbha*, sau natura de Buddha, accentul este pus pe realizarea purității primordiale și a egalității tuturor fenomenelor. Aici, conceptele de curat sau necurat (o distincție profund înrădăcinată în construcțiile noastre mentale, reflectate și reîmprospătate de cadrele culturale de care aparținem), împreună cu alte perechi dualiste, precum durere și plăcere, bucurie și tristețe, bun și rău și așa mai departe, nu au nici un sens. Din contră, sunt privite ca iluzii egocentriste care trebuiesc transcuse. Aceasta explică stilul de viață neconvențional al multora dintre marii *siddha* și maeștri tantrici din trecut. Trăind la marginea societății, apăreau și se comportau adeseori în modalități pe care oamenii obișnuți le considerau dezgustătoare sau de-a dreptul oribile. Spre exemplu, Kukuripa trăia împreună cu câinii; Virupa se hrănea cu intestine cleioase și urât mirositoare de pește putrezit, în timp ce, în Tibet, vestitul Tsangnyon Heruka s-a ospătat cu carne de creier putrezit și plin de viermi, luată de la niște capete tăiate și atârinate de poarta unui oraș.¹⁹ Astfel de figuri au constituit de asemenea, până în zilele noastre, o caracteristică importantă și excepțională a buddhismului tantric.

Depășirea conceptelor dualiste despre puritate și impuritate este unul din motivele pentru care, alcoolul și carnea, privite în mod normal în contextul învățăturii buddhiste ca necurate sau condamnabile sunt acum cerute ca ingrediente pentru practica tantrică. Menționând prezența lor la ganachakra, scripturile și instrucțiunile *sadhana* prescriu elemente – cele cinci tipuri de carne și cele cinci nectare – pe care, practicantii obișnuți ai Mahayana sau oricine altcineva se așteaptă să le găsească impure, inacceptabile sau chiar dezgustătoare. Ganachakra nu trebuie însă niciodată interpretată ca pretext pentru indulgența obișnuită în consumul de carne. Dalai Lama a afirmat: “În această chestiune, oricine ar putea să își justifice consumul de carne pe baza faptului că el sau ea este un practicant al Celei mai înalte Yoga Tantra²⁰. Însă această persoană nu trebuie să uite că în cele cinci nectare și cele cinci tipuri de carne se găsesc substanțe considerate în mod normal respingătoare și murdare. Un adevărat practicant al Celei mai înalte Yoga Tantra nu face discriminări în sensul că nu alege doar carnea însă respinge celelalte substanțe murdare. Cu toate acestea, noi ne acoperim nasul dacă astfel de substanțe murdare se găsesc oriunde în jurul nostru, dar să le mai și mâncăm.”²¹ Ținând cont de toate acestea, cu siguranță că există ceva ridicol în ceremoniile ganachakra unde yogi, bărbați și femei, se ospătează cu file de pește sau costiță clătită din belșug cu Burgundy.

¹⁹ Mahasiddha Tsangnyon Heruka oferea bucățele din ea privitorilor. Cei care gustau din acea carne obțineau împlinirea spirituală. Citește viețile celor optzeci și patru de mahasiddha și viața lui Tsangnyon Heruka în cartea *Among Tibetan Texts: History and Literature of the Himalayan Plateau* de E. Gene Smith (Boston: Wisdom Publications, 2001) 59.

²⁰ Trebuie reținut că este vorba de yoga tantra buddhistă nu yoga tantra hindusă. Între acestea două sunt deosebiri semnificative. (Nota trad.)

²¹ Vezi Dalai Lama, *The World of Tibetan Buddhism: An Overview of Its Philosophy and Practice* (Boston: Wisdom Publications, 1995), 112.

Practicanții care sunt capabili să guste din cele cinci tipuri de carne și cele cinci nectare sau din orice altceva asemănător cu acestea, într-o stare a minții dincolo de orice dualitate, sunt adevărați tantrika. A pretinde altfel, adică a folosi ganachakra ca motiv pentru desfătări obișnuite, este, în cel mai bun caz, echivalent cu a reduce practica la nivelul unui ritual gol. Pe de altă parte, chiar și în cazul unor yogi autentici, se spune că se aplică principiul “cărnii pure în cele trei moduri”. Cel puțin în cazul practicanților care nu sunt capabili să conducă conștiința animalului mort către tărâmul unui Buddha, cea mai potrivită ofrandă trebuie să provină de la un animal care a murit de o moarte naturală. Din contră, a aduce o ofrandă ganachakra din carnea bună și proaspătă a unui animal ucis pentru consum este, în viziunea lui Patrul Rinpoche, o adevărată aberație. Ca și cum i-am invita pe Buddha și Bodhisattva la un banchet unde le-am oferi carnea propriilor lor copii.²²

Ca răspuns la aceasta, s-ar putea argumenta că, alcoolul și carnea oferite în ganachakra nu sunt deloc aceeași carne și alcool ce se consumă în mod obișnuit ci purificate și transformate prin puterea mantrei. Este, așadar, permis să fie consumate. Însă, acest lucru este valabil numai dacă cei care oferă ganachakra sunt ființe împlinite spiritual care au realizat puritatea primordială și egalitatea tuturor fenomenelor și pentru care, substanțele oferite sunt într-adevăr transformate. Mai mult decât atât, numai ei sunt cu adevărat capabili să ajute ființele din ale căror trupuri a fost luată carnea respectivă.²³

Se mai zice uneori, citând anumite tantre, că “Cel plin de Compasiune se hrănește cu carne; purtătorul de samaya bea alcool.” La aceste cuvinte, Shabkar răspunde: “Dacă așa ar sta lucrurile, din moment ce Buddha și ai săi Shravaka, cele șase diamante și cei doi supremi din India²⁴, Atisha și fii săi spirituali, precum și toți ceilalți sfinți, nu au consumat deloc alcool și carne, s-ar putea trage concluzia că aceștia nu au avut compasiune și că nu respectau samaya, ori că această compasiune a lor era mai mică decât a celor care ridică această obiecție.”²⁵ Cu alte cuvinte, exegeza literară a textului menționat înainte nu merită a fi susținută. Din contră, ar fi mult mai indicat să privim acel citat drept un exemplu de “învățătură indirectă exprimată în metafore”²⁶ aflată la același nivel cu îndemnul de a-ți ucide părinții și a-l asasina pe rege²⁷. Precum comentează Shabkar în altă parte: “Când se spune în învățăturile Mantra secrete că trebuie să se consume carne, aceasta nu este o învățătură explicită. În comentariul tantrei *mkha' 'gro rgya mtsho* se specifică faptul că, mâncarea de carne se referă la “devorarea gândurilor împrăștiate”²⁸.

Se mai zice uneori că, atunci când practicanții Dharma și în mod special cei Vajrayana consumă carne, acțiunile lor sunt justificate deoarece creează o legătură între animalul ucis și învățătură. Ca și cum ar oferi un avantaj special animalului respectiv. Așadar, este bine să se consume carne în cantități mari și în mod regulat. Shabkar privea însă toată această modalitate de justificare ca fiind de tot răsul. Precum orice argument fals dar atractiv și acesta este construit pe jumătăți de adevăruri. Principiul interdependenței, se spune, este universal aplicabil și trebuie în mod

²² Vezi Patrul Rinpoche, *The Words of My Perfect Teacher*, trans. Padmakara Translation Group (Boston: Shambhala Publications, 1998), 208.

²³ Vezi Longchen Yeshe Dorje, *Treasury of Precious Qualities*, 205-206.

²⁴ Cele șase diamante sunt maeștrii indieni, Nagarjuna, Aryadeva, Asanga, Vasubandhu, Dignaga și Dharmakirti. Cei doi supremi sunt Shakyaprabha și Gunaprabha.

²⁵ Vezi *The Emanated Scripture of Compassion*.

²⁶ *Bsgyur ba Idem dgongs*. Vezi Longchen Yeshe Dorje, *Treasury of Precious Qualities*, 251.

²⁷ Expresie metaforică ce se referă la distrugerea patimilor și a egoului. La fel, în Zen se folosește expresia “ucide-l pe Buddha”, ceea ce semnifică detașarea de orice fel de imagine mentală sau afirmație despre natura ultimă a realității. (Nota trad.)

²⁸ Vezi *The Emanated Scripture of Compassion*.

necesar să fie operativ și în acest caz. Dacă este posibil să se câștige o conexiune cu Dharma, văzând, auzind sau atingând reprezentările învățaturii, este logic să se presupună că un animal obține și el o astfel de legătură dacă este mâncat de un practicant Dharma. Fără îndoială că există un oarece adevăr în acest argument. Însă întrebarea care trebuie pusă acum este dacă acest principiu este universal aplicabil și dacă, în particular, este aplicabil *nouă*. Dacă, ținând cont de legea inderdependenței, este posibil ca un animal să fie ajutat în cazul în care i se consumă carnea, foarte mult va depinde de stadiul la care se află consumatorul – de legătura lui personală cu Dharma și de nivelul realizării sale spirituale. Dacă cel care mănâncă acea carne este o ființă iluminată – un Buddha sau un Bodhisattva aflat pe tărâmul realizării – nu este greu de presupus că, în comparație cu alte animale sacrificate pentru hrană, ființa respectivă este într-adevăr norocoasă. Însă dacă suntem sinceri cu noi înșine, trebuie să recunoaștem că, în ceea ce ne privește, - ca oameni obișnuiți ce fac eforturi în practică – “legătura cu Dharma” constă în ascultarea câtorva învățături, citirea unor cărți, participarea la una sau două împuterniciri²⁹, punerea unor substanțe binecuvântate pe cap și încercarea de a medita și practica atunci când ne permite timpul ori avem chef pentru așa ceva. Așadar, se vede că legătura noastră cu învățăturile este foarte subțire. Și dacă ne trece vreodată prin minte să ne întrebăm în legătură cu soarta ființelor ale căror trupuri urmează să le mâncăm, cine dintre noi ar putea să le localizeze conștiința în bardo³⁰, dar să o mai și direcționeze către un tărâm al lui Buddha? Ce fel de avantaj ar putea avea un animal din faptul că îi este mâncată carnea de către unii ca noi – simpli aspiranți pe Cale, fără nici un fel de realizare și la fel ca și el, prizonieri în samsara?

Și totuși, trebuie recunoscut faptul că, în conformitate cu principiul interdependenței menționat anterior, există ființe excepționale mult avansate pe calea spirituală, cu care orice fel de contact s-ar transforma într-o legătură cu învățatura, fiind și o sursă de mari binecuvântări. Maeștri și yogi ajunși la realizare există cu adevărat și numai aceștia sunt capabili să ajute ființele dacă se întâmplă să le consume carnea. Shabkar a fost bineînțeles, conștient de aceste lucruri și și-a avertizat discipolii să aibă mare grijă în ceea ce îi privește și să se abțină de la orice criticism. Această chestiune este discutată pe larg în *Scriptura emanată a viziunii pure*, un text în care Shabkar se îndepărtează de accentuarea sa obișnuită pe renunțare și lojong, potrivit majorității practicantilor și discută despre folosirea plăcerilor simțurilor și a beatitudinii, specifice învățăturilor Mantrei Secrete. El descrie cu atenție tipul de oameni calificați să implementeze într-un mod corect aceste tehnici, fără să existe un pericol pentru ei sau ceilalți.

În comparație cu astfel de ființe, omul obișnuit se află pe muchie de cuțit, din moment ce există o tendință naturală de a evalua caracterul și acțiunile celorlalți și a le compara cu noi înșine. În circumstanțe normale, astfel de comparații ar putea fi ceva absolut obișnuit și poate chiar benefic. Dar dacă cineva este suficient de ignorant încât să se măsoare cu un maestru realizat și se aventurează să îl critice sau să o critice, consecințele karmice ar putea fi foarte grave.³¹ În prefața cărții *Scriptura emanată a viziunii pure*, Shabkar remarcă faptul că de multe ori a meditat la necesitatea existenței unui astfel de text, din moment ce a observat, în cursul călătoriilor sale, tendința generală de a critica anumiți practicanți Vajrayana pentru că

²⁹ Inițieri într-o practică anume. (Nota trad.)

³⁰ Starea intermediară dintre moarte și următoarea naștere. (Nota trad.)

³¹ Vezi Gyalwa Changchub și Namkhai Nyinpo, *Lady of the Lotus Born: The Life and Enlightenment of Yeshe Tsogyal*, tradus de Padmakara Translation Group (Boston: Shambhala Publications, 1999), 183 pag, unde Yeshe Tsogyal dojenește atitudinea de mai sus a unuia din discipolii ei.

nu renunțau la carne, alcool și sex. De asemenea, în altă parte observă că, din moment ce, în general, nimeni nu este capabil să judece nivelul spiritual al celorlalți, este întotdeauna mai potrivit să presupună tot ce este mai bun și să practice viziunea pură, abținându-se de la orice fel de critică a unor oameni cu o realizare spirituală ce poate fi cu mult mai avansată decât a lui. Percepția pură este, de fapt, una dintre caracteristicile de bază a Căii Vajrayana. După ce explică de ce aceasta din urmă este în general o chestiune secretă, Shabkar trage concluzia: “Adeptul trebuie să cultive cu atenție o percepție pură asupra activităților Bodhisattvașilor și marilor Siddha. Pe de altă parte, discipolii obișnuiți și imaturi nu trebuie să încerce să îi imite într-un mod nechibzuit”³².

În majoritatea cazurilor este evident faptul că, argumentul ajutorării animalelor consumându-le carnea este de-a dreptul absurd. Într-un lung poem inclus în autobiografia lui, Shabkar se referă la această chestiune cu un omor ironic. Se descrie pe sine însuși așezat pe pajiște înconjurat de o mare turmă de oi și capre. O oaie bătrână iese în față și îi vorbește, plângându-se de teribila soartă a animalelor domestice, chiar și într-o țară precum Tibet.

*Soarta caprelor și bătrânelor mame oi
Se află în mâinile lamașilor vizitatori.
Acum, în bardo și în viețile noastre viitoare,
Guru este singura noastră speranță,
Așa că ai milă de noi.
Nu ne trăda în această vreme când avem nevoie de speranță!*

*Lasă-ne să ne trăim viețile până la sfârșit,
Ori du-ne, când vom muri, către tărâmurile înalte.
Dacă nu vei face astfel,
Durerea va fi destinul nostru în viața aceasta și în celelalte.
Dintr-o viață în alta am fost din nou și din nou omorâte.
Nu îi permite înțelepciunii, iubirii și puterii tale să fie atât de slabă!*

.....

*Susținătorii vin la voi, lamașii, cu smerenie.
“Vizitați-ne, veniți la casele noastre”, spun ei.
Dar nu pretinde că nu știi faptul că în timp ce te întâmpină,
Noi, oile, suntem cele pe care plănuiesc să le trimită pe lumea cealaltă!*

.....

*Când lama intră în casă
Și se așează în tronul lui confortabil,
Pe noi ne ucid afară, chiar lângă ușă!
Și să nu cumva să pretinzi că nu știi asta,
Tu cel care ești omniscient!*

Shabkar răspunde cu argumentul standard. De-a lungul vieților lor trecute, animalele nu au fost niciodată în stare să contribuie cu ceva la susținerea Doctrinei.

³² Vezi Matthieu Ricard, *The Collected Writings of Shabkar Tsogdruk Rangdrol (1781-1851)* (New Delhi: Shechen Publications, 2003), un catalog descriptiv ce însoțește opera completă.

Acum ar trebui să fie bucuroase că au șansa asta! Sacrificându-și trupurile pentru a-i hrăni pe lama, ei fac ceva merituos. “Nu este ceva nobil”, exclamă Shabkar, punându-se în pielea celor care susțin astfel de argumente, “să renunți la corpul tău pentru Dharma?” Însă animalelor înșiși li se acordă ultimul cuvânt: “Imediat ce am spus aceste cuvinte, oile și caprele au strigat într-o singură voce: ‘Oh, nu! Este și el tot unul dintre *acei* lama!’ Și pline de groază au fugit mâncând pământul.” [KWGJ, f167-168b].

Ideea cum că cineva poate arăta compasiune față de ființele sensibile consumându-le carnea, este una foarte ciudată. Puțini sunt cei care ar putea nega faptul că, dacă ni s-ar oferi șansa de a primi o legătură cu Dharma în schimbul oferiții propriului corp spre a fi devorat, nu am renunța la ea cu bucurie. Nu este greu să ne dăm seama că astfel de argumente nu reprezintă deloc expresia unei adevărate griji pentru animale ci doar o sofistică egoistă, folosită pentru a masca o dorință cât se poate obișnuită.

Dacă ar exista într-adevăr o preocupare sinceră față de animale și aspirația de a le oferi o conexiune cu Dharma, ar fi într-adevăr mult mai logic și mai de ajutor să le răscumpere din mâinile măcelarilor și să le elibereze în mediul lor natural, după ce le vor fi fost oferite substanțe binecuvântate pe care să le mănânce și așa mai departe.

Și mai există, de asemenea, un alt argument folosit de data aceasta ca încercare de a slăbi poziția celor care susțin abținerea de la carne, anume faptul că producerea tuturor alimentelor, inclusiv a vegetalelor și cerealelor, implică moartea ființelor sensibile. Multe insecte și animale mici sunt ucise în cultivarea recoltelor și prepararea hranei fără carne, așa că unde ar mai fi diferența dintre o dietă vegetariană și una cu carne? La prima vedere, pare că ar exista ceva adevăr în acest punct de vedere, din moment ce nu se poate nega faptul că un număr foarte mare de insecte chiar mor, mai ales datorită metodelor moderne de agricultură. Și totuși, dacă ne gândim mai atent la această chestiune, observăm că argumentul este fals atât în principiu cât și în practică. Compasiunea și dorința de a proteja de suferință – calități interioare esențiale din punct de vedere buddhist – sunt înrădăcinate în primul și în primul rând în intenție. Uciderea voluntară a animalelor este inerentă producerii de carne; nici un fel de carne nu poate fi procurată altfel. Lucrurile nu stau însă la fel în ceea ce privește cultivarea recoltei, unde distrugerea vieții, oricât ar fi de mare, nu este inerentă în producerea recoltei înșiși ci este adusă ori cel puțin agravată din motive de eficiență și profit. Orice grădinar știe că este posibil să crești vegetale fără a distruge nici o insectă, *decât doar accidental*. Așadar, consumul de vegetale nu implică în mod automat dorința ca altcineva să moară. Însă cum ar putea cineva să consume carne și să își dorească în același timp ca animalul respectiv să rămână în viață? În orice caz, exact acest argument, folosit pentru a face vegetarianismul să pară illogic și ridicol, subminează în același timp chiar poziția susținătorilor săi. Asta deoarece se știe foarte bine faptul că, spre exemplu, creșterea vacilor pentru carne necesită ea înșiși enorme cantități de grâne cu pierderea automată a vieții multor insecte, asta pe lângă uciderea într-un final și a vacilor respective. În acest fel, vegetarianismul apare încă o dată ca singura metodă de a reduce efectiv uciderea ființelor!

Concluzie

Pentru mulți dintre noi, chiar și buddhiști devotați cu vechime, cuvintele lui Shabkar vor părea o învățătură foarte grea. Încă din copilărie suntem obișnuiți să mâncăm carne și să ne folosim de o mulțime de produse de origine animală.

Aparținem unei societăți unde consumul de carne este încurajat și considerat normal. Și în cele din urmă, tuturor ne plac mâncărurile delicioase iar propriile tradiții culinare sunt în așa fel încât pofta noastră de carne este, fără îndoială, cu nimic mai prejos decât cea a tibetanilor, datorită varietății și gustului foarte bun al felurilor de mâncare cu carne ce se găsesc în societatea bogată în care trăim. Mai mult decât atât, observăm cu sinceritate că este dificil din punct de vedere fizic, dacă nu chiar prea dificil, să trăim fără carne sau pește; și probabil că și din punct de vedere social, datorită situațiilor noastre familiale și profesionale, o schimbare radicală a dietei este complet ieșită din discuție. În același timp, ne dăm seama că multe din argumentele și practicile folosite în mod obișnuit pentru a justifica mâncarea de carne sau pentru a atenua sentimentul de vinovăție și pe care probabil că inclusiv noi înșine le-am folosit cu scopul de a ne aduce la tăcere conștiința neliniștită, sunt demolate de Shabkar, acesta dovedindu-ne cât sunt ele de imposibil de susținut ori chiar prostești. Așa că, ținând cont de adevărul învățăturilor lui Shabkar, cum vom putea noi să le asimilăm și să trăim după ele, în condițiile și cu capacitățile noastre de acum?

Ceea ce trebuie să ținem minte în primul rând este că, Shabkar, ca învățător buddhist și precum Buddha însuși, țintește doar să aducă ființele pe Cale și să le ajute să progreseze către libertate și Iluminare. *Progres* este cuvântul fundamental. Deși învățăturile buddhiste nu ezită să arate consecințele karmice ale acțiunilor noastre și să emită avertismentele de rigoare, impunerea unei moralități rigide care să fie acceptată așa cum este, negând și reprimând vechile obiceiuri și nevoi, este străină spiritului buddhist și reprezintă, oricum, o întreprindere fără de speranță. În loc de asta, Dharma este adeseori descrisă ca un medicament – o terapie – în care obiceiurile rele și nevoile pe care credem că le avem sunt examinate și transformate din interior. Tehnicile sunt aplicate în funcție de capacitățile și situațiile specifice fiecăruia, și mai presus de tot, gradat, în așa fel încât învățăturile să nu fie percepute ca o serie de interziceri împovărătoare ci ca niște pași înainte către dobândirea libertății interioare. Scopul nu este reprimarea dorinței de carne ori încheierea folosirii de produse de origine animală printr-o draconică sforțare a voinței. Dimpotrivă, țelul nostru este să dezvoltăm o compasiune din toată inima și o senzitivitate adevărată față de suferința animalelor, în așa fel încât dorința de a le exploata și de a ne hrăni cu ele să se dizolve de la sine. Preocuparea principală a lui Shabkar nu este aceea de a induce un sentiment de vinovăție ori imperfecțiune ci de a eleva mintea către noi și mai nobile obiective.

Pe termen imediat ne-ar putea fi foarte dificil să renunțăm la carne ori să ne abținem de la comoditățile cu care am fost obișnuiți (piele, detergenți, cosmetice și așa mai departe) și care sunt produse cu metode ce implică maltratarea și suferința animalelor. Însă chiar și atunci când ne este imposibil să ne abținem, mai putem face încă destul de mult pentru a ameliora situația karmică și a ne aranja mintea în așa fel încât, atunci când avem o nouă ocazie, schimbarea să fie posibilă și chiar mai ușoară.

Prima și poate cea mai importantă sarcină este de a face un efort să ne amintim ce implică mâncarea de carne. Este aici vorba de a privi dincolo de înșelătoarea publicitate a industriei alimentare care face tot ce îi stă în putere pentru a ascunde, în spatele unei fațade de reclame estetice și sentimentaliste (miei pufoși, găini din desene animate), realitățile oribile ale fermelor, crescătoriilor și abatoarelor – toate existând cu un singur scop: pentru ca noi să fim bine aprovizionați cu carne ieftină și din belșug. Mulți consumă carne, însă puțini au un stomac suficient de rezistent încât să viziteze locurile unde este pregătită mâncarea noastră – să fie martori nu numai la teroarea și agonia animalelor transportate, selectate și ucise cu miile, zilnic, ci și la înfiorătoarea cruzime și brutalitate a măcelarilor lor, care lucrează în numele nostru pentru a ne aproviziona cu carne.

Dar vai, nevoia și dorința fac din noi victime ușoare ale minciunii și diferitelor scuze. Într-adevăr, chiar aici la nivelul subzistenței zilnice, principiile învățăturilor antrenamentului mental sunt cel mai ușor neglijate și trădate. A uita de unde provine mâncarea noastră, a fi neglijenți în legătură cu modalitatea în care a fost produsă și cu ce preț, a mânca insensibil, consumând carne în mod obișnuit fără să ne gândim absolut deloc la suferința implicată, înseamnă a întoarce spatele ființelor, a le abandona într-un imens și anonim ocean al suferinței. Cum ar putea fi aceasta în conformitate cu învățătura lui Buddha?

Bineînțeles, ar fi ceva prea dificil pentru noi să evităm consumul de carne ori folosirea produselor de origine animală, însă chiar și așa stând lucrurile, până și sentimentul de regret și dorința ca situația să fie alta decât cea de acum sunt importante și de o imensă valoare. Ele constituie un pas în direcția cea bună. Este nevoie de curaj pentru a recunoaște un principiu și un ideal chiar și atunci când nu suntem capabili să trăim în funcție de el și totuși, chiar această recunoaștere este cea care deschide ușa către schimbare și progres. Restul apare treptat, în funcție de posibilitățile fiecăruia. Cineva ar putea, din diferite motive – nevoi fizice, situație socială ori puterea atașamentului – să fie incapabil să renunțe la carne, însă ar fi posibil să reducă cantitatea consumată ori să aleagă tipul de carne care presupune cea mică ucidere. Același principiu se aplică și acelor care reușesc să se abțină complet de la carne, însă care găsesc dificil, pe moment, să se descurce fără căptușeala din blană de la haina lor, pantofii de piele, anumite tipuri de săpun și așa mai departe. Mai presus de toate, tocmai prin cultivarea unei conștientizări blânde, decât prin a o tot da înainte prostește cu o sofisticărie înșelătoare, este făcut posibil progresul moral. În cele din urmă, putem ajunge la momentul în care nevoile fizice și stilul nostru de viață încetează să mai fie o sursă de teroare și suferință pentru alte ființe.

Convingerile și sentimentele lui Shabkar l-au făcut să propovăduiască celorlalți și să îi încurajeze să urmeze efectiv practica plină de compasiune față de toate ființele, oameni și animale deopotrivă. Însă a și acceptat realitatea faptului că, cel puțin în Tibet, se adresa unei minorități. “Este foarte posibil”, afirmă el, “ca nimeni să nu poată ori nimeni să nu mă ia în seamă. Pe de altă parte, unul sau doi oameni inteligenți și plini de compasiune ar putea să mă asculte. Așa că pentru ei simt eu că trebuie să proclam această învățătură, cu toată capacitatea și puterea mea de înțelegere.”

Spre sfârșitul vieții lui Shabkar, Patrul Rinpoche, mișcat de poveștile pe care le auzise, a făcut lungă călătorie de la Kham spre Amdo pentru a-l întâlni. A ajuns abia la mijlocul drumului când a primit vestea morții sale. Atunci a făcut o sută de prosternări în direcția Amdo și a cântat o rugăciune de implorare pentru renașterea grabnică a lui Shabkar. “Compassiunea și iubirea”, a exclamat el, “sunt rădăcinile Dharme. Cred că în toată lumea nu este nimeni mai plin de compasiune ca Lama Shabkar. Nu am nimic special să îl rog, nici o învățătură să îi cer și nimic să îi ofer. Am vrut doar să obțin merite uitându-mă cu adorație la fața lui”.³³

Cu toate că Shabkar discută chestiunea consumului de carne în câteva din scrierile sale³⁴, cele două texte traduse aici sunt de un interes deosebit. Primul este un extras din *Scriptura emanată în chip minunat*³⁵, și se referă la greșelile consumului de

³³ Vezi *Viața lui Shabkar*, xv.

³⁴ Ca adăugire la textele traduse aici, vezi de asemenea *The Emanated Scripture of Compassion și The Beneficial Sun (chos bshad gzhan phan nyi ma)*, în *Collected Works of Shabkar*, vol. 10 (Tha) (New Delhi: Shechen Publications, 2003).

³⁵ *rmaḍ byung sprul pa'i glegs bam*, în *Collected Works of Shabkar*, vol. 8 (Nya) (New Delhi: Shechen Publications, 2003).

carne (*sha'i nyes dmigs*), conținând în cea mai mare parte citate, unele chiar foarte lungi, din scripturile Mahayana și învățăturile maeștrilor tuturor școlilor de buddhism tibetan. Pe lângă natura plină de inspirație a acestor citate, colecția este demnă de interes deoarece demonstrează că, împotriva opiniei multora, condamnarea consumului de carne nu este o caracteristică exclusivă a sutrelor. Aceasta se găsește de asemenea, și în tantre, inclusiv în cele mai înalte tantre ale nivelului *anuttarayoga*. Al doilea text, *Nectarul Nemuririi*³⁶, este un discurs pe deplin dezvoltat, în adevăratul sens al cuvântului. Reprezintă cea mai puternică și mai concentrată declarație a lui Shabkar pe acest subiect și constituie una din cele mai înflăcărâte incriminări ale consumului de carne din literatura tibetană. Acest text a fost redescoperit de curând în formă de manuscris de Matthieu Ricard în cursul unei vizite în Amdo din 2001, într-o mănăstire din Valea Shophon, nu departe de Rekong, unde încă mai trăiesc mulți yogi și practicanți ai liniei lui Shabkar. Textul a fost împrumutat pentru copiere de către Yundrung Gyal, nepotul faimosului învățat Gendun Chopel. Yundrung Gyal și Matthieu Ricard l-au trimis la Padmakara Translation Group. Ambele texte au fost traduse în limba engleză de către Helena Blankleder și Wulstan Fletcher, membri ai acestui grup³⁷.

GREȘELILE CONSUMULUI DE CARNE

Se spune în *Lankavatara Sutra*:

DUPĂ CE MARELE BODHISATTVA Mahamati a recitat câteva versuri înaintea lui Buddha, i-a cerut acestuia următoarele:

“Tathagata, Distrugător al dușmanilor³⁸ și Buddha perfect, te rog, spune-mi cum să procedez eu și alți Bodhisattva Mahasattva din prezent și viitor, pentru a îndepărta pofta pentru gustul cărnii din cei în care s-a statornicit pe deplin obiceiul de a consuma carnea și sângele ființelor sensibile. Te implor, o Buddha, proclamă învățătura ta, pentru ca ei să poată cunoaște răul și greșeala consumului de carne și pentru ca, tânjind în schimb după gustul Dharmaei, să poată cultiva acea iubire care îmbrățișează toate ființele și să ajungă să le privească pe acestea ca pe proprii lor copii. Explică-le învățătura ta în așa fel încât, plini de iubire, să se stabilească pe terenul sigur al realizării Bodhisattvașilor și să ajungă astfel repede la Iluminarea perfectă și de neîntrecut sau, dacă nu sunt capabili de asta, măcar la prospețimea din stările de Shravaka și Pratiyekabuddha, de unde să poată avansa către Buddheitatea supremă. O Buddha, chiar și aceia care nu urmează Dharma ci întrețin viziuni greșite, căzând astfel în extremele afirmării existenței sau nonexistenței, propovăduind o entitate eternă sau din contră, vidul nihilist al materialiştilor – chiar și ei interzic

³⁶ *Nectarul Nemuririi (legs bshad bdud rtsi'i chu rgyun)*, în *Collected Works of Shabkar*, vol. 12 (Na) (New Delhi: Shechen Publications, 2003).

³⁷ Traducerea în română a fost făcută după ediția în limba engleză. Singura deosebire dintre cele două ediții sunt prezența în plus a unor noi note de subsol, menționate în text prin “Nota trad.”.

³⁸ *Dgra bcom pa*, în traducere ad litteram, “cel care distruge dușmanii”, adică patimile negative.

consumul de carne. Chiar și ei se abțin de la carne! Însă tu, Buddha, Protector al lumii, tu ne înveți o doctrină care este plină de aroma compasiunii. Este învățătura perfecților Buddha. Și cu toate acestea, continuăm să mâncăm carne; nu am pus încă sfârșit acestui obicei. De aceea, pentru ca eu și alți mari Bodhisattva să putem face cunoscută învățătura ta exact așa cum este ea, te implor, în numele acelei compasiunii prin care privești toate ființele cu aceeași iubire nediscriminatoare, arată și explică răul consumului de carne.”

Buddha a răspuns: “Mahamati, ascultă cu atenție și nu uita ce îți voi spune, pentru că excelentă este cererea ta și te voi învăța de îndată.”

Atunci Bodhisattva, marea ființă Mahamati, a ascultat cu atenție iar Buddha a spus:

“Mahamati, un Bodhisattva plin de iubire și compasiune să nu consume niciodată carne. Sunt nenumărate motive pentru asta, însă din ele eu îți voi explica doar câteva. Nu este ușor, Mahamati, să întâlnești o ființă care, de-a lungul nesfârșitelor epoci din samsara³⁹, să nu fi fost măcar odată mama sau tatăl tău, fratele sau sora ta, fiul sau fiica ta, ruda, prietenul sau apropiatul tău. Cunoștințele sau rudele tale dintr-una din existențele trecute, au luat forme diferite în viețile următoare. Au devenit animale de pradă, sălbatice sau domestice ori păsări. Bodhisattva Mahamati, mare ființă, toți cei care au credință în Dharma lui Buddha, cei care vor să calce pe urmele mele – cum ar putea ei să mănânce carnea ființelor? Mahamati, când aud Dharma perfectă a tuturor Tathagata, chiar și demonii se abțin de la carne; aceștia se leapădă de natura lor demonică și încep să fie plini de compasiune. Ce să mai spun atunci de cei care au credință adevărată în Dharma? Mahamati, din moment ce Bodhisattvașii privesc toate ființele, adică nimeni alții decât prietenii și apropiații lor din viețile trecute, ca pe cei mai scumpi copii ai lor, este normal să se ferească de la orice fel de carne. Este nepotrivit, este greșit, Mahamati, pentru cei angajați pe calea Bodhisattva, să consume carne. De aceea, să se abțină de la ea.

Oamenii obișnuiți se abțin în mod natural de la carnea măgarilor, cămilelor, câinilor, elefanților și oamenilor (deși măcelarii, pentru a se îmbogăți, pretind că și acestea sunt comestibile și le vând în stradă cu glas tare). Așa că, este normal ca Bodhisattvașii să se abțină de la orice fel de carne. Mahamati, Bodhisattvașii care vor să ducă o viață curată, să dea înapoi de la carne, pentru că aceasta nu este altceva decât rezultatul fluidelor⁴⁰ esențiale ale masculului și femelei.

“Mai mult decât atât, Mahamati, Bodhisattvașii, care prețuiesc tot ceea ce are viață, să se abțină de la consumul de carne, deoarece nu își doresc să îngrozească ființele înzestrate cu formă fizică. O Mahamati, câinii sunt cuprinși de spaimă chiar și de la distanță când zăresc în depărtare astfel de proscrisi precum măcelari, pescari și vânători – toți cei care consumă carne de câine. Gândindu-se că astfel de oameni vin să-i omoare, aproape că mor de groază. Și tot așa, Mahamati, când animalele mici care trăiesc pe pământ, în aer sau în apă, văd chiar și în depărtare și detectează cu simțul fin al mirosului pe oricine consumă carne, fug imediat, la fel cum un om ar fugi de un canibal, fiindu-frică să nu fie omorât. De aceea, Mahamati, pentru ca să nu devină o sursă de groază pentru ființe, Bodhisattvașii care sălășluiesc în iubire să nu consume carne.

³⁹ Lumea iluziei, a nașterilor și morților repetate, însoțite de suferință (Nota trad.)

⁴⁰ Raționamentul din spatele acestei idei este că sperma și ovulul (ultimul fiind asociat îndeaproape, în mintea tradițională, cu ciclul menstrual) sunt privite în general ca fiind substanțe murdare și, dacă este să le luăm separat, ar fi un obiect de repulsie pentru majoritatea oamenilor. La fel precum cauzele sunt privite ca fiind murdare, nu există nici un motiv pentru ca rezultatul (carnea) să nu fie considerat la fel.

Mahamati, ființele obișnuite, cei care nu sunt Arya⁴¹, au un miros rău ce vine de la carnea pe care o mănâncă. În acest fel, provoacă repulsie celorlalți. Însă Aryas se leapădă definitiv de o astfel de mâncare și de aceea, Bodhisattvașii să se abțin de la carne. Aryas, o Mahamati, se hrănesc cu mâncarea înțelepților; se abțin de la carne și sânge iar Bodhisattvașii trebuie să le urmeze exemplul.

“Mahamati, un Bodhisattva plin de compasiune, care dorește să nu șocheze oamenii care ar putea astfel critica sau defăima învățătura mea, să nu mănânce nici un fel de carne. Așa stau lucrurile, Mahamati. Unii oameni au criticat doctrina mea, spunând: “vai, dar ce fel de virtute practică acești oameni? Ei nu trăiesc deloc o viață curată. Au abandonat ceea ce înțelepții din vechime mâncau iar acum își umflă burțile cu carnea fiarelor, aducând frică animalelor care trăiesc în aer, în apă și pe uscat! Rătăcesc prin lume încolo și înapoi; practica lor virtuoasă a decăzut și nu se pot lepăda de căile cele rele. Sunt lipsiți de învățături spirituale și disciplină!” În așa fel, acești oameni, plini de mânie, critică și defăimează în multe feluri învățătura mea. De aceea, Mahamati, un Bodhisattva plin de compasiune, din dorința de a nu șoca oamenii și pentru ca învățătura mea să nu fie desconsiderată și privită cu dispreț, să nu consume nici un fel de carne.

“Bodhisattvașii să se abțină de la carne. Mirosul cărnii, o Mahamati, nu este diferit de împuțiciunea cadavrelor. Între duhoarea emanată de arderea unui cadavru și carnea arsă a unui animal, nu este nici o diferență. Ambele sunt la fel de respingătoare. Acesta este încă un motiv pentru ca un Bodhisattva ce urmează Calea și dorește să trăiască în puritate, să nu mănânce nici un fel de carne. De asemenea, Mahamati, yogi care trăiesc în cimitire ori în sălbăticiile bântuite de spirite, practicantii retrași în singurătate, toți cei care meditează asupra bunăvoinței iubitoare, cei care se bazează pe mantrele vidya, precum și cei care doresc să atingă aceleași rezultate ca ei – pe scurt, toți fii și fiicele mele nobile care îmbrățișează Mahayana – toți își dau seama că mâncarea de carne creează obstacole pe calea către eliberare. Și din moment ce își doresc să se ajute pe ei înșiși și pe ceilalți, nu consumă nici un fel de carne.

“Conștiința ființelor este focalizată pe forma lor fizică; are loc, așadar, o agățare puternică față de ea, ființele vii identificându-se ele însele cu corpurile lor. De aceea, un Bodhisattva, practicând compasiunea, trebuie să se abțină de la carne.

“O Mahamati, pentru a evita astfel de lucruri, un Bodhisattva – cel care are compasiune – să nu mănânce niciodată nici un fel de carne. O Mahamati, Bodhisattvașii se țin departe de orice fel de carne. Cei care consumă carne au încă din această viață o respirație murdară și urât mirositoare; somnul le este tulburat și se trezesc în dureri. Viziuni îngrozitoare le bântuie visele în așa hal încât li se ridică părul în cap. Atunci când se află în singurătate ori în case pustii, devin victime ale spiritelor care se hrănesc cu energia lor vitală. Cad pradă cu ușurință acceselor de furie și izbucnirilor neașteptate de anxietate și groază. Își pierd stăpânirea în ceea ce privește modul de a mânca și ajung niște îmbuibăți. Nu pot digera cum trebuie mâncarea, băutura sau orice hrană vitală. Viermi le infestează stomacul și cad victimă suferințelor contagioase, leprei și altor boli. Și cu toate acestea, nu se gândesc niciodată că mâncarea de carne ar putea fi cauza suferinței lor.

“Am afirmat că mâncarea poate fi la fel de bună precum un medicament sau la fel de cumplită precum carnea unor copii ce ar fi folosiți ca hrană. Carnea este mâncarea oamenilor de rând, Mahamati, însă Aryas o resping definitiv. Consumul de carne este sursa multor rele și complet lipsită de orice virtute. Nu este hrana prin care

⁴¹ ‘phags pa’, în traducere, “ființe nobile”. Se referă la oricine care a trecut dincolo de existența samsarică: un Arhat, Pratyekabuddha, un Bodhisattva aflat în pragul realizării sau un Buddha.

cei înțelepți se întrețin pe ei înșiși. Cum aș fi putut permite adeptilor mei să guste o astfel de hrană nepotrivită precum carnea și sângele? Din contră, Mahamati, îți spun că cei care mă urmează pe mine trebuie să consume mâncarea pe care Aryas înșiși o consumă și pe care oamenii de rând o resping – hrana care dă naștere la virtuți și este liberă de orice impuritate – alimentele bune și sănătoase ale înțelepților de demult. Pentru discipolii mei recomand următoarea hrană folositoare: orez și orz, grâu și mazăre, toate tipurile de fasole⁴² și linte, unt, ulei, miere, melasă, fructe și trestie de zahăr. Fac acest lucru, Mahamati, deoarece va veni timpul când negliobii ale căror minți sunt pline de speculații vor pâlăvrăgi vrute și nevrute despre Vinaya⁴³. Și din cauza dorinței lor foarte mari pentru carne, crescută prin obișnuință, vor ajunge să afirme că aceasta este o hrană potrivită.

“Propovăduiesc aceste lucruri pentru toți aceia care calcă pe urmele Buddhașilor din trecut, pentru cei care acționează plini de virtute, care sunt credincioși și neatinși de îndoială. Aceștia sunt fii și fiicele nobile ale liniei lui Shakyamuni, care nu se atașează de corpurile lor, viețile lor, posesiunile sau gusturile lor. Într-adevăr, ei nu tânjesc după nici un fel de gusturi, sunt plini de compasiune și, asemenea mie, cuprind toate ființele în iubirea lor. Ei sunt mari ființe, sunt Bodhisattvași și îndrăgesc toate ființele sensibile ca pe propriii lor copii. Fie ca ei să păstreze această învățătură în mintea și inima lor!

“Mahamati, o dată, demult, a trăit un rege pe nume Senge Bangzang căruia îi plăcea să mănânce multă carne. Într-adevăr, dacă ar fi să spunem tot adevărul, ajunsese să tânjească după tipurile de carne interzisă și în cele din urmă, chiar începuse să mănânce carne de om. Familia, curtenii, rudele și toți prietenii l-au părăsit, precum și toți oamenii din orașul și țara sa. Abandonat în acest fel, a suferit enorm.

O Mahamati, până și Indra, când ajunsese în trecut, la rangul de conducător al zeilor, datorită adânc înrădăcinății sale înclinații către consumul de carne, lua din când în când forma unui vultur și făcea atâtea cruzimi și răutăți, ajungând la un moment dat să sfâșie pieptul inocentului rege Shiden, cel plin de compasiune și cauzându-i acestuia mare suferință. Mahamati, obiceiul de a consuma carne, dobândit în urma mai multor vieți, este cauza a multe defecte personale și sursa relelor pe care cineva le face celorlalți – indiferent că acesta se naște ca Indra sau cu atât mai mult, ca ființă inferioară.

“Mahamati, o să îți spun o altă poveste despre un conducător al oamenilor, care purtat departe de un cal puternic și neascultător, s-a rătăcit în sălbăticie și a pierdut drumul către casă. Pentru a supraviețui, a ajuns să trăiască cu o leoaică iar într-un final li s-au născut câțiva copii. Kangtra, fiul regelui și frații săi, din cauza faptului că au crescut printre lei, au devenit mănăcători de carne. Datorită obiceiului dobândit cu această ocazie, Kangtra a continuat să mănânce carne și în viețile următoare, chiar și atunci când a devenit un rege al oamenilor. Mahamati, exact același rege pe nume Kangtra și frații săi, locuiesc în această viață în orașul Khyimdon, păstrându-și și acum trează pofta de carne, hrănindu-se chiar și cu acele tipuri interzise, motiv pentru care se vor naște în viitor ca vampiri devoratori de carne, atât femei cât și bărbați. Apoi, Mahamati, în existențele care vor urma după aceea, datorită poftii de carne pe care o au, se vor naște ca animale carnivore – lei, tigri, leopardzi, lupi, pisici, vulpi și păsări de noapte – și ca *rakshasas* și alte tipuri de demoni, toți aceștia cruzi devoratori

⁴² În traducerea în limba engleză se folosesc cuvintele “every kind of bean”. “Bean” înseamnă fasole dar se mai poate traduce și prin “bob” – așadar “toate tipurile de boabe”. Din acest motiv, precum și datorită altor texte, cred că și planta de soia este inclusă în această mâncare folositoare recomandată de Buddha. (Nota trad.)

⁴³ Colecția de învățături oferite de Buddha despre disciplina etică.

de carne. Și după astfel de experiențe, va fi foarte greu pentru ei să mai capete din nou o formă umană, ca să nu mai vorbesc de atingerea Nirvanei.

Așa sunt, Mahamati, defectele consumului de carne și acesta este într-adevăr, destinul celor care o mănâncă în cantitate mare. Pe de altă parte, a renunța la consumul de carne este sursa multor calități deosebite. Însă, Mahamati, oamenii de rând nu știu nimic despre acest lucru și de aceea am propovăduit ca Bodhisattvașii să nu mănânce carne, pentru ca și ei să ajungă să înțeleagă.

“Mahamati, dacă oamenii s-ar abține de la carne, animalele nu ar mai fi măcelărite. Pentru că majoritatea animalelor inocente sunt ucise pentru bani; foarte puține sunt omorâte din alte motive. Pofa de carne poate fi insuportabil de puternică, ducând chiar la consumul de carne umană, asta ca să nu mai vorbim de cea a animalelor și a păsărilor, domestice sau sălbatice. Mahamati, oamenii care tânjesc după gustul cărnii pun capcane și plase pentru a-și prinde prada. Folosind astfel de instrumente, vânătorii, măcelarii, pescarii și alții asemenea lor, iau viața creaturilor nevinovate care sălășluiesc pe pământ, în aer și în apă. Astfel de oameni cruzi, lipsiți de orice milă, asemenea demonilor rakshasas careucid animale și le devorează, - nu vor genera niciodată compasiune.

“Mahamati, orice tip de carne, chiar și aceea pe care am îngăduit s-o mănânce Shravakașii apropiați mie sau aceea pe care am interzis-o, precum și toată carnea despre care se zice că este neexaminată⁴⁴, este dăunătoare. Cu toate acestea, în vremurile care vor veni, oameni ignoranți, ordinați în tradiția mea, purtând stindardul victorios al robei galbene și pretinzând că sunt copii lui Shakyamuni, vor avea mințile pervertite de viziuni greșite. Se vor pierde pe ei înșiși în speculații despre regulile Vinaya. Atașamentul față de egoul lor va fi foarte puternic și vor avea o poftă teribilă pentru gustul cărnii. Vor născoci tot felul de scuze pentru a consuma carne, înnegrind în acest fel reputația mea. Vor examina istoria evenimentelor din trecut și vor spune: ‘Din moment ce Buddha a permis consumul de carne, înseamnă că aceasta este o hrană potrivită.’ Vor susține că Buddha a promovat carnea ca fiind o hrană sănătoasă și vor merge atât de departe încât să afirme că el însuși s-a bucurat de gustul ei. Dar, Mahamati, în nici unul din discursurile mele nu am dat vre-o astfel de permisiune generală și niciodată nu am învățat pe cineva că este bine să se consume carne, ca și cum aceasta ar fi o hrană potrivită.

“O Mahamati, ai putea crede că am dat voie să se consume carne; ai putea crede că Shravaka au voie să o mănânce. Dar îți spun că am interzis-o acelor yogi care sălășluiesc în cimitire și care meditează asupra iubirii și compasiunii. Am interzis-o fiilor și fiicelor mele nobile care s-au imbarcat pe adevărata cale Mahayana și care privesc toate ființele ca fiind scumpii lor copii. Mahamati, chiar interzic consumul de carne tuturor acelor care privesc ființele sensibile ca pe proprii copii – fii și fiicele transmisiei (liniei) mele, care au credință în Dharma și sunt angajați în orice tip de practică, yogi care trăiesc în cimitire și practicanți ce meditează în singurătate. Preceptele Învățăturii mele au fost formulate gradat, ele fiind pași succesivi pe aceeași singură cale. În conformitate cu acest lucru, consumul de carne este interzis în preceptele Mahayana. Deși carnea animalelor care au murit din cele zece cauze naturale nu este interzisă Shavakașilor, cu toate acestea, în Mahayana, consumul de carne este interzis în toate condițiile. Așadar, Mahamati, nu am permis nimănui să mănânce carne. Nu ofer această permisiune și nu o voi oferi niciodată. O Mahamati, le spun tuturor celor care poartă robe: carnea este o hrană nepotrivită. Ignoranții care, întunecați de karma lor, mă defăimează, spunând că până și Tathagata a mâncat carne,

⁴⁴ *ma brtags pa*. Orice carne ce este mâncată cu nepăsare, fără să fie luat în seamă modul în care a fost procurată.

vor suferi mult și fără sens, lipsiți de orice bucurie. Mai mult decât atât, Mahamati, nobilii mei Shravaka nu mănâncă de fapt nici măcar hrană obișnuită; așadar, cum ar putea ei să se hrănească cu mâncarea ucigătoare provenită din carne și sânge? O Mahamati, Shravakașii, Pratyekabuddhașii precum și toți Bodhisattva consumă hrana Dharmei, care nu este în nici un fel ceva material. Mai este așadar, nevoie să vorbesc despre hrana tuturor Tathagata? Mahamati, Tathagata sunt *Dharmakaya*⁴⁵; ei sunt susținuți de hrana Dharmei. Corpurile lor nu sunt alcătuite din materie grosieră iar ei nu sunt susținuți de mâncare fizică. Aceștia s-au lepădat de toate înclinațiile către samsara, de setea de existență și de lucrurile acestei vieți. Ei sunt pe deplin eliberați de toate tendințele dăunătoare și impure; mințile lor sunt total eliberate în înțelepciune. Ei cunosc totul și văd totul. Sunt saturați cu mare compasiune, iubind toate ființele ca și cum ar fi copiii lor. De aceea, Mahamati, pentru că privesc toate ființele ca fiind copiii mei, cum aș putea permite Shravakașilor să consume carnea copiilor mei? Și cum aș putea să o mănânc eu însumi? Este greșit să se afirme că am permis Shravakașilor să mănânce carne și că am mâncat eu însumi din ea. Pentru că așa cum se spune în următoarele versuri:

*Bodhisattvașii, ființele mărețe,
Nu consumă alcool,
Nici carne, usturoi sau ceapă⁴⁶.
Așa au propovăduit Cuceritorii, conducătorii mulțimii⁴⁷.
Dar oamenii obișnuiți se împărtășesc din hrana rău mirositoare;
Faptele lor sunt total nepotrivite.*

*Deoarece carnea este mâncarea animalelor de pradă,
Este o hrană nepotrivită pentru noi, așa ne-a învățat Buddha.
Defectele care apar din consumul de carne,
Calitățile ce provin din abținerea de la ea,
Tot ceea ce li se întâmplă celor care o mănâncă,
Toate acestea, Mahamati, trebuie să le înțelegi.*

*Toate tipurile de carne, a animalelor precum și a prietenilor noștri,
Provin din substanțe impure, din sânge și spermă;
Iar cei care se hrănesc cu carne devin o sursă de teamă.
De aceea, yogi să se abțină de la consumul de carne.
Orice tip de carne, toate tipurile de ceapă și usturoi,
Băuturile alcoolice în diferite forme,
Prazul, precum și usturoiul sălbatic – acestea sunt într-adevăr
Lucruri pe care yogi trebuie să le respingă.
Ei refuză toate masajele cu ulei;
Și pentru că prin pat
Ființele sensibile intră în burta suferinței,*

⁴⁵ *Dharmakaya* este realitatea ultimă de dincolo de orice cuvinte sau formă.

⁴⁶ Acestea fac parte din cele cinci rădăcini iuți interzise (usturoiul, cele trei tipuri de ceapă și prazul). Am văzut că este menționată în unele cărți și Asafoetida, ingredient obișnuit în curry. Consumate în stare crudă se crede că incită oamenii la furie și dispute iar gătite au rol afrodisiac. Se înțelege așadar, motivul pentru care și aceste tipuri de plante erau nepotrivite în alimentația călugărilor sau practicanților avansați. De asemenea, este nepotrivit ca cei ce recită texte sacre să consume astfel de alimente înainte de practică din cauza mirosului neplăcut care, pe lângă impolitețe, se spune că alungă spiritele bune (vezi al patrulea precept secundar din Mahayana Brahmajala Sutra). (Nota trad.)

⁴⁷ Se referă tot la Buddha și Bodhisattva. (Nota trad.)

Yogi nu dorm sau nu se odihnesc niciodată în el.

*Din respectivele mâncăruri provine mândria egoului,
Iar din această mândrie apar gândurile noastre,
În acest fel, dorința și agățarea răsar în toată puterea lor.
De aceea, să refuzi toate aceste mâncăruri.
Într-adevăr, agățarea provine din gândirea noastră;
Și prin agățare, mintea devine ignorantă.
Această ignoranță disturbă, în continuare, elementele corpului;
Iar boala apare la fiecare mișcare greșită.*

*Animalele sunt ucise din dorința de profit
Și mulți bani sunt oferiți în schimbul cărnii lor,
Măcelar și cumpărător, ambii sunt cuprinși de păcat,
Și amândoi vor fierbe în iadurile plângerii.
Toți cei care contravin cuvintelor lui Buddha,
Și care cu o atitudine rea se înfruptă din carne,
Își distrug viețile de acum și cele viitoare,
Ruinând în același timp disciplina lui Shakyamuni.
Astfel de oameni, răi în faptele lor,
Doresc ceea ce le aduce un iad fără de sfârșit;
Destinul celor care se hrănesc cu carne
Se află în casa plângerii cumplite.
Nu există nici un fel de carne, care să fie pură în cele trei moduri,
Așa că trebuie să te abții de la mâncarea ei.*

*Cei care sunt adevărați yogi nu consumă carne:
Aceasta este învățătura mea și a tuturor Buddha.
Creaturile care se devorează una pe alta
Se nasc din nou în trup de carnivore și fiare urât mirositoare.
Nebune ori disprețuite de toți,
Se vor naște printre cei proscrisi și printre paria:
Măcelari, ticăloși, prostituate, ființe de cea mai joasă speță,
Ori animale sau fantome devoratoare de carne.
Și după ce această viață omenească se va sfârși,
Se vor întoarce ca pisici sau fantome diabolice.*

*Așadar, în toate învățăturile mele am criticat consumul de carne:
În Parinirvana, Angulimala, Lankavatara,
Hastikakshya și Mahamegha sutra.⁴⁸
Astfel, toți Buddha, Bodhisattva și Shravaka
Au criticat mâncarea nerușinată a cărnii ființelor.
Aceasta conduce în toate viețile viitoare la nebunie.*

*Dar dacă în schimb, te abții de la carne și alte tipuri de mâncare rea,
Te vei naște în formă umană și curată,
Ca yogi sau ca oameni plini de înțelepciune și bogăție.
Carnea animalelor pe care le-ai văzut, ai auzit*

⁴⁸ Aceste sutre sunt considerate ca aparținând celei de a treia învățături (propovăduiri) a roții Dharme, în conformitate cu tradiția tibetană.

Ori crezi că au fost ucise pentru hrană, o consider total nepotrivită pentru consum.

*Cei născuți în familiile unde se consumă carne
Nu știu nimic despre toate acestea, în ciuda inteligenței lor.
Precum agățarea este un obstacol în calea libertății,
Tot așa este și alcoolul și carnea.
Consumatorii de carne din vremurile care vor veni,
Vor susține în ignoranța lor
Cum că Buddha a declarata carnea fără de păcat și potrivită.
Însă yogi, moderați în ceea ce mănâncă,
Și privind hrana doar ca pe un medicament,
Să nu consume carnea ființelor, care sunt precum proprii lor copii.*

*Pe cei care țin companie
Tigrilor, leilor și vulpii celei viclene
Îi dezaprob – eu cel care sălășluiesc în iubire.
A consuma carne înseamnă a fi împotriva Dharmei,
Care este calea către eliberare.
Cei care practică Dharma să se abțină de la carne,
Pentru că dacă o consumă devin o sursă de teroare pentru ființe.
A te abține de la carne – acesta este stindardul victorios al Ființei nobile.*

Aici se încheie al șaselea capitol din *Lankavatara-sutra*, învățăturile esențiale ale Buddhașilor referitoare la chestiunea mâncării de carne.

*

Următorul pasaj este luat din *Mahaparinirvana-sutra*:

APOI, BODHISATTVA KASHYAPA s-a adresat Celui Binecuvântat: “Buddha, tu nu consumi carne iar a consuma carne este într-adevăr nepotrivit. Dacă cineva m-ar întreba de ce, i-aș răspunde că aceia care se abțin de la mâncarea ei posedă cele opt calități minunate.”

“Excelent spus” i-a răspuns Buddha. “Ai perceput foarte bine intenția mea. Aceasta este într-adevăr înțelegerea pe care Bodhisattvașii, apărători ai Doctrinei mele, ar trebui să o aibe. Fiu al transmisiei mele, nici chiar Shrivakașii, cei care stau în apropierea mea, nu trebuie să mănânce carne. Chiar dacă, din credință, unii donatori le oferă carne, trebuie să se îndepărteze de ea cum s-ar îndepărta de carnea propriilor lor copii.”

Apoi Bodhisattva Kashyapa l-a întrebat pe Buddha: “Dar de ce, Tathagata, interzici consumul de carne?”

“Fiu al transmisiei mele! Consumul de carne distruge atitudinea marii compasiuni.”

“Dar în trecut, O Buddha, nu ai permis tu consumul de carne considerată potrivită după ce a fost examinată de trei ori?”

“Da”, a răspuns Buddha. “Am permis consumul de carne considerată potrivită după ce a fost examinată de trei ori, pentru a-i susține pe cei care se străduiau să își depășească obiceiul de a consuma carne.”

“De ce atunci”, a întrebat Kashyapa, “ai interzis mâncarea a zece tipuri de carne neexaminată și așa mai departe, până la nouă tipuri de carne examinată?”

“Acest lucru l-am făcut de asemenea, pentru a-i ajuta pe adepții mei să își depășească prostul obicei al mâncării de carne. Pe scurt, toate aceste pregătiri le-am gândit cu un singur scop: pentru ca mâncarea de carne să înceteze odată pentru totdeauna.”

“Dar de ce”, a întrebat din nou Kashyapa, “a permis Tathagata carnea de pește și a considerat-o hrană potrivită?”

“Fiu al transmisiei mele!”, a răspuns Buddha. “Nu am făcut asta niciodată! În schimb am descris ca fiind sănătoase diferite tipuri de alimente: trestie de zahăr, orez, melasă, secară, orz, etc; lapte simplu, lapte bătut, unt, ulei și așa mai departe. De asemenea, am permis adepților mei să poarte multe tipuri de robe. Dar cu condiția să aibă culoarea potrivită! Așadar, cum aș fi putut să permit consumul de pește doar pentru a satisface dorințele celor care poftesc la astfel de carne!”

“Dacă ai fi permis consumul de pește”, a spus Kashyapa, “nu ar fi avut nici un sens să aperi cele cinci gusturi sau laptele, iaurtul, laptele bătut, untul, uleiul de susan și așa mai departe. În acest caz, ar fi fost logic să le interzici și pe ele, la fel cum ai interzis purtarea de ornamente, încălțăminte de piele, precum și vase de aur și argint.”⁴⁹

Buddha a spus: “Fiu al transmisiei mele, învățatură mea nu este asemenea celei a asceților goi. Eu, Tathagata, am stabilit reguli de disciplină în funcție de specificul fiecăruia. Așadar, având un anumit scop în minte, am dat voie să se mănânce carnea ce a fost examinată de trei ori. Cu altă ocazie, am interzis zece tipuri de carne. Și din nou, gândindu-mă la altcineva, am declarat că nu este bine să se mănânce nici un fel de carne, nici chiar a animalelor care au murit din cauze naturale. Însă am spus, o Kashyapa, că toți cei care îmi sunt apropiați să se abțină de la consumul cărnii.

Asta deoarece fie că merg, că stau așezați sau întinși, ori chiar atunci când dorm, consumatorii de carne sunt o sursă de groază pentru animalele care îi pot mirosi – la fel cum oricine este înspăimântat de mirosul unui leu. Fiul meu! Cei care nu suportă mirosul de usturoi dau înapoi din fața celor care îl consumă. Mai este nevoie așadar, să mai vorbesc despre dezavantajele unei astfel de mâncări? La fel stau lucrurile și cu cei care consumă carne. Când animalele miros carnea [consumată de oameni] sunt îngrozite și se tem să nu fie la rândul lor omorâte. Orice animal care trăiește pe câmp, în apă sau în aer, fuge, crezând că acea persoană este dușmanul lui. De aceea, nu dau voie Bodhisattvașilor să mănânce carne. Este adevărat însă, că aceștia lasă uneori impresia de a fi carnivori, ca mijloc pentru a duce ființele către eliberare.⁵⁰ Dar chiar dacă par a fi consumatori de carne, în realitate nu sunt deloc astfel. Fiu al transmisiei mele! Bodhisattvașii se abțin chiar de la a consuma mâncare pură; cu atât mai mult de la carne!

⁴⁹ Înțelesul acestui pasaj pare a fi acela că peștele nu fusese inclus de Buddha în lista cu mâncăruri potrivite spre a fi consumate. De aceea, în cazul în care Buddha ar fi permis consumul de pește, care este o hrană nesănătoasă, nu ar fi avut nici un sens să descrie alte alimente (precum orz, melasă și așa mai departe) ca fiind sănătoase, apărând în aceste fel consumul lor. Ar fi fost la fel de illogic precum dacă ar fi susținut includerea hainelor nepotrivite în categoria veșmintelor monahale. Acesta pare să fie sensul cuvintelor respective din traducerea tibetană care, asemenea multor locuri din Kangyur (canonul buddhist tibetan) sunt dificil de interpretat.

⁵⁰ Buddhașii și Bodhisattvașii folosesc “upaya” sau “metode potrivite”, adică potrivite cu capacitățile ființelor, pentru a le conduce astfel, într-un mod mai ușor, către Eliberarea supremă. De aceea, uneori, un Bodhisattva poate lua înfățișări diferite, cum ar fi de pildă aceea a unui om amărât, pentru a trezi compasiunea celorlalți și a-i face să practice ofranda sau chiar aceea a unui consumator de carne și alcool, care prin sănătatea șubredă și destinul său nefericit servește drept exemplu celorlalți despre cum nu ar trebui să se comporte. Bineînțeles, în acest caz, ceilalți oameni nu au cum să știe că cel din fața lor este un Bodhisattva. Exemplele de ajutor, văzut sau nevăzut, ale unor Bodhisattva, sunt foarte numeroase în textele buddhiste. (Nota trad.)

“Fiul meu! După ce voi trece în Mahaparinirvana⁵¹ și după ce Aryas (chiar și cei ce au viață nelimitată, atinsă prin cele patru nobile căi) au trecut dincolo de durere, Dharma cea sacră va intra în declin. Tot ce va rămâne din ea va fi doar o palidă umbră a ceea ce a fost odată. Călugării doar vor pretinde că urmează disciplina iar citirea și recitarea sutrelor va fi într-adevăr insuficientă pentru ei. Vor tânji după mâncare pentru a-și întreține trupurile; se vor îmbrăca în negru și în veșminte rele. Vor fi complet lipsiți de un comportament nobil. Se vor preocupa de provizii de animale vii, de vaci și de oi. Vor fi transportatori de lemne și fân. Vor avea păr lung și unghii mari. Toate acestea vor ajunge să se întâmple. Chiar dacă vor purta roba galbenă, nu vor fi cu nimic diferiți de vânători. Poate că vor avea o înfățișare blândă și vor merge cu ochii plecați dar în realitate vor fi asemenea pisicii care pândește șoarecele. Vor pretinde într-una că și-au înfrânt patimile, dar vor fi în permanență chinuți de suferință și boală, de moleșală și impuritate.

Ca niște ipocriți ce sunt, vor afișa în exterior masca religiozității, în timp ce în interior se vor afla în puterea furiei, geloziei și dorințelor – nediferindu-se cu nimic de adepții falselor religii. Nu vor fi virtuoși; pietatea lor va fi doar o simplă pretenție. Vor întreține opinii false și vor critica Dharma cea adevărată (autentică). Oameni precum aceștia vor strica principiile disciplinei lăsate de Tathagata: învățăturile Vinaya, cele ale Căii, precum și fructele perfecte libertăți. Vor mânji învățăturile mele despre evitarea indolenței, a neglijenței și a nepăsării. Vor ajunge până într-acolo încât să pervertească doctrinele extraordinar de profunde și să inventeze propriile sutre și reguli de disciplină. Vor spune și vor scrie că Tathagata le-a dat voie să mănânce carne și că așa sunt cuvintele lui Buddha. Se vor lupta între ei, fiecare pretinzând că este copilul virtuosului Shakyamuni.

“O fiul meu! Acela va fi timpul când călugării vor deveni strângători de grâne și mâncători de pește. Vor avea vase elegante pentru unt, umbrele de soare din material prețios și încălțăminte de piele. Învățăturile pe care le vor oferi regilor, miniștrilor și laicilor obișnuți nu vor fi altceva decât știința prevestirilor, astrologiei, ghicirii norocului și îngrijirii corpului. Vor ține servitori, bărbați și fete, vor folosi aur și argint, pietre prețioase, safire, cristale, perle și corali; vor purta coliere și se vor bucura de toate tipurile de fructe. Se vor juca diferite sporturi și se vor distra pictând și sculptând. Vor preda literatură; vor ara, vor semăna și vor culege roadele de pe câmp. Vor face vrăji; vor prepara leacuri și vor vindeca prin cuvinte înzestrate cu putere⁵². Vor preda muzica, dansul și cântecele, precum și tot felul de meșteșuguri, ca prepararea bețișoarelor parfumate, a ghirlandelor de flori și împletirea coșurilor. Dar tu să înțelegi că numai aceia care abandonează astfel de activități inutile îmi sunt cu adevărat apropiați.”

“Buddha”, a spus Kashyapa, “călugării, călugărițele și practicanții laici depind cu toții de binefăcători. Ce să faci atunci când pleacă să își cerșească mâncarea și primesc hrană ce conține carne? Cum să o examineze?”

“Să separe carnea de restul mâncării. Să spele restul mâncării și apoi să o consume. Dacă se întâmplă ca bolul lor să fi fost întinat de carne dar nu a fost pângărit de

⁵¹ Se referă la sfârșitul vieții fizice a lui Buddha Shakyamuni. (Nota trad.)

⁵² Ca și cum întreaga practică buddhistă ar ținti doar la vindecarea trupului, neluând în seamă mintea și adevărata cauză pentru care suferințele de orice fel apar în lume. Vindecările miraculoase nu sunt căutate în buddhism, deoarece ele ținesc doar la tratarea efectelor vizibile cu ochiul liber, fără să taie din rădăcina răului fundamental care înrobește ființele, adică ignoranța și diferitele tipuri de patimi. Oamenii însă, aleg să se folosească de religie doar pentru binele și confortul lor egoist, preferând să caute întotdeauna metoda cea mai ușoară dar și cea mai puțin profundă. În acest fel, există pericolul ca adevărata cale să devină, spre exemplu, doar o simplă tehnică pentru tratarea durerilor de cap. (Nota trad.)

mirosul și gustul rău al acesteia, nu există nici o vină în a mânca din el⁵³. Dar dacă cineva le oferă una sau mai multe bucăți de carne, să nu le accepte. În cazul în care, carnea este amestecată cu mâncarea, să nu mănânce din ea, altfel vor fi vinovați. Dacă ar fi să explic în detaliu chestiunea interzicerii consumului de carne și toate regulile legate de aceasta, nu aş încheia niciodată! Însă a venit acum timpul să trec dincolo de suferință; de aceea ți-am explicat numai o parte din ce aveam de spus.”

Textul de mai sus a fost luat din secțiunea *Întrebări și răspunsuri* din *Mahaparinirvana Sutra*. Această sutra a fost rostită de Buddha Shakyamuni înainte de părăsi corpul fizic (de a atinge Mahaparinirvana).

*

Următorul pasaj este luat din *Angulimala Sutra*:

MANJUSHRI A DECLARAT: “Din cauza a ceea ce se numește Tathagatagarbha⁵⁴, Buddhașii se abțin de la carne.”

Buddha a răspuns:

“Așa este, Manjushri. Nu există nici măcar o singură ființă ce rătăcește în lanțul fără de început și sfârșit al vieților din samsara, care să nu fi fost mama sau sora ta. Un individ care s-a născut sub formă de câine, poate să devină după aceea, tatăl tău. Fiecare ființă este asemenea unui actor ce joacă pe scena vieții. Propria ta carne și carnea altora este aceeași carne. Din această cauză, Cei Iluminați nu consumă carne. Mai mult decât atât, Manjushri, *dharmadhatu*⁵⁵ este natura comună a tuturor ființelor, de aceea Buddhașii se abțin de la mâncarea de carne.”

Manjushri a mai spus: “Există de asemenea și alte ființe, chiar foarte obișnuite, care se abțin de la carne”.

Buddha a răspuns:

“Toate acțiunile oamenilor acestei lumi care sunt în armonie cu cuvintele lui Buddha, să fie privite ca și cum ar fi învățăturile lui Buddha însuși.”

*

Se spune în *Sutra Atenției Perfecte*⁵⁶

DACĂ UN CĂLUGĂR, FOLOSINDU-SE DE ÎNȚELEPCIUNEA CARE PROVINE din ascultarea învățăturilor, ajunge să înțeleagă efectele definitive ale diferitelor acțiuni și dacă contemplă profund lumea *pretașilor*⁵⁷ sau a spiritelor flămânde, își va da seama care este condiția acestor ființe ce se hrănesc cu sânge. Iar dacă reflectează cu înțelepciune la faptele care fac pe ființele respective să se nască în acel mod, va vedea că preta sunt cei care, în viețile trecute, au băut sânge din plăcere sau pentru a-și mări puterea. Ei au fost așadar, afundați până peste cap în cruzime, furie, gelozie și avariție. Și-au înșelat familiile și, poftind după sânge, au ajuns săucidă. După moarte, astfel de oameni au căzut în zonele de jos ale existenței și au

⁵³ Dacă mirosul și gustul cărnii nu se mai simte în bol, se poate mânca din el după ce a fost spălat (Nota trad.).

⁵⁴ *de bzhin gshogs pa* în tibetană. Esența Buddheității, natura luminoasă și goală (goală, adică dincolo de orice încercare a gândirii discriminative de a o înțelege) a minții, care este prezentă, deși învăluită, în toate ființele sensibile. Când învălurile care împiedică vederea ei sunt înlăturate, ea se revelează ca fiind Tathagata sau Buddheitatea.

Învățătura în conformitate cu care toate ființele au în esență aceeași natură, adică natura de Buddha.

⁵⁵ *Chos kyi dbyings* în tibetană. Întinderea realității ultime.

⁵⁶ *Saddharmasmrityupasthana-sutra*.

⁵⁷ Lumea spiritelor flămânde, una din cele șase sfere de existență din samsara. (Nota trad.)

renăscut ca spirite băutoare de sânge. Prin puterea karmei lor, s-au născut ca spirite în exact aceleași locuri pe care le-au frecventat în existențele anterioare. Aici, locuitorii le numesc demoni și le aduc ofrande, înconjurând în semn de respect locurile în care acestea sălășluiesc și făcând sacrificii de sânge. Astfel de spirite intoxicate de sânge omenesc sunt dăunătoare populației. Și se mai spune apoi despre ele că sunt puternice și capabile să înfăptuiască multe miracole. Iar în ceea ce privește durata de viață, atâta timp cât nu își abandonează apucăturile rele iar impulsul karmic nu li s-a epuizat, trăiesc în continuare ca preta puternice. Chiar și atunci când sunt eliberate din această condiție, comportamentul lor va urma același tipar, datorită efectelor karmei acumulate, continuând așadar, să rătăcească în samsara. Dacă, odată la o sută de vieți, au șansa de a se naște ca bărbat sau femeie, se poate vedea că devin *daka* sau *dakini*⁵⁸ lumești.

Dacă un călugăr, folosindu-se de înțelepciunea care provine din ascultarea învățăturilor, ajunge să înțeleagă efectele definitive ale diferitelor acțiuni și dacă contemplă profund lumea spiritelor flămânde, își va da seama care este condiția acestor ființe ce se hrănesc cu carne.

Iar dacă reflectează cu înțelepciune la faptele care fac pe ființele respective să se nască în acest mod, va vedea că acești preta sunt cei care, în viețile trecute, au fost implicați, din lăcomie, în vânzarea de carne – a vacilor, cailor, diferitelor tipuri de vânat, porcilor sau oilor – acționând cu mare necinste și vânzând-o fraudulos la un preț ridicat. După moarte, astfel de oameni au căzut în zonele de jos ale existenței și au renăscut ca preta devoratoare de carne. Au devenit spirite crude și sălbatice, bântuind răscrucile și piețele, străzile, drumurile și zonele pustii, satele sau templele.

Existența ca preta puternice și posesoare de puteri miraculoase nu este rezultatul exclusiv al unei negativități rele și cumplite; acțiunea pozitivă de a oferi (chiar și lucruri mici precum plante și vegetale) își are de asemenea rolul ei.⁵⁹ Asta este într-adevăr cauza puterilor lor miraculoase.

Oamenii obișnuiți încearcă să împece astfel de spirite (preta sângeroase) prin sacrificii animale: ofrande alcătuite din bivoli, animale sălbatice, șerpi, oi și alte fiare. Iar atâta timp cât astfel de spirite rele nu își abandonează comportamentul îngrozitor și furia plină de gelozie, iar impulsul karmic nu li s-a epuizat încă, vor continua să se nască în această stare. Și chiar și atunci când sunt eliberați din această condiție, comportamentul lor va urma același tipar, continuând așadar, să rătăcească în samsara în condiții conforme cu acțiunile lor. Iar dacă, odată la o sută de vieți – datorită vreunei fapte bune – au șansa de a se naște oameni (șansă rară asemenea unei țestoase oarbe, care, venind la suprafața oceanului, nimerește cu capul într-un jug ce plutește la întâmplare pe marea întindere de apă), vor deveni mâncători de carne, vor ajunge măcelari care taie în bucăți carcacele animalelor și vor lucra în abatoare.

*

Se mai spune, de asemenea, în aceeași sutră:

ACEIA ALE CĂROR FAPTE sunt rele, vor umple Iadul Căldurii Insuportabile, experimentând acolo fructele răutății lor. În acel loc vor fierbe timp de

⁵⁸ Sunt câteva tipuri de dakini: dakini posesoare ale înțelepciunii complet iluminate și dakini lumești, care posedă diferite puteri supranaturale, însă nu neapărat benefice. Daka sunt contrapartea lor masculină.

⁵⁹ Probabil se face referire și la faptul că nu toate ființele renăscute sub forma pretașilor sunt negative. Unele dintre ele sunt spirite puternice și benefice ale munților sau apelor, precum și alte diferite spirite prezente în natură. În acest fragment însă, se vorbește exclusiv de acele preta negative, apărute drept consecință a lăcomiei lor extreme pentru carne și sânge. (Nota trad.)

sute de mii de ani datorită răului intenționat pe care l-au făcut altora. Propriile lor acțiuni negative au devenit în acest fel dușmanii lor. Când găsesc o mică ușurare, vor fugi, căutând un protector, un refugiu sau un ajutor. Însă în depărtare vor zări haite de câini de vânătoare cuprinși parcă de o lăcomie nesfârșită, cu gurile larg deschise și colții asemenea diamantelor ascuțite, care gonesc înspre ei și îi înconjoară lătrând îngrozitor. Locuitorii iadului vor încerca să scape dar haitele îi vor ajunge din urmă și îi vor devora pe de-a întregul: mușchii și carnea, încheieturile și oasele, nelăsând nimic, nici măcar cât un bob de muștar! Tot corpul și toate mădulele vor fi complet mâncate. Iar această experiență de a fi devorat de câini se va repeta din nou și din nou⁶⁰.

Toate aceste lucruri se spune că sunt rezultatul uciderii ființelor vii de dragul cărnii lor.

*

Următorul text este luat din tantra numită *Cel plin de compasiune care ajunge în adâncimile Samsarei (thugs rje chen po 'khor ba dong sprug gi rgyud)*:

DACĂ SE CONSUMĂ CARNE, acțiuni motivate de ură ajung să fie înfăptuite. De aceea, consumul de carne constituie o cauză foarte gravă [a unui astfel de comportament]. Acțiuni motivate de ignoranță ajung să fie înfăptuite dacă se bea sânge, care este, de aceea, o cauză ajutătoare foarte gravă. Este mai rău și atrage o mai mare impuritate mâncarea unei singure bucățele de carne, decât consumul de alcool. Este mai grav să bei o picătură de sânge a unui animal ucis de tine, decât să mănânci timp de o sută de ani carnea unor animale ucise de alții. Asta se datorează principiului karmic al cauzei și efectului. Ființele din cele trei lumi sunt înfricoșate la vederea a ceea ce ele numesc a fi sânge. Iar când văd că se bea din el, toate ființele din cele trei dimensiuni ale existenței își pierd firea complet. Prin urmare, iau naștere toate tipurile de karmă întunecată și complicată.

Iar în ceea ce privește alcoolul, dacă cineva bea, însă beat fiind, nu face fapte rele, va acumula cauzele unei singure nașteri printre spiritele flămânde (preta). Dar dacă face o faptă rea, se va naște în iadurile pline de arșiță. Dacă cineva consumă carnea animalelor care nu au fost ucise de el însuși, rezultatul va fi o singură viață (care durează o kalpa⁶¹) în iad. Dacă cineva consumă carnea animalelor ucise de el însuși ori a împins pe altul către uciderea lor⁶², trebuie să petreacă o sută de mii de kalpa în iad. Dacă se împărtășește din sângele unui animal ucis de altcineva, efectul va fi așadar, proporțional cu cauza. Prin urmare, dacă bea o cantitate de sânge echivalentă cu un ulcior de bere cât să ajungă la douăzeci de oameni, se va naște timp de o kalpa în asemenea locuri unde nu va auzi nici măcar numele Celor trei comori. Iar dacă bea sânge de-a lungul întregii vieți, va rătăci în samsara timp de nenumărați eoni. A bea sângele animalelor vii duce la șapte renașteri în starea de animal. Dacă cineva bea o singură dată sângele unui animal ucis de el însuși, se va naște într-un iad unde va fi forțat să bea bronz topit. Dacă ar consuma carnea și sângele, cald încă, al

⁶⁰ Până când karma lor negativă va fi epuizată. (Nota trad.)

⁶¹ Kalpa e o perioadă de timp incoparabil de lungă. (Nota trad.)

⁶² Ca atunci când, spre exemplu, mergem la abator și plătim pe cineva să ucidă animalul pe care vrem să îl cumpărăm sau îi cerem cuiva să facă acest lucru în locul nostru. Astfel de cazuri sunt deseori întâlnite, unii oameni fiind chiar foarte săritori să taie porcul sau găina altuia care dă dovadă de mai multă "slăbiciune" și "milă" dar cu toate acestea acceptă serviciul oferit. Și unul și altul sunt însă vinovați de moartea ființei respective. Un alt exemplu este cel în care mai multe animale sunt sacrificate în numele unor petreceri datorate căsătoriilor, botezului sau diferitelor sărbători așa zise sfinte. Cei care cer, datorită acestor ocazii, unor abatoare sau altor persoane, să ucidă, sunt de asemenea vinovați, deoarece crima respectivă se face în numele lor. (Nota trad.)

animalelor omorâte de el însuși, într-o cantitate egală cu greutatea sa corporală, se va naște în viața imediat următoare într-un iad în care clocotește bronz topit, trebuind să stea acolo timp de o kalpa. Dacă ajunge să consume carne roșie și crudă și să bea sânge crud, după șapte vieți se va naște în iadurile unde i se toarnă pe gură bronz topit. Dacă mănâncă sânge și carne în stare gătită⁶³ se va naște zece vieți mai târziu în iadul în care clocotește bronz topit. Carnea și sângele, așadar, sunt o hrană care aduce numai ruină celor trei lumi.

Consumul de carne ce a fost manipulată și trecută pe la mai mulți proprietari aduce cu sine o vină mai puțin cumplită. Spre exemplu, dacă cineva consumă carnea trecută prin mâinile a o sută de persoane, se va naște în iad doar după o sută de vieți. În mod similar, consumul de carne ce a fost manipulată de zece oameni va duce la nașterea în iad după zece vieți, și așa mai departe în mod proporțional.

La fel, este mult mai grav să mănânci carnea unui animal ucis decât a unuia mort din cauze naturale. Este de o sută de ori mai grav să mănânci chiar și o singură dată carnea unui animal ucis de tine însuși, decât cea a unuia ucis de alții. Și este de zece ori mai rău să mănânci carnea unui animal ucis la cererea ta, decât a unuia ucis de tine însuși. Trebuie bine înțeles cum funcționează această scară valorică. Se mai spune de asemenea, că dacă cineva consumă în mod constant carne, sânge și alcool, care hrănesc cele trei otrăvuri, cele cinci emoții impure se vor manifesta.

*

Stă scris în tantra *Întruchiparea Înțelepciunii (phyi mdo dgongs pa 'dus pa)*⁶⁴:

CARNEA ȘI SÂNGELE sunt mâncăruri foarte negative și degajă un miros deosebit de puternic. Spiritele care se hrănesc cu mirosuri vor veni și vor fura energia vitală și esențele fizice ale celor ce consumă carne, făcându-le să își piardă strălucirea sănătoasă a corpului.....

Dacă cineva tânjește după cele cinci mari substanțe, precum carnea și sângele, privindu-le ca pe lucruri cu o existență adevărată, va deveni într-un final un spirit care trăiește de pe urma mirosului de sânge.

*

La fel stă scris în tantra *Întruchiparea Conștientizării (kun 'dus rig pa 'i mdo)*⁶⁵

*Când ființele se hrănesc cu carne și sânge,
Aceste mâncăruri groaznice și urât mirositoare,
Fantomele rele care trăiesc cu mirosuri,
Adulmecând duhoarea sângelui,
Vor veni și le vor fura puterea vitală
Jefuindu-i astfel de strălucirea și sănătatea lor.
De ce însă acești oameni continuă să se dedea la astfel de fapte?*

DACĂ ÎNTR-ADEVĂR, CINEVA TÂNJEȘTE după cele cinci mari substanțe, spre exemplu, sângele, privindu-le pe acestea ca existând cu adevărat, se va naște ca spirit periculos ce trăiește de pe urma duhului sângelui și ia forma înspăimântătoare a uneia din cele șapte mame.

Oricine se lasă purtat într-o astfel de dependență va rătăci în ținutul Lanka sub forma

⁶³ Apropo de așa numitele fripturi în sânge. (Nota trad.)

⁶⁴ Una din tantrele de bază ale ciclului Anuyoga al școlii Nyngma.

⁶⁵ Una din tantrele de bază ale ciclului Anuyoga din școala Nyngma.

unui îngrozitor demon femeie, devorator de carne.

*

În conformitate cu *Amogha Pasha (don yod zhags pa'i cho ga zhib mo)*⁶⁶, un text ce ține de Kriya Tantra:

ALCOOLUL, CARNEA, USTUROIUL, usturoiul sălbatic, prazul – singur sau amestecat cu alte mâncăruri – să fie în mod special ocolite.

*

Un alt text (*don yod zhags pa'i snying po*) al aceleiași tantră, spune:

CEI CARE DORESC să respecte preceptele trebuie să se abțină complet de la alcool, carne, ceapă, praz și rămășițe de la ofrandele aduse zeilor.

*

În tantra lui Akshobya (*mi g.yo ba'i rgyud*) se spune:

LAPTELE BĂTUT, LAPTELE SIMPLU, UNTUL, substanțele dulci la gust, clătitele dulci și prăjite, pâinea și orezul, să fie consumate cu moderație. Toate mâncărurile urât mirositoare, precum carnea, alcoolul, usturoiul și așa mai departe, să fie respinse.

*

În tantra fundamentală a lui Avalokitesvara (*spyen ras gzigs dbang phyug gi rtsa ba'i rgyud pad ma drva ba*) se spune:

OFRANDELE VECHI⁶⁷, usturoiul, mâncarea murdară sau aruncată (lepădată), carnea și hrana provenită din mâinile măcelarilor, precum și apa ce conține insecte – toate acestea să fie respinse.

*

În *Compendiul Mahayana (theg chen bsdu pa)* de Acharya Krishnapa se spune:

ADEPTUL SĂ SE ABȚINĂ ÎNTOTDEAUNA de la carne, pește, alcool, usturoi, ridichi; precum și de la purtarea de haine colorate (vopsite probabil în culori ce provin din corpurile insectelor), presarea semințelor de susan, agricultură și așa mai departe.

*

În *Compendiul Viziunilor (lta ba'i 'dod pa mdor bstan pa)*, renumitul învățător Jamyang Mi'i Wangpo spune:

ÎNVĂȚĂTORII ȘI LAICII, oamenii religioși și asceții care consumă carne și beau alcool vor deveni preta, atunci când vor muri Părinții să nu le dea alcool, carne și pește copiilor lor. Spre exemplu, copiii pot fi hrăniți cu lapte și unt dar nu cu carne.

⁶⁶ Ritualul detaliat al Amogha Pasha. Această tantra se concentrează pe Avalokitesvara (Bodhisattva al Compasiunii) cu patru fețe.

⁶⁷ Cu sensul de trecute, alterate. (Nota trad.)

*

În lucrarea sa, *Stadiile Meditației (sgom rim bar ma – Bhavanakrama)*, Kamalashila spune:

CÂND YOGI MEDITEAZĂ, să se abțină întotdeauna de la consumul de carne, pește și așa mai departe. Deoarece astfel de mâncăruri dăunează meditației și sunt împotriva ei. Trebuie de asemenea, să fie moderați în obiceiurile alimentare.

*

În lucrarea sa, *Meditația eliberată de gândire (mi rtog bsgoms don)*, Vimalamitra spune:

YOGI SĂ SE ABȚINĂ ÎNTOTDEAUNA de la carne și pește. Să mănânce cu măsură și să se împărtășească din hrana care este în armonie cu învățăturile.

*

Gyalse Thogme spune de asemenea:

Când ființele, care din timpuri imemorabile, ne-au fost rude apropiate și iubite, mor de moarte naturală, jelim.

Asta arată într-adevăr cât de rău este

Să consumăm carnea animalelor ucise pentru hrană.

*

Tot la fel, tantra fundamentală a *Kalachakra*, spune:

Oamenii răi, care sunt greu de disciplinat,

Ucid animale inofensive

Pentru zeii și strămoșii lor,

Cu scopul de a câștiga protecție, profit și pentru a-și îndeplini scopurile personale.

A cumpăra carne, a dori să o mănânci, este într-adevăr o faptă rea.

Acest pasaj arată că dacă cineva dorește să mănânce carne și ajunge să o cumpere, știind că provine de la animale ce au fost ucise în scopuri comerciale, comite o faptă rea.

*

Comentariul la *Kalachakra-tantra (dus khor rgyud 'grel)*⁶⁸ spune:

NIMENI SĂ NU CUMPERE CARNE și nici să nu ofere sacrificii de animale, zeilor sau spiritelor ancestrale. Asta deoarece Buddha nu a permis niciodată să se mănânce “carnea marcată (însemnată)”. Prin “carne marcată (însemnată)” a avut în vedere carnea animalelor ucise ori cumpărate pentru hrană, precum și a animalelor însemnate pentru sacrificiu.

*

Mai ales, nimeni să nu consume carne de om. *Vinaya Sutra* menționează următoarele: “carnea de om să nu fie consumată niciodată, în nici o circumstanță”. Vastul comentariu al acestui text (*rgya cher 'grel*) merge chiar mai departe și specifică: “dacă cineva consumă carne de om în scopuri medicinale sau în orice alte scopuri, comite un păcat”. Dacă cineva consumă carnea crudă și roșie a animalelor, fără ca acest lucru să fie necesar pentru vindecarea unei boli, comite un păcat. *Vinaya Sutra* spune: “consumul de carne crudă în scopuri nemedicinale constituie un păcat” iar la aceasta, comentariul adaugă faptul că, “dacă cineva consumă carne crudă ca parte a practicii Mantrayana și așa mai departe (în scopuri nemedicinale), comite un păcat asociat cu vina reziduală⁶⁹ a provocării de dispute în sangha. Mai mult decât atât, creează o cauză a nașterii ca spirit rău.” Din nou, se spune în *Vinaya-sutra*: “Să nu se consume carnea tigrilor, a elefanților, cailor și șerpilor. Să nu se consume carnea animalelor cu copite nedivizate, nici a vulpilor, măgarilor, ciocănititorilor, ciorilor, vulturilor, păsărilor de apă, câinilor, pisicilor, șoimilor, bufnițelor și altor păsări care se hrănesc cu stârvuri, rațelor cenușii, liliecilor, șopârlelor de zăpadă, maimuțelor și insectelor.”

*

Comentând *Lankavatara Sutra*, abatele Jnanavajra a scris următoarele:

TOATE ÎNVĂȚĂTURILE BUDDHISTE, începând cu prima învățare a roții Dharmei, cu expunerea Celor Patru Nobile Adevăruri și până la (inclusiv) învățăturile Vidyadhara-pitaka⁷⁰, sunt acoperite de preceptele și legămintele Pratimoksha, Bodhisattva și Vidyadhara. Preceptele referitoare la hrană constituie trei etape ascensionale pe o singură cale. Din acest motiv, chiar și carnea numită pură în cele trei moduri, pe care Shravakașii o pot mânca, este interzisă practicanților care aparțin vehiculelor superioare. Motivul este de a preveni ca cele mai înalte și mai importante precepte să fie încălcate. Carnea animalelor care au murit de una din cele zece cauze

⁶⁸ Probabil primul comentariu al *Kalachakra-tantra* de Chandrabhadra, regele Shambhalei și primul destinatar al acestei învățături.

⁶⁹ O vină reziduală este un tip de greșeală după comiterea căreia mai rămâne doar o mică rămășiță de ordinație monahală. Până când acest tip de vină este expiată, călugărul sau călugărița în cauză este retrogradat(ă) și trebuie să ocupe ultimul loc în sangha, mâncând doar resturile a ceea ce mai rămâne de la masa comună.

⁷⁰ Vidyadhara-pitaka este, în conformitate cu Gyalwa Longchenpa și alte autorități în domeniu, o a patra colecție de învățături, și anume tantrele. Aceasta este adăugată la canonul Tripitaka (Abhidharma, Sutra și Vinaya).

naturale nu le este interzisă Shravakașilor. Dar în vehiculele superioare, pentru a atrage pe cale spiritele carnivore și pentru ca practicanții să nu aducă nici o vătămare directă sau indirectă, ființelor vii, orice tip de carne este strict interzisă, în toate timpurile și în toate circumstanțele. Nu există nici un fel de condiții speciale în care aceasta să poată fi mâncată.... Să se mănânce cu moderație chiar și mâncarea înțelepților, care este asemenea unui medicament. Oamenii să se abțină întotdeauna de la carne, cu înțelegerea că este o hrană dăunătoare.

*

Un alt comentator al *Lankavatara Sutra*, Acharya Jnanashribhadra, a scris următoarele:

CEL OMNISCIENT a declarat că a consuma carne și a-i încuraja pe alții să procedeze la fel este o faptă rea deoarece afectează ființele. Buddha a interzis consumul oricărui tip de carne, în afara celei care este pură în cele trei moduri, neconsiderând greșit să mănânci o astfel de carne. Carnea care este complet pură în cele trei moduri aparține animalelor pe care cel ce le mănâncă nu le-a ucis el însuși, nu a cerut să fie ucise⁷¹ și nu le-a văzut cum au fost omorâte. Dacă fără nici un fel de intenție rea cineva donează o astfel de carne cuiva, ca și cum i-ar fi oferit să mănânce orez, aceasta este curată și la fel de bună ca un medicament. Dar chiar și acest tip de carne este interzisă Bodhisattvașilor care practică compasiunea. Mai ales, ea este interzisă practicanților Mantrayana, deoarece ei sunt datori să respecte toate ființele și să le considere asemenea zeităților *yidam*. Numai atunci când cineva se leapădă de orice agățare după gustul oferit de obiectele simțurilor, este obținută eliberarea.

*

Prințul Credință Neclintită a spus⁷²:

ASCULTĂ-MĂ, o rege al demonilor devoratori de carne. Toți cei careucid animale și se hrănesc cu carnea lor vor avea viețile scurtate iar cei mai mulți dintre ei vor merge în iad. Ca răzbunare, alții îi vor ucide și îi vor devora. Asta deoarece efectul karmic este similar cu cauza. Ascultă-mă, o rege al demonilor devoratori de carne. Mulți sunt cei distruși de compania rea pe care o cultivă. Dacă mănânci carnea și sângele ființelor care au fost părinții tăi, vei merge în iad.

*

Iar Marele Atisha a spus:

ÎN INTERIOR, curățați-vă de impuritățile celor cinci otrăvuri. În exterior, alungați de la voi toată murdăria și mizeria. Iar între acestea două, curățați-vă de impuritatea leneviei și indiferenței. Alungați de la voi mâncarea cea rea: carne, usturoi, ceapă și alcool. Lepădați-vă de orice hrană care este necurată și nepotrivită. Aceia dintre voi care trăiesc din ofrande și urmează un timp potrivit pentru masă, curățați-vă de impuritatea mâncării la ore nepotrivite.

*

⁷¹ În alte texte, "sau nu au fost ucise pentru el". (Nota trad.)

⁷² Probabil în *Jatakamala*.

Odată, demult, Kadampa Lama Zhangton Darma Gyaltzen și Changchub Zangpo s-au întâlnit cu niște negustori de ceai pe drumul către Dam. Au cerut de mâncare iar unul dintre negustori, un Khampa, le-a oferit niște carne uscată, coastele și picioarele din spate ale unui animal. “Vai!” a strigat Changchub Zangpo, “aceasta este partea de jos a cadavrului mamei mele. Cât timp o fi fost păstrat pentru mine! Cum aş putea eu, copilul ei, să îi mănânc carnea? Dacă noi cei care purtăm robele discipolilor lui Buddha mâncăm carnea mamelor noastre, înseamnă că ne-am transformat în șacali!” Apoi a început să recite mantra *Om Kamkani Kamkani*⁷³, rămânând acolo nemișcat și cu o expresie îngândurată. Lui Khampa cel aspru la înfățișare i-a venit deodată frică; s-a prosternat grăbit înaintea lui și a fugit, luându-și și carnea cu el.

Zhangton i-a zâmbit lui Changchub Zangpo și i-a spus: “Ai avut părinți cu credință în Dharma și cu mult timp în urmă ai întors spatele vieții din satul tău, primind legăminte de la un bun lama. Apoi, ai învățat bine iar tristețea pe care ai simțit-o văzând carnea unui animal, care a fost părintele tău în trecut, este într-adevăr o mare minune. Doar acum la bătrânețe, când am trăit atât de mult în această lume, am ocazia să văd așa ceva!”

Când un alt Khampa bătrân l-a întrebat cărei tradiții îi aparține, Zhangton Lama i-a răspuns că este un călugăr Kadampa.

“Mă refugiez în Kadampași!” a strigat bătrânul Khampa. “Sper că o mare mănăstire Kadampa va fi fondată și în Kham!”

*

În *Sutra care descrie cauza și efectul karmic (rgyu 'bras bstan pa'i mdo)* se spune:

DACĂ MĂNÂNCI CARNE și mesteci oase, îți vei pierde dinții! Dacă mănânci intestine, carne de câine și porc, vei renaște într-o stare infernală și plină de murdărie. Dacă mănânci pește după ce le-ai răzuit solzii, vei renaște în iadul pădurilor de săbii.

*

Iar prețiosul învățător Dromton a declarat:

VOI, PRACTICANȚII care într-un mod neegoist renunțați la carnea și sângele vostru, dar cu toate acestea, mâncați carnea părinților voștri și le beți sângele, cum vă veți mai plânge și tângui când veți fi urmăriți într-una și forțați să plătiți pentru viața lor cu propria voastră viață!

*

Odată, în trecut, un învățător bun și plin de compasiune din India, a vizitat Tibetul. Observând cu atenție tot ce întâlnea, a remarcat: “Am văzut că tot ce întreprind practicanții tibetani este excelent. Dar cu toate acestea, toți sunt consumatori de carne; nu se abțin de la ea și asta nu e bine deloc.”

*

TOATE FENOMENELE SUNT INTERDEPENDENTE. Din cauza legăturii

⁷³ Aceasta este mantra lui Buddha Akshobya.

cauzale care există între consumatorii de carne și ucigașii de animale, primii sunt însăși cauza și pretextul faptei rele de a ucide. Spre exemplu, rezultatul karmic al uciderii unei vaci, se va manifesta atât asupra consumatorului de carne, cât și a celui care a omorât animalul. Singura diferență constă în proporția efectelor. Acesta este un adevăr de neînlăturat.

Kadamapașii susțin că motivul pentru aceasta este că, aceia care consumă carne îndeplinesc o faptă asemănătoare uciderii. Astfel, consumul de carne este interzis atât în Hinayana cât și în Mahayana. De aceea, fie ca toți practicanții să abandoneze cât pot de mult, consumul de carne.

*

În *Mulțimea prețioasă (Dpe chos rin chen spung ba)*⁷⁴, se spune:

PERMISIUNEA de a consuma carne și pește este o învățătură care trebuie interpretată. Asta deoarece Buddha a declarat că dacă ar fi interzis carnea încă de la început, ar fi existat câțiva care nu ar fi putut intra niciodată pe Cale. De aceea, a exclus-o numai gradat și cu mare iscusință. Pe de altă parte, ca antidot pentru aceia care pretind că simpla abținere de la carne este marea lor practică atotsuficientă, Buddha a declarat contrariul, afirmând că, mâncarea de carne nu este un obstacol pe cale. A spus asta pentru a-i reduce la tăcere pe aceia care se considerau superiori celorlalți pe motiv că sunt vegetarieni. Cu toate acestea, adevărul este că mâncarea de carne este interzisă atât în Hinayana cât și în Mahayana. Motivul este simplu: reprezintă o acțiune înrudită cu uciderea. În particular, Buddha a hotărât că Bodhisattvașii trebuie să se abțină de la toate tipurile de carne.

*

Odată, demult, nobilul Katyayana a luat variolă și i s-a spus de către doctorul lui că ar trebui să consume carne și sânge de capră și să le aplice pe piele. Însă Katyayana a răspuns că preferă mai degrabă să moară decât să încalce preceptele. Așadar, a refuzat să mănânce carnea și a trecut dincolo de suferință.

Când Lordul Taklung Thangpa era pe patul de moarte, i s-a cerut să mănânce niște supă care conținea grăsime, pentru a se vindeca.

“Întreaga mea viață”, a răspuns el, “am respectat preceptele. De ce le-aș încălca acum, pe patul de moarte?” A ignorat sfatul doctorului și a trecut dincolo.

Sunt multe astfel de povestiri. De asemenea sunt multe relatări despre cum Atisha, Drikung Kyobpa și discipolul său apropiat, precum și Taklung Thangpa împreună cu multe alte mari ființe au folosit melasă, miere și așa mai departe, în loc de carne, și cum au băut lapte simplu sau bătut în loc de alcool. Iar aceasta a fost o mare bucurie pentru Ponlop Lochen⁷⁵. Gotsangpa Natsok Rangdrol a spus că a fost inspirat într-un mod minunat de practica lui Atisha, Taklung Thangpa și alte mari ființe, în special când a văzut cum majoritatea călugărilor din vremea lui preparau ofranda ganachakra – folosind alcool doar din dorință și consumându-l într-un mod foarte obișnuit.

Se spune că odată, demult, pe vremea lui Buddha Dipamkara, în orașul Drucha, unui

⁷⁴ *dpe chos rin chen spung ba*, un comentariu al *dpe chos*, text Kadamapa scris de Potowa, discipol al lui Dromtonpa

⁷⁵ *spon slob lo chen*.

bărbat urât și soției sale frumoase din casta brahmanilor, li s-a născut un fiu cu ochi roșii și dinți ascuțiți ca de câine. Chiar de mic, acesta rupea în bucăți viermi și muște după care le înfuleca plin de lăcomie. Când a crescut mare, obișnuia să ucidă animale sălbatice și pește ori de câte ori avea ocazia și consuma carne și vin fără nici un fel de măsură. În cele din urmă și-a găsit sfârșitul înjunghiat în inimă cu un pumnal negru și otrăvit. Cum a murit a și renăscut într-un ținut infernal unde era despiciat în bucăți și mâncat de viu de animale sălbatice și carnivore, în timp ce călăii săi sub formă de demoni îi turnau metal topit în gură. În mijlocul chinurilor, a strigat: “Din cauză că în viața trecută am mâncat carne, acum animale sălbatice mă devorează. Din cauză că am tânjit după carne și sânge, acum alții vor numai să mă mănânce. Carnea părea atât de delicioasă în timp ce o mâncam, și cât de îngrozitor poate să fie acum, când simt din plin efectele aceluiași comportament! Băutul de vin a făcut ca gardienii iadului să îmi toarne metal topit în gură. Din cauză că am băut fără măsură, acum alții mă chinuiesc fără oprire. Alcoolul părea atât de delicios atunci când îl beam, însă ce îngrozitor poate să fie acum când simt din plin efectele aceluiași comportament!” După aceea, a renăscut ca preta și a suferit din nou chinuri îngrozitoare.

Tot așa a fost regele Senge Bangzang, a cărui dietă era compusă exclusiv din carne. La un moment dat, pofta sa a crescut la un așa nivel încât a ajuns într-un final să mănânce carnea unui copil mic. Curtea sa și toți supușii l-au părăsit. De aceea, a suferit enorm iar după moarte a renăscut în zonele de jos ale existenței.

Odată, demult, când Prințul Credință Neclintită a călătorit în tărâmul rakshașilor și l-a întrebat pe demonul de pază de ce nu l-a devorat, a primit următorul răspuns:

“Shakyamuni, învățătorul vostru”, a urlat rakshasa, “ne-a oferit nouă, demonii devoratori de carne, legământul *upavasa*⁷⁶ pe care să îl respectăm în fiecare zi cu lună plină. Ne-a explicat multe consecințe negative ale consumului de carne și ne-a spus că aceasta este de fapt carnea foștilor noștri părinți. Ne-a recomandat așadar, să renunțăm la ea. Însă cum carnea și sângele sunt hrana noastră naturală, nu avem cum să trăim întotdeauna fără ea și de aceea, ne abținem în a cincisprezecea zi a lunii. Dacă vre-un om trece pe aici în acea zi, nu numai că nu îi facem nici un rău dar îl și ajutăm!”

De asemenea, se spune că regele Chome i-a făcut cadou regelui Pawo carnea unei căprioare și l-a întrebat dacă o s-o mănânce sau nu. Acesta a răspuns că nu, deoarece carnea roșie și proaspătă nu este potrivită nici măcar pentru spiritele carnivore, cu atât mai mult pentru oameni.

Și în cele din urmă, se povestește că, odată, când doi yogi, practicanți ai sadhanei Hayagriva și Varahi, erau pe punctul de a obține realizarea, au mâncat niște carne de porc și cal. Această faptă a creat un obstacol în calea realizării lor, care de aceea nu s-a mai manifestat.

În *Lumina neprihănită (Vimalaprabha – dri med ‘od)*, marele comentariu asupra *Kalachakra-tantra*, se spune că Buddha a prezis că yogi aparținând Mantrayana vor consuma carne, însă acea carne va fi întotdeauna rezultatul uciderii. Dacă oamenii nu le-ar fi ucis pentru carne, animalele ar fi rămas nevătămate. Dacă nu ar exista consumatorii de carne, nu ar exista nici ucigașii de animale. Din acest motiv, atât consumatorul cât și ucigașul sunt ambii vinovați deucidere. Mai mult decât atât, practicanții Mantrei Secrete trebuie să respecte în fiecare zi samaya a patra (din cele

⁷⁶ *Bsnyen gnas*. Legământ Pratimoksha ce constă în respectarea a nouă din cele zece precepte ale ordinației *shramanera (getsul)* care sunt însă luate pentru o perioadă de douăzeci și patru de ore la o anumită dată. Vezi cartea lui Longchen Yeshe Dorje, *Treasury of Precious Qualities*, pag. 198.

paisprezece samaya de bază).⁷⁷ Aceasta a fost cu siguranță instruirea dată de Buddha.

Venerabilul Milarepa a spus:

Animale inofensive voi ucideți și mâncați;

Preparați și gustați o băutură care să vă îmbete

Pregătind astfel cauza nașterii în Iadul Reînvierii⁷⁸.

O, nu vă aruncați în prăpastie cu ochii deschiși.

Aveți grijă, voi zei și oameni, aveți grijă!

Când veți fi împunși de țepe, nu aveți cum să suportați durerea,

Și totuși ucideți și consumați carnea ființelor vii.

Ce nemiloase vor fi rănilor dobândite în Iadul Reînvierii,

Când pielea vi se va jupui de pe membre!

Așa că îndepărtați-vă de îngrozitoarea carne roșie și însângerată.

Se povestește în scurta biografie a Venerabilului Phagmo Drupa, că îndrăgea foarte mult cele trei antrenamente și se abținea complet de la orice hrană rea, precum carnea. Nu mânca nici măcar supă aseasonată cu grăsime animală. Mai mult decât atât, când a fost otrăvit și era gata să moară, i s-a sugerat că dacă ar bea o cupă de bere ce fusese binecuvântată cu mantră, va fi vindecat. Însă a refuzat, riscându-și în acest fel viața.

Regele lama Yeshe O, a adresat odată un mesaj poporului tibetan, care, considera el, practica într-un mod greșit:

Mică vă este compasiunea, mai mică decât aceea a canibalilor!

Și mare vă este iubirea pentru carne, mai intensă chiar decât a uliilor și a lupilor!

Puternică este pofta voastră trupească, sunteți mai răi chiar decât taurii și măgarii!

Vă înghesuiți pe lângă băutură mai mult decât viespile și muștele!

Mai rău chiar decât câinii și porcii, nu vă simțiți mizeria și necurăția!

Înainte zeilor vă lăsați excrementele,

Urina, sperma și sângele –

Vai vouă, sunteți destinați mocirlelor pline de carne putrezită!

Disprețuiți învățăturile Tripitaka,

Vai vouă, căci vă veți naște în iadurile Chinurilor de neîntrecut!

Ucideți animalele pe care ar trebui să le eliberați,

Vai vouă, aceste fapte vă vor duce în stările rakhasa!

Pofta voastră după fericirea uniunii trupești

Vă va face să renașteți ca paraziți intestinali!

Omniscientul Changkya a declarat odată:

Înainte lor, pe o farfurie care să le mărească orgoliul

Sunt îngrămădite oasele și cărnurile sângerânde ale animalelor ucise.

Își flutură cuțitele în aer și molfăie din fălcile lor asemenea unor lopeți scânteietoare

Încât ai zice că au plecat să lupte cu o hoardă de demoni –

Pe acești prefăcuți călugări virtuoși, cât îi compătinesc!

⁷⁷ A patra samaya este a nu cădea în greșeala fundamentală de a abandona iubirea pentru ființele sensibile.

⁷⁸ Probabil este vorba de iadul unde ființele născute acolo mor și se nasc neîncetat numai pentru a muri din nou. (Nota trad.)

*

Odată, după ce a auzit multe povestiri despre cât de rău este să se mănânce carne, Drukpa Kunleg a zis:

SE SPUNE CĂ BUDDHA ne-a învățat cât de rău este să se consume porci, pește și usturoi. La acestea adaug faptul că, în Mahayana, Buddha interzice consumul oricărui tip de carne, deoarece slăbește compasiunea și pentru că există pericolul ca mâncarea de carne să fie dăunătoare celor care o consumă, putând chiar să îi afecteze psihic. Cu toate acestea, se spune în mod specific, în toate sutrele și tantrale, că toate ființele au fost părinții noștri. Acesta este un lucru pe care îl putem simți și de care ne putem lăsa convingși – toate au fost părinții noștri în trecutul fără de început. Dacă îngrămădim oasele tuturor celor care au fost tații noștri sau strângem tot laptele pe care ni l-au dăruit toate ființele care au fost mamele noastre, însăși cele trei lumi nu ar fi suficient de mari pentru ele.

Iar dacă oamenii ar reflecta cu sinceritate la aceste lucruri, *cine* ar mai putea să mănânce carnea propriilor lor părinți și copii?

Oamenii cred că este suficient faptul că Shravakașii se abțin de la carnea nepotrivită și că nu au nici o dorință față de ea. Astfel, consumă carne și se scuză pe ei înșiși, apelând la texte precum: "Dacă Shravakașii s-ar abține de la carnea permisă (adică pură în cele trei moduri) atunci s-ar comporta asemenea lui Devadatta". Spre exemplu, nu ați putea spune, nu-i așa, că o femeie care a fost respinsă de trei maniaci sexuali este o marfă potrivită. Așadar, nu are cum să fie în regulă să se mănânce carnea strigată și respinsă în trei piețe⁷⁹ Oamenii greșesc dacă se agață de sensul literal și ignoră înțelesul învățăturii.

Acestea sunt cuvintele lui însuși Drukpa Kunleg. Mai mult decât atât, odată, când se afla într-una din călătoriile lui, a văzut cum în unele mănăstiri existau mulți călugări iubitori de carne și care o cumpărau plini de lăcomie de la măcelari. "Această mănăstire", zicea el disprețuitor, "este un bârlog al lupilor și nimic mai mult! Se spune în *Shikhsasamuccaya* că trupul trebuie întreținut cu mâncare medicinală. Aceasta nu include carnea și peștele, deoarece astfel de produse sunt interzise în *Lankavatara-sutra*, unde Buddha a declarat că Bodhisattvașii cei plini de compasiune să se abțină de la orice fel de carne. *Shikhsasamuccaya* spune, de asemenea, că atunci când Vinaya specifică faptul că, cele trei tipuri de carne pură pot fi consumate și că nu trebuie să fie respinse, procedează astfel pentru a distruge sentimentele de superioritate ale acelor care se gândesc că prin abținerea definitivă de la carne au ajuns să aibă cea mai pură viziune. De asemenea, este o măsură înțeleaptă pentru cei care, din cauza poftii de carne, nu ar putea altfel să intre pe Cale, chiar dacă ar avea șansa karmică de a o face. De asemenea, se spune în *Lankavatara-sutra* că învățăturile și preceptele au fost expuse într-un mod gradat, ca pași pe o singură cale. Astfel, permisiunea de a consuma carne, oferită în stadiul Pratimoksha, este interzisă în Mahayana, în care până și consumul cărnii animalelor care au murit din cauza uneia din cele zece tipuri de moarte naturală, este complet exclusă."

În ceea ce privește formularea graduală a celor trei precepte referitoare la consumul de carne, expuse gradat de către Buddha, învățătorii din trecut spun că, în Vinaya, consumul cărnii de om sau a cărnii animalelor cu copite nedivizate⁸⁰ este în primul rând interzisă. După aceea, carnea a fost interzisă în mod general, cu excepția

⁷⁹ Aceasta este o traducere aproximativă a următoarelor cuvinte 'di la mtshungs pa zhig zhun/stu shar po gsum 'khor zhig la byas e chog mi chog na. Înțelesul acestui pasaj este incert.

⁸⁰ Adică a cailor, măgarilor, cățarilor, și așa mai departe.

celor trei tipuri de carne pură. Aceste două precepte Vinaya, urmate de preceptul general Mahayana care interzice Bodhisattvașilor să consume orice fel de carne, inclusiv pe aceea a animalelor care au murit de cauze naturale, sunt cele trei precepte referitoare la carne.

Khyentse Rinpoche⁸¹ a spus că în scripturi el a văzut întotdeauna numai interziceri de genul: “Nu am permis, nu permit și nu voi permite niciodată consumul de carne. Am spus tuturor celor ordinați în sangha, că nu este bine să se mănânce carneDe acum încolo, Shravakașii să nu mănânce carne.” În comparație cu asta, a afirmat că nu l-a văzut nicăieri pe Buddha spunând: “Marcați capetele iacilor și oilor care trebuie ucise.”

Khyentse Rinpoche a spus de asemenea, că sătenii din vecinătatea lui ucideau animale mari și grase din dorința de a le consuma carnea, păstrând în același timp ficatul și alte bucăți importante pentru a le da ca ofrande unor lama și meditari.

“Vai de acești oameni!”, striga el. “Ce generoși sunt și ce percepție pură despre lama trebuie că au! Ce curajoși sunt să ucidă în acest fel! Nu se gândesc că uciderea este o greșeală gravă! Se amăgesc cu faptul că micul lor cadou le va aduce mult bine și că îi va curăți de păcate; și mai cred că lamașii pot elibera ființele atât de ușor ca și cum le-ar trage cu lanțuri de fier. Însă este imposibil! Nagarjuna a spus în a sa, *Scrisoare către un prieten (Suhrllekha)*:

*Dacă ar fi să fac o grămăjoară de noroi cât o boabă
Pentru fiecare mamă care mi-a dat naștere,
Pământul însuși nu mi-ar fi suficient.*

“Toate ființele au fost mamele noastre, însă oamenii de rând nu conștientizează acest lucru și de aceea sunt în stare să le ucidă. Bineînțeles, noi, oamenii Dharmeii, nu putem consuma carne. De ce? Pentru că mamele și tații noștri, frații, surorile și prietenii care ne-au fost atât de dragi – iată-i aici înaintea noastră! Au devenit aceste creaturi supuse și ignorante numite animale, care nu știu ce ar trebui făcut sau ce ar trebui respins. Poate că au coarne și merg în patru picioare, însă ele sunt părinții și prietenii noștri din trecut. Oamenii nu se gândesc niciodată la asta. Ei închid animalele în țarcuri și îngrădituri; este îngrozitor. Iar când aceste animale care au fost toate, părinții și apropiații noștri, soțiile și prietenii din trecut, cad în mâinile măcelarilor, acești oameni cruzi și răi, fără nici cea mai mică urmă de compasiune, ele tremură de frică, îngrozite fără măsură chiar și numai la vederea călăilor lor. Ochii li se umplu de lacrimi și se sufocă de spaimă. Se gândesc: ‘Cine mă va ajuta acum? Nu am pe nimeni la care să fug; nu pot zbura de aici; nu îmi rămâne decât să mor!’ Sunt copleșiți de groază iar suferința pe care o simt este mai teribilă decât dacă s-ar afla pe chiar marginea iadului clocotind de flăcări. Sunt aruncați pe spate, la pământ, cu ochii ieșindu-le din orbite. Apoi, frecându-și mâinile cu satisfacție, măcelarul le spintecă burțile cu cuțitul, trimițându-le pe lumea cealaltă fără nici cea mai mică ezitare. Ce ar putea exista aici care să fie pe placul unui lama? Având încredere totală în Guru Rinpoche⁸², vă implor cu lacrimi în ochi – pe voi toți cei care mă iubiți, nu uicideți nici

⁸¹ Cel mai probabil că se face referire la Jigme Lingpa, al cărui nume personal a fost Khyentse Ozer. Jigme Lingpa a murit în 1798, când Shabkar avea șaptesprezece ani. Shabkar a primit mai târziu transmisia *Longchen Nyinthig* de la Lackha Drupchen, discipol al lui Jigme Trinle Ozer, primul Dodrupchen Rinpoche și discipol direct al lui Jigme Lingpa. Vezi Tulku Thondup, *Masters of Meditation and Miracles*.

⁸² Numele prin care Guru Padmasambhava, Cel născut din lotus, este cunoscut în mod obișnuit în Tibet. A fost prezis de Buddha Shakyamuni ca fiind acela care va propaga învățăturile Mantrei Secrete. Invitat în Tibet de regele Trisong Detsen, în secolul al optulea, a reușit să stabilească definitiv acolo învățăturile buddhiste ale sutrelor și tantrelor.

măcar pentru a vă salva viața. Deoarece Buddha a spus în *Sutra Atenției Perfecte*: ‘Acea care ucide chiar și o singură ființă vor fierbe în iadul vremelnic timp de o karma intermediară (medie)’. Sutarele spun că a face cadouri care conțin carne, alcool, otrăvă sau arme, este, direct sau indirect, o faptă rea. De aceea, nu este deloc potrivit să faci cadou, carne. Chiar și cei care nu cunosc alte practici să se abțină cel puțin de la carne, cât pot de mult. Fie ca aceste cuvinte să treacă mai departe!”

*

Vajradhara Reting Trichen a spus:

BODHISATTVAȘII CARE TÂNJESC după gustul cărnii își slăbesc compasiunea. Așadar, să se abțină!

*

În comentariul lui Khedrup Je asupra *Celor trei legăminte*, se spune că, în general, numai Bodhisattvașilor li se cere să se abțină de la carne. De aceea, toți cei care au făcut legământul bodhicitta, fie că sunt călugări, călugărițe sau laici, trebuie să se abțină de la carne. Asta deoarece dacă Bodhisattvașii, care au devenit obiectul venerației credincioșilor, consumă carne, o mare dorință pentru gustul acesteia va crește în ei. Drept rezultat, compasiunea lor va slăbi. De aceea, oamenii care au primit ordinația completă, shramanera, regii, miniștrii, liderii și laicii care practică Mahayana, să se abțină de la carne.

Khedrup Je a prezis că până și aceia care au făcut legământul Bodhisattva, ori au recitat formula bodhicitta de o sută de ori, nu vor considera nici măcar uciderea conștientă a mii de animale sau îndemnarea altora să facă la fel, ca fiind o greșeală; ce să mai vorbim atunci de propria lor abținere de la carne. A avut atât de multă dreptate încât putem vedea în zilele noastre cât de adevărată este profeția sa!

De aceea, trebuie să privim consumul de carne ca fiind împotriva învățăturilor. Să ne obișnuim cu ideea că este rău să tânjim după ea și să o respingem! Dacă ne gândim: “Ce bună este pentru noi, carnea. Ce curată și hrănitoare. Ce delicios este gustul ei!” consecința va fi că, ori de câte ori ni se va pune înaintea carne și sânge – ca și cum nu ar fi altceva decât orez și tsampa ori lapte sau unt – vom simți o poftă imensă și nu vom putea rezista. De aceea, Khedrup Je a spus că în chiar momentul în care suntem pe cale să o punem în gură să ne gândim că este ceva mizerabil, care a apărut din sânge și spermă. Apoi, să ne aducem aminte că acea carne provine de la ființele care au fost încă din trecutul fără de început, propriile noastre mame și proprii noștri copii. Și să ajungem la concluzia că este groaznic să poftim după carnea lor, ca și cum am tânji după carnea propriilor noștri copii!

Trebuie să medităm asupra pericolelor existente în dorința de carne și să realizăm, în conformitate cu învățăturile, că dacă mergem la vânătoare și pescuit, ne transformăm în măcelari și ucigași. Dacă cumpărăm carne, îi îndemnăm pe alții să ucidă animale pentru carnea lor. Dacă vindem, pentru profit, carnea animalelor ucise, dacă tânjim după ea, suntem asemenea lui Senge Bangzang și Prințului Kangtra care ucideau oameni și îi devorau.

Mirosind duhoarea respingătoare, animalele vor fugi de noi. Se spune că desăvârșirea în mantra vidya, precum și dezvoltarea marii iubiri și a marii compasiuni va fi împiedicată.

De aceea, din cauza dorinței noastre de carne, să nu afirmăm niciodată că Vinaya susține consumul ei. Se spune că, niciodată, nici chiar în visele noastre, să nu

zicem că mâncarea de carne este fără greșeală. Experiența arată că, atunci când cei care aspiră la Iluminare și cultivă bodhicitta, consumă carne, compasiunea și hotărârea lor slăbește foarte mult. Pe de altă parte, se spune că, atunci când oamenii se înfrânează, pentru a-și potoli pofta și când se abțin de la orice fel de carne, pură sau impură în cele trei moduri – atât a animalelor ucise, cât și a celor care au murit de moarte naturală – aceasta este într-adevăr o mare minune!

Chiar și cei care nu sunt buddhiști se abțin de la carne. Înțeleptul Sugge a spus:

*Sângele tuturor animalelor pe care le-ai ucis în trecut,
S-a strâns ca o mlaștină la picioarele tale.
Dacă așa crezi tu că vei merge în ceruri,
Atunci ce crezi că te-ar face să cazi în iad?*

Iar Netso a spus:

*Oaia ucisă, martora crimei înfăptuite,
Sângele ei zace ca o mlaștină la picioarele tale.
Dacă așa crezi tu că vei merge în ceruri,
Atunci ce crezi că te-ar face să cazi în iad?*

Înțeleptul Jawa a spus:

*Cel care o mănâncă și cel a cărui carne este mâncată –
Observă diferența dintre cei doi!
Primul va avea burta plină pentru scurt timp;
Celălalt și-a pierdut viața definitiv!
Cei care înțeleg teama și suferința
Celor care știu că le-a sunat ceasul,
Mai degrabă vor păzi viața celorlalte ființe.*

Alți nebuddhiști înțelepți și plini de compasiune sunt de acord că a oferi protecție împotriva fricii chiar și unei singure ființe, este un lucru extraordinar și de necomparat. Această faptă nu poate fi egalată nici chiar dacă s-ar dona munți de aur la mii de Brahmani, împreună cu cadouri în vaci și bani. Aceasta este opinia unor înțelepți nebuddhiști și plini de compasiune.

Dacă am încerca din răspuțeri să facem tot ceea ce este în armonie cu mesajul lui Buddha, indiferent că provine de la oameni obișnuiți ori surse nebuddhiste, tratându-le pe toate ca și cum ar fi învățătura lui Buddha, nu vom greși deloc. *Kalachakra-tantra* afirmă că învățăturile nebuddhiste care sunt cu adevărat extraordinare, să fie de asemenea respectate. Și se mai spune în *Angulimala-sutra* că tot ceea ce este în armonie cu învățătura lui Buddha este învățătura lui Buddha. Toate acestea sunt învățăturile lui Khedrup Je.

Vedem așadar că, mâncarea de carne este considerată rea atât de buddhiști, cât și de nebuddhiști. Cineva ar putea obiecta la cele spuse mai înainte și să întrebe de ce Gunaprabha afirmă în a sa *Vinaya-sutra* și de ce se repetă același lucru în marele comentariu dedicat acesteia, că dacă Shravakașii ar evita carnea pură în cele trei moduri (și care deci, poate fi mâncată) s-ar comporta asemenea lui Devadatta. Acestora le răspundem că Devadatta era în permanență gelos pe Buddha, încercând să îi facă rău în multe feluri, aruncând, spre exemplu, un bolovan asupra lui sau stârnind către el un elefant sălbatic. Pe lângă aceasta, a creat o schismă în sangha spunând

celor din jurul lui următoarele cuvinte: “Uitați, așa-zisul virtuos Gautama consumă carne, însă noi nu o vom mânca deoarece am face rău animalelor.” În acest mod, a creat o regulă ce părea mult mai plină de compasiune decât preceptele lui Buddha. La fel, dacă noi cei care suntem discipolii lui Buddha ne abținem de la carne doar pentru că vrem să fim onorați ori din invidie față de ceilalți, încercând să părem mai buni decât ei, ne comportăm într-adevăr asemenea lui Devadatta. Însă este complet greșit să fie comparați cu Devadatta oameni care se abțin de la carne sau fac alte fapte bune asemănătoare cu aceasta⁸³, din adevărată compasiune și care nu doresc să rănească nici un animal direct sau indirect. Astfel de oameni sunt asemenea lui Buddha însuși ori Bodhisattvașilor, asemenea practicanților buddhiști precum Kadampașii din vechime, înțelepților nebuddhiști plini de compasiune și altora, fie ei practicanți sau laici. Dacă cineva comite o astfel de eroare ar însemna, în opinia lui, că cei care consumă carne se comportă asemenea lui Buddha. Și ar fi logic așadar, să schimbe textul *Vinaya-sutra* încât să se poată spune că, din moment ce Shravakașii consumă o carne permisă (deoarece este pură în cele trei moduri) se comportă asemenea lui Buddha. Fără îndoială că mulți oameni vor născoci diferite texte și exegeze – pentru nici un alt motiv decât că vor să mănânce carne.

Mâncarea de carne este percepută ca fiind ceva care aduce Dharmei o reputație proastă și din acest motiv, interzicerea care apare în *Lankavatara-sutra* se datorează faptului că, în unele țări și în anumite timpuri, chiar și practicanții tradițiilor nebuddhiste, precum jainiștii, se abțin de la carne.

Așa stând lucrurile, populația de acolo ar putea spune că sangha buddhistă este inferioară acestora, ceea ce ar duce la o lipsă de credință în învățătura lui Buddha. Acesta este unul din motivele pentru care Buddha a spus să nu se consume carne. Pe lângă asta, din moment ce Doctrina lui Buddha a fost expusă din compasiune, este foarte logic ca Buddha să fi interzis consumul de carne din considerație pentru ceilalți, chiar dacă, într-un anumit caz particular, consumul de carne nu ar fi fost o greșeală.

Pentru a fi siguri de aceste adevăruri, dacă ar fi strânse laolaltă toate textele care fac referire la răul consumului de carne, fie că se găsesc în sutre, tanre, comentarii sau biografii ale învățătorilor, precum și în cântecele lor de realizare, s-ar alcătui o carte imensă.

Carnea este sursa piedicilor de pe cale. Este sămânța tărâmurilor de jos și hoața vieții. Consumul de carne este în mod cert o cauză de suferință pentru ceilalți; nici o altă hrană nu este sursa unui rău atât de mare. De aceea, toată lumea – maeștri, discipoli și binefăcători – împreună cu toți practicanții înțelepți și plini de compasiune, oamenii obișnuiți, fie că sunt călugări sau laici, puternici sau slabi, să se abțină de acum înainte de la consumul de carne. Să o considerăm impură și asemenea cărnii propriilor noștri părinți și copii. Să o tratăm precum o otravă.

Haideți să ne rugăm lui Buddha, învățătorul nostru, vizualizându-l deasupra capetelor noastre, pentru ca să ne binecuvânteze să avem puterea de a introduce în viața noastră această învățătură; și să vizualizăm, de asemenea, un fluviu de nectar ce coboară peste noi și ne curățește.

VERSURI DE ÎNCHEIERE

*Buddha al Compasiunii, Refugiul nostru al tuturor,
Tu cel care vezi cu înțelepciunea ta profundă și clară
Cele trei perioade ale timpului – trecut, prezent și viitor –*

⁸³ Precum eliberarea animalelor captive, etc. (Nota trad.)

*Și care privești plin de compasiune iubitoare toate viețuitoarele,
Asemenea celor mai scumpi copii ai tăi,
Rămâi întotdeauna deasupra capului meu și binecuvântează-mă.*

*Consumul cărnii și sângelui provenite de la ființele
care au fost odată părinții noștri,
Această hrană rea intensifică dorința, care este rădăcina samsarei;
Și retează compasiunea, rădăcina Dharmei.
De aceea, toate relele care provin din consumul de carne
Le repet aici din nou, în versuri și cântec.*

*Voi toți cei care mâncați această hrană otrăvitoare și primejdioasă,
Carnea și sângele ființelor care au fost odată părinții voștri,
Vă veți naște în Iadul Țipetelor și alte iaduri pline de foc,
Unde veți arde și veți fierbe.*

*Dacă mâncați carnea animalelor ucise de alții,
Veți sta într-un astfel de iad timp de o kalpa întreagă.
Dar dacă mâncați carnea animalelor ucise de voi înșivă
Ori pe care i-ați cerut altuia să leucidă,
Timp de o sută de mii de kalpa veți sta în iad.
Dacă beți sângele animalelor ucise de alții
Timp de o kalpa întreagă nu veți auzi nici măcar numele Celor Trei Comori.
Dar dacă beți sângele animalelor ucise de voi înșivă
Vă veți naște în iadurile unde fierbe metal topit.
Dacă beți sângele gătit al unui iac,
Timp de șapte vieți veți avea trupul unui animal de rând.
Iar dacă mănâncăți carne și sânge cât greutatea corpului vostru,
Veți sta o kalpa întreagă în iadurile unde fierbe metal topit.
După șapte vieți, același destin creat de ei înșiși, îi așteaptă pe toți aceia
Care se ospătează cu carne roșie și crudă și cu sânge crud –
După zece vieți li se va întâmpla la fel aceluia care le mănâncă gătite.*

*A consuma carnea animalelor sălbatice omorâte de voi, vă va duce în iad;
Iar dacă, asemenea animalelor, mâncați creaturi încă vii,
Însuși Yama, Regele morții, vă va turna în gură
Un râu de metal topit și încins.
Vai vouă, cum veți urla atunci, arși de flăcările din interiorul vostru!*

*Consumul de pește prins de voi înșivă
O să vă ducă la nașterea în iadurile cu păduri de săbii ascuțite.
Iar dacă mâncați carne și intestine de câine sau porc,
Veți renaște în stări infernale de mlaștini pline cu mizerie.
Toți cei care se ospătează cu carne și sânge,
având o puternică dorință pentru ele,
Se vor naște ca spirite ce se hrănesc cu carne și sânge.*

*Dacă, ucigând capre, oi sau iaci, le vindeți carnea,
Veți renaște ca fantome rele și periculoase.
A ucide un animal pentru ospăț*

*Duce la nașterea în iadurile Căldurii Cumplite.
Dacă mâncați carne și sânge, veți deveni
Tigrii, lei, lupi, vulpi sau pisici, toate niște carnivore ce provoacă groază.
Iar dacă ajungeți să vă ospătați cu carne de om
Veți deveni vampiri bărbați sau femei, ori dakini devoratoare de carne.
Și de asemenea, diferite nașteri ca proscriși și oameni de nimic,
vor cădea asupra voastră:
Cruzi măcelari, vânători, fantome rele.
Dacă mâncați carne și sânge fără nici un pic de rușine,
În viețile viitoare veți deveni nebuni incapabili să se abțină de la nimic.*

*A roade carne și oase
Duce în viețile viitoare la pierderea timpurie a dinților.*

*Astfel, tantrele lui Avalokita, Cel plin de Compasiune,
Spun că sângele și carnea sunt mâncăruri care pustiesc cele trei lumi.
Cum te-ai simți, cu gura acoperită, cu capul tăiat și inima scoasă afară,
În timp ce alții îți consumă carnea și îți beau sângele?
Așa că folosește-ți corpul de acum pentru a reflecta –
Și nu mânca nici un fel de carne,
pentru că aceasta este sursa răului adus celorlalți.*

*Pentru a oferi lumii, carne,
Nenumărate animale sunt ucise în fiecare zi.
Nu există nici o îndoială că mâncarea de carne provoacă rău
Vieților celorlalte ființe.
Și nici o altă mâncare nu aduce atâta moarte.
Mult mai rea decât alcoolul, este așadar, carnea,
Pentru că distruge în așa hal viețile celorlalte ființe.
Această hrană îngrozitoare trebuie deci, evitată
De oricine este plin de compasiune.
Principala cauză a renașterii în iad este uciderea,
Iar cel mai mare pretext al ei este obținerea de produse din carne.*

*Pentru carne îșiucid oamenii, caprele, oile și iacii.
Iar pe unele le înăbușă, legându-le la gură – ce îngrozitor!*

*Pe alte animale le prind vii și le taie burta cu cuțite ascuțite,
Înjunghiindu-le cu propriile mâini.
Unii le lovesc sub inimă
Și le despică în două cu sulița și cuțitul.
Alții le lovesc în gât, tăindu-le capetele.
Câte modalități diferite au pentru a-și ucide victimile,
Aceste creaturi care au fost cândva părinții lor – ce îngrozitor!
În toate viețile viitoare fie să nu mai consumați niciodată
Carnea și sângele ființelor, părinții voștri din trecut.
Prin binecuvântările lui Buddha, Cel plin de Compasiune,
Fie să nu mai tânjiți niciodată după gustul cărnii.*

NECTARUL NEMURIRII

Mă plec până la pământ cu devoțiune și mă refugiez în toți venerabilii mei învățători, adevărate comori de iubire neîntrecută. Îi implor să mă binecuvânteze pe mine și pe toate ființele cu marea lor compasiune, pentru ca blândețea iubitoare, compasiunea și bodhicitta să ia naștere în sufletele noastre.

În toate nașterile pe care le-am avut în ciclurile nesfârșite ale samsarei, nu există nici măcar o singură ființă care să nu fi fost măcar odată, mama noastră. Iar când acestea ne-au crescut au fost la fel de bune cu noi precum mamele noastre din viața de acum. Acest adevăr a fost rostit de Buddha, Învățătorul nostru, nu doar o dată, ci în mod repetat. Cine ar pune oare la îndoială cuvintele sale?

De aceea, trebuie să adoptăm practica instruirii în cele șapte puncte ale succesiunii cauzale pentru a ne antrena mințile întru bodhicitta.⁸⁴ În primul rând, trebuie să învățăm să recunoaștem faptul că toate ființele au fost mamele noastre. În al doilea rând, trebuie să fim conștienți de bunătatea pe care au manifestat-o față de noi și în al treilea rând, să ne decidem să le răspundem cu recunoștință și să le răsplătim. În al patrulea rând, trebuie să simțim pentru ele o iubire caldă și blândă iar în al cincilea rând, compasiune. În al șaselea rând, trebuie să cultivăm extraordinara gândire a responsabilității universale⁸⁵ și, în al șaptelea rând, să ajungem în acest mod la rezultatul neîntrecut, și anume, atitudinea bodhicitta. De asemenea, trebuie să ne antrenăm în mod repetat în practica de a ne situa la același nivel cu toate ființele și de a ne substitui pe noi înșine celorlalți, adică de a privi toate ființele ca pe noi înșine.⁸⁶ Apoi, având ca martori pe învățătorul nostru și Cele trei comori, trebuie să luăm legămintele bodhicitta, atât în aspirație cât și în faptă și să le urmăm.

Când am devenit conștienți de faptul că toate ființele au fost mamele noastre și când această conștientizare este constantă, rezultatul va fi acela că, atunci când vom vedea carne vom ști că aceea este carnea propriilor mame. Și, în loc să o ducem la gură și să o mâncăm, nu vom fi capabili nici măcar să o ținem în mână ori să o mirosim. Acesta este mesajul multor învățători sfinți din trecut, adevărate personificări ale compasiunii. Care este oare motivul pentru care au prezentat această învățătură? Caprele, oile, etc., au fost toate mamele noastre iubitoare la un moment dat. Dacă le ucidem, legându-le gura sau vârandu-ne mâinile în corpul lor pentru a le tăia artera vitală, cu scopul de a le consuma carnea încă roșie și crudă – toate acestea nu sunt altceva decât comportamentul monstruos al demonilor rakshasa. Este o faptă pe care Buddha a condamnat-o în multe feluri, zicând:

*Așa că în toate învățăturile mele am criticat mâncarea de carne:
În Parinirvana și Angulimala,
Lankavatara, Hastikakshya și sutrele Mahamegha.*

Nu am intenția să ofer aici o prezentare detaliată a greșelilor aflate în consumul de carne, deoarece acestea au fost evidențiate de nenumărate ori în sutre, tantră și shastre. În schimb, vă propun să redau pe scurt și la modul general, numai

⁸⁴ Practica instruirii în cele șapte puncte ale succesiunii cauzale este o practică asociată îndeaproape cu Atisha Dipamkara.

⁸⁵ Aceasta este decizia de a-și asuma responsabilitatea pentru toate ființele și reprezintă hotărârea de a practica, până și de unul singur dacă este nevoie, până când toate ființele vor fi eliberate din roata suferinței.

⁸⁶ Practicile de a ne situa la același nivel cu toate ființele și de a le privi ca pe noi înșine sunt explicate de Shantideva în *Bodhicharyavatara*. Vezi Shantideva, *The Way of the Bodhisattva*, 187.

chestiunile esențiale.

Se spune că, dacă consumăm mâncare rea, adică sângele și carnea ființelor care au fost odată mama sau tatăl nostru, ne vom naște în viețile viitoare în Iadul Țipetelor, care din cele optsprezece iaduri este unul din iadurile arzătoare. Din cauză că le-am consumat carnea, bare de fier înroșite în foc ni se vor îndesa pe gât, arzându-ne organele vitale și ieșind prin părțile de jos. Vom experimenta atunci o durere nefârșită. Și chiar dacă ne vom naște din nou în această lume, timp de cinci sute de vieți vom avea forme monstruoase și pline de lăcomie devoratoare.⁸⁷ Vom deveni demoni, căpcăuni și călăi. Se mai spune, de asemenea, că ne vom naște de nenumărate ori printre proscriși, ca măcelari, pescari și ticăloși sau ca animale carnivore însetate de sânge: lei, tigri, leoparzi, urși, șerpi veninoși, lupi, vulpi, pisici, vulturi și ulii. Este limpede așadar că, pentru a renaște în formă divină⁸⁸ sau umană și a progresa în acest fel pe calea către libertate, consumul de carne reprezintă un obstacol major.

Mai ales, am fost învățați că înțelepciunea primordială și atotcunoscătoare (omniscientă) apare din bodhicitta. Bodhicitta în schimb, apare din rădăcinile compasiunii și este desăvârșirea finală a metodelor potrivite ale celor șase paramita. În tantra *Iluminarea Perfectă a lui Bhagavan Vairochana (bcom ldan 'das rnam par snang mdzad mngon par byang chub pa'i rgyud)* se spune: "Înțelepciunea primordială și atotcunoscătoare apare din bodhicitta, care la rândul ei apare din rădăcinile compasiunii și este desăvârșirea întregului scop al metodelor potrivite." Se spune de aceea că, unul din cele mai mari obstacole în calea nașterii bodhicitiei în mintea noastră este pofta de carne. Asta pentru că, dacă marea compasiune nu a răsărit în noi, fundația bodhicitiei nu este fermă. Iar dacă bodhicitta nu este fermă, putem să pretindem de o sută de ori că suntem adepți Mahayana, însă adevărul nu este deloc acesta; nu suntem Bodhisattva ai marelui vehicol. De aici ar trebui înțeles că, incapacitatea de a elimina dorința de carne este un obstacol în atingerea atotcunoașterii. Așadar, toți cei care practică Dharma – și chiar toată lumea – să facă tot ce le stă în putință pentru a abandona această hrană rea, carnea părinților noștri.

Unii ar putea obiecta faptul că în învățături se spune că cineva poate întâlni doar rezultatul karmic al acțiunilor pe care numai el le-a îndeplinit; nici un rezultat nu apare, așadar, din acțiuni neînfăptuite. Astfel, în conformitate cu legea karmei, dacă cineva consumă carnea animalelor pe care nu le-a văzut să fi fost ucise pentru el, dacă nu primește nici o înștiințare în legătură cu asta și dacă nu are nici o suspiciune că au murit din acest motiv, nici o vină nu cade asupra lui. "Este în regulă" vor spune ei. "Nu am contribuit la uciderea acestei oi (sau orice alt animal prezent înaintea lor). Putem așadar, să fim siguri că nu se va abate asupra noi karma uciderii, ci asupra celor care au omorât-o."

Acest argument trebuie însă, examinat cu mai multă atenție. Să ne imaginăm că există o fermă în vecinătatea unei mari mănăstiri în care toți călugării consumă carne. Locuitorii fermei respective își fac un calcul simplu și se gândesc că dacă omoară o oaie și vând mănăstirii, în primăvară, cele mai bune părți, vor avea profit de pe urma ei din moment ce își vor păstra pentru consumul personal, capul, picioarele, măruntaiele și alte resturi. Iar călugării, știind foarte bine că oaia a fost omorâtă și carnea ei păstrată, vor veni să o cumpere. În anul următor, familia va ucide mai multe oi pentru a le vinde carnea. Iar dacă își vor face în acest fel, un trai îmbelșugat, când va veni anul următor, vor ucide mai mult de o sută de animale. În acest mod, familia se va îmbogăți și vor ajunge cu toții măcelari. Îi vor învăța acest tip de comerț pe copiii, nepoții și toți cei apropiați lor. Și chiar dacă nu îi vor învăța în mod direct și pe

⁸⁷ *Phra men pha* și *phra men ma*: creaturi monstruoase, bărbați și femei, cu corpuri omenești și capete de animale.

⁸⁸ Sub formă de zeu sau zeiță. (Nota trad.)

alții, munca lor cea rea va fi observată. Astfel, alții vor deveni la rândul lor măcelari, îndeplinind acte demonice și îngrozitoare, punând în mișcare un imens curent de negativitate care va dăinui până la sfârșitul samsarei. Și toate acestea au ajuns să se întâmple dintr-un singur motiv: comunitatea monastică și alții împreună cu ei sunt consumatori de carne. Cine așadar, se comportă mai rău în mod constant, decât ei?

Dacă nu ar exista consumatori de carne, nu ar fi nici oameni care să ucidă animale – la fel precum în Nepal și India nu sunt vânzători de ceai deoarece nimeni nu bea ceai în acele locuri.⁸⁹ Cel care consumă carne participă la fapta rea a ucigașului de animale. Iar din moment ce acțiunea consumatorului de carne este negativă, ar fi o geșeală să se afirme că efectul definitiv al acesteia nu va fi de asemenea, negativ. Buddha a definit ca fiind rea orice faptă care direct sau *indirect* aduce vătămare ființelor. Și din moment ce spusele lui sunt adevărate, este foarte clar că mâncarea de carne provoacă în mod evident mai mult rău ființelor decât orice altă hrană. Din acest motiv, *Kalachakra-tantra* și comentariul ei afirmă că, dintre consumator și ucigaș, primul are păcatul cel mai mare. Așa stând lucrurile, cei care mai susțin încă faptul că greșeala consumatorilor de carne nu este prea gravă sau că nu sunt atât de vinovați precum măcelarii, ori mai mult, că sunt complet inocenți, se grăbesc foarte tare. Dar fie bine sau rău, de ce trebuie să aibă astfel de obiceiuri? Credința mea este că le-ar fi mult mai bine dacă ar putea să scape de această dependență.

Să luăm din nou, cazul unei mici mănăstiri unde călugării sunt săraci și nu au bani ori sunt mai economicoși și mai chibzuiți sau chiar adepți ai străvechii linii Kadampa, consumând numai cele trei alimente albe. Nici măcar nu le-ar trece prin cap laicilor care locuiesc în apropiere să ucidă animale pentru a-i aproviziona pe călugări cu carne. Pe lângă aceasta, se spune că o faptă este virtuoaasă dacă este benefică direct sau indirect atât celui care o îndeplinește cât și celorlalți. Cred, de aceea, că dacă cineva dorește să se angajeze într-o practică consecventă (și habituală) aducătoare de bine, nu există nimic mai potrivit decât abținerea de la carne. Acei foarte puțini călugări care au într-adevăr compasiune să păstreze aceste cuvinte în inimile lor!

Când un lama care consumă carne pleacă în turneele sale de vară sau toamnă, binefăcătorii lui credincioși se gândesc la cât sunt de norocoși că le va vizita casa. “Acesta nu este doar un lama de rând”, vor spune ei, “ci un *tulku*⁹⁰ încarnat! Trebuie să îi pregătim o masă cât mai bună.” Fiind conștienți de obiceiurile lui alimentare, vor tăia o oaie și îi vor oferi cele mai bune părți. În ceea ce îi privește pe ei, se mulțumesc cu măruntaiele și cred în sinea lor că oaia respectivă a avut o moarte favorabilă. Ce soartă bună trebuie să fi avut din moment ce a fost ucisă pentru cina unui lama! Și își spun unul altuia că a fost bine să o omoare, aceasta fiind una dintre acele oi norocoase. Însă în viața viitoare ucigașii vor afla *ei înșiși* pe pielea lor ce norocoși sunt!

Din contră, atunci când lama care îi vizitează nu consumă carne, nu numai că binefăcătorii lui nu omoară nici un animal, dar vor și ascunde orice fel de carne ar avea în casă, abținându-se de la ea toată ziua. În schimb, vor mânca alte alimente precum, cartofi dulci, lapte bătut, etc, în așa fel încât lama și binefăcătorii lui să se păstreze pe ei înșiși puri și neatinși de negativitate – în timp ce oile rămân în viață și nevătămate! Să ne rugăm ca toți lama să se comporte în acest mod. Pentru că dacă ei manifestă acțiuni greșite, alți lama și încarnări care vor veni după ei îi vor imita iar rezultatul în lanț va fi că vara și toamna, lama și binefăcătorii lor își vor uni forțele în a planta semințele acțiunilor rele, în exact momentul când învârtesc roata Dharmei!

⁸⁹ Aceasta era probabil situația în timpul lui Shabkar; în orice caz, ceaiul cu care era el familiar provenea din China.

⁹⁰ Termen tibetan pentru o persoană recunoscută ca fiind actuala încarnare a unei ființe importante (călugăr celebru sau lama). (Nota trad. după Seekers Glossary of Buddhism)

Rău pentru ei și rău pentru ceilalți, toate acestea sunt sursa suferinței în viața de acum și în cea viitoare. Ce altceva am mai putea spune decât *lama konchok khyen*, “O Lama și Cele Trei Comori, nu ne uitați!”?

Apoi mai sunt alți oameni care susțin: “Je Tsongkhapa și fii lui de suflet, precum și alți maștri învățați și desăvârșiți din trecut, au propovăduit, pe baza citatelor din scripturi, că în conformitate cu legămintele Pratimoksha se poate consuma carnea pură în cele trei moduri. Însă în zilele noastre,” continuă ei, “unii practicanți Dharma ignoranți, eremiți și alții asemenea lor, vorbesc o mulțime de vorbe fără sens și interzic consumul de carne. Aceștia sunt demoni întunecați care încearcă să îi lipsească pe călugări de mâncarea lor. Din contră, datorită mâncării de carne sunt în stare călugării să se mențină în putere, așa fiindu-le cel mai bine în practica Dharmei. Și în orice caz, dacă sangha nu ar fi susținută în acest mod, ar fi ca și cum partea lor de hrană le-ar fi oferită în schimb măcelarilor și oamenilor de rând – ceea ce ar fi un lucru foarte rău și lipsit de considerație. În orice caz,” consideră ei, “indiferent de câte ori ar spune oamenii că nu ar trebui să se consume carne, adevărul este că, dacă, călugărilor și călugărițelor nu li s-ar permite să mănânce carne (neatinșă de negativitate), ar însemna că nici oamenii obișnuiți nu ar trebui să o consume. Și sunt foarte multe motive întemeiate pentru ca practicanților Dharma să li se permită mâncarea de carne.”

Oamenii care vorbesc în acest mod, nu numai că mănâncă carne pe socoteala lor dar o și susțin în expuneri oficiale și în conversații private. Este ca și cum demonii i-ar sfătui ce să mănânce. Deoarece toți Buddha din trecut au afirmat la unison că pe baza Pratimoksha trebuie cultivată bodhicitta, atitudinea caracteristică Mahayana. Antrenându-se în vehiculul causal ale celor șase paramita și de acolo în vehiculul rezultat al Vajrayana, adeptul trebuie să ajungă în cele din urmă purtătorul de vajra al *tuturor celor trei* legămintele. Așadar, noi cei care practicăm Dharma acum, urmându-ne și slujindu-ne învățătorii, luăm mai întâi legămintele Pratimoksha, apoi, gradat, ne exersăm mințile în bodhicitta, ținând către practicile Mahamudra, Dzogchen, ale Căii și Fructului ei, Pacificării și *Cho*. Dar chiar dacă nu reușim să ajungem atât de departe, cred că nu este nimeni care, primind refugiul și bodhicitta, să nu își înnoiască legămintele asociate cu acestea, în fiecare zi.

Dacă oamenii iau legământul, dimineța devreme, în prezența Buddhașilor și a învățătorului lor, de a cultiva bodhicitta atât în aspirație cât și în acțiune, angajându-se să urmeze căile Bodhisattvașilor și dacă, până la amiază, fac rău ființelor – bineînțeles nu direct, ci indirect – spunând că este permis să se mănânce carne (ignorând conștient ceea ce Buddha a propovăduit în mod repetat în contextul preceptelor Bodhisattva – și anume că acest aliment, rezultatul răului făcut celorlalți, să nu se consume niciodată), acest lucru poate avea un singur înțeles, și anume că, îmbrățișați cu carne, acești oameni și-au pierdut discernământul și bolborosesc în delir cuvinte ciudate. Deoarece aceasta nu poate fi viziunea unui om întreg la minte. Ce minunat ar fi totuși, să poată spune cu sinceritate: “Practic învățăturile sutrelor și tantrelor și sunt sigur că în comportamentul meu sunt fără de greșală.”

Și totuși, din punctul de vedere al oricărui din cele trei legămintele, atunci când există o necesitate importantă precum și un beneficiu pentru sine și pentru ceilalți există multe permisiuni speciale care îngăduie ceea ce în mod normal este interzis.⁹¹ Însă ar fi greșit să se creadă că astfel de dezlegări sunt oferite cu ușurință, fără nici o nevoie specifică. S-ar putea obiecta faptul că, Khedrup Rinpoche a propovăduit, pe baza rațiunii și a scripturii, cum că este permis să se consume cele trei tipuri de carne pură. Iar cei care susțin aceasta se referă cu siguranță la cartea sa, *Prezentare generală*

⁹¹ *Dmigs gsal gyi gnang ba brgya dgos na stong yod.*

a *Celor Trei Legăminte*, propunându-ne să o studiem.

Pentru a fi siguri că avem o atitudine potrivită, este necesar să tratăm această chestiune cu grijă și într-un mod inteligent. Nu există nici măcar o singură silabă din scripturile lui Buddha pe care Khedrup Rinpoche să o fi trecut cu vederea. Pe toate le-a considerat în schimb, ca fiind instrucțiuni adresate lui personal. A demonstrat prin rațiune și apelând la scripturi, că sutrele și tantrale sunt în armonie perfectă și se susțin reciproc unele pe altele, prezentându-ne astfel întreaga învățătură a lui Buddha ca pe o cale coerentă și clară. Însă atunci când, la o anumită ocazie, a spus că pentru cineva care a luat legământul Bodhisattva, învățătura *Lankavatara-sutra*⁹² nu este în contradicție cu preceptele Pratimoksha (care interzic mâncarea cărnii de pește și a animalelor cu copitele despicate), nu a făcut altceva decât să critice viziunea acelora care spuneau că, a consuma, mânat de dorință, tipul de carne interzisă în Pratimoksha, li s-ar permite celor care au luat legămintele Mantrayana.

Într-adevăr, consumul de carne a fost întotdeauna interzis celor care au luat legămintele Bodhisattva. Acest lucru a fost menționat foarte clar în scripturi. Așa că, aceia care sunt stăpâniți de pofta de carne și aruncă povara responsabilității pe Tsongkhapa, pe fiul său de suflet, Khedrup și pe alți învățători din trecut, susținând că aceștia au permis-o, sunt foarte departe de adevărata compasiune, solul mental în care este cultivată aspirația către Iluminarea supremă. Nu au nici o conexiune karmică cu preceptele Bodhisattva, atât cu cele înalte, cât și cu cele mijlocii sau mici. Așa că să îi lăsăm în pace să spună ce cred de cuviință – că sunt consumatori de carne deoarece se numesc Shravaka sau tantrika și vom vedea ce vor ajunge până la urmă!

Unii ar putea obiecta faptul că, deși consumul de carne este într-adevăr greșit, atât textele sutrelor cât și ale tantralelor spun că dacă cineva recită numele Buddhașilor sau anumite mantrale și *dharani*, ori dacă face o meditație scurtă asupra zeității yidam împreună cu recitarea mantrei respective, atunci vina este purificată și nici un rău nu este îndeplinit dacă o mănâncă. Mai mult, susțin ei, dacă cineva face toate acestea în timp ce se concentrează pe animalul ucis, acesta va fi ajutat și poate fi chiar considerat norocos din punct de vedere karmic. Da, își continuă ei argumentele, când oamenii de rânducid capre, oi și iaci și le consumă carnea în timp ce sângele este cald încă, acțiunile lor sunt într-adevăr greșite. Dar când practicantii Dharma consumă carne și recită asupra ei cuvintele lui Buddha, încărcate cu binecuvântări, animalul respectiv este ajutat foarte mult. De aceea, conchid ei, este în regulă să se mănânce carne în cazul în care nu există o poftă mare pentru ea. Și de asemenea, găsesc să se scuze prin faptul că oamenii și circumstanțele îi obligă practic să fie carnivori.

Însă acești oameni trebuie să ia în considerație următoarele lucruri – și atunci vor înțelege. În trecut, Buddha cel plin de compasiune a afirmat, în prima învățare a roții Dharmaei, că acțiunile negative să fie înlăturate, cele virtuozose să fie îndeplinite și să avem întotdeauna o inimă bună și plină de blândețe. Buddha nu a spus, ca parte a învățăturilor sale de început, că practicantii Dharma pot și trebuie să mănânce carne. El nu a dat nici o garanție că prin recitarea cuvintelor sale (mantrale, etc) consumatorii de carne ar putea fi feriți de rău. De aceea, este mai bine să ne abținem complet de la mâncarea de carne.

De ce a vorbit atunci Buddha despre posibilitatea purificării răului implicat în uciderea animalelor pentru carne, în consumul ei și în alte fapte rele? De fapt, el se referea la acțiunile negative acumulate în viețile trecute, din samsara fără de început și până în prezent, în timp ce eram cufundați în ignoranță. Și chiar mai mult decât atât, făcea aluzie la faptele îndeplinite mai devreme în această viață, când nu au fost alte

⁹² “Shravakașii care consumă carne nu sunt discipolii mei iar eu nu sunt învățătorul lor. În timpurile decăzute care vor urma, cei posedați de demoni vor spune că eu, învățătorul lor, am permis mâncarea de carne.”

metode de existență ori am fost depășiți și prigonți de propria noastră ignoranță, poftă și aversiune. Însă acum, dacă recunoaștem acel comportament rău ca fiind cu adevărat rău, dacă ne căim și regretăm atât de puternic ca și cum am fi înghițit o otrăvă mortală și ne hotărâm să ne îndreptăm, legându-ne să nu mai repetăm acele greșeli chiar și cu prețul vieții, dacă recităm numele Buddhașilor, mantră și dharani, dacă facem *tsa-tsas*, înconjurăm locurile și obiectele sacre și așa mai departe (între cele patru puteri ale căinței se află “puterea practicii îndreptării) – faptele noastre rele vor fi într-adevăr purificate. Aceasta este învățătura.⁹³

Buddha a spus iarăși și iarăși în sutre astfel de lucruri, precum: “Adeptii mei să renunțe la toate acțiunile negative care vatămă direct sau indirect pe ceilalți.” Însă oamenii pot să nu ia în seamă cuvintele lui ori să îi îndrume în mod conștient pe alții să comită fapte rele din dorința de a se aproviziona ei înșiși cu carne. Unii ar putea ajunge să gândească în felul următor: “Există întotdeauna metode potrivite în sutre și tantră care contracarează răul provenit din mâncarea de carne, așa că vom rămâne în continuare fără de pată.” Alții s-ar putea autoamăgi pe ei înșiși spunându-și că există substanțe [binecuvântate] ce pot fi puse în gura animalelor și cuvinte [sacre] ce le pot fi șoptite în urechi și întipări în minte, în așa fel încât să nu mai rămână în continuare în tărâmurile de jos ale existenței. Însă toate acestea nu arată altceva decât un eșec definitiv în a înțelege sensul învățăturii lui Buddha. Ele sunt o denaturare a Dharmei. A ne comporta în acest mod este la fel cu a-i copia pe musulmanii chinezi⁹⁴ care sunt în afara Dharmei. Asta din cauză că preoții lor spun că este un mare păcat dacă alții omoară ființe sensibile, însă dacă *ei înșiși*ucid, nu există nici un păcat. Iar deoarece animalele ucise au întâlnit în acest fel, religia lor, va fi mult mai bine pentru ele în viitor. Am auzit că acești clerici prind oile de gât și leucid, tăindu-le capul. Dacă este adevărat, atunci nu există absolut nici o diferență în faptă și în intenție, între astfel de oameni și genul de buddhiști descris mai înainte. Așadar, de acum înainte, aceia care doresc să mănânce carne, ar trebui, ca adăugare la justificările lor de mai înainte, să ia câteva lecții de la clericii musulmani și să le studieze tradiția! Ar putea să învețe câteva lucruri noi! Poate că le va prinde bine și vor scăpa în acest fel de impuritate!

Doar priviți comportamentul unei pisici. Prinde un șoarece și este extrem de emoționată la gândul că îl va ucide. Însă apoi, aproape ca și cum i-ar fi milă de el, îi dă drumul și începe să se joace cu el – deși acesta nu e deloc un joc. Mai târziu, după ce s-a săturat de atâta distracție, îl prinde în gură, îl duce într-un colț și îl devorează. Asta este exact ceea ce fac și unii practicanți Dharma! Pretind că au compasiune pentru capra sau oaia ce urmează să o ucidă, rugându-se pentru ea și recitând o mulțime de mantră *mani*. Apoi, când animalul este ucis și îi este gătită carnea, o iau cu ei într-un loc al lor unde nu îi vede nimeni și o înfulecă plini de lăcomie. Mulți oameni se comportă în acest mod.

Am auzit odată o întâmplare despre o pisică ce prinsese un șoarece și se plimba cu el în gură. Însă la un moment dat, i-a trecut prin cap să se joace cu el. Numai că imediat ce i-a dat drumul șoarecele a scăpat și s-a ascuns sub un coș răsturnat din apropiere. Pisica s-a așezat acolo, uitându-se sub el și mieunând cu blândețe, cuprinsă toată de dulceață și compasiune. Dar când șoarecele a fugit și mai adânc în ascunzătoarea lui, pisica s-a supărat rău de tot, uitându-se în sus și în jos cu mânie. Toți cei prezenți acolo au izbucnit pur și simplu în râs! Acesta este însă exact modul în care se comportă unii practicanți Dharma din timpurile noastre! Afișează o față plină de compasiune și recită o mulțime de mantră în timp ce oaia este ucisă. Dar dacă momentul

⁹³ Cu alte cuvinte, învățătura arată mai degrabă cum poate fi purificată karma rea acumulată din trecut. Scopul ei nu este deloc acela de a deveni o metodă potrivită care ne-ar permite să ne dedăm în continuare aceleiași fapte rele.

⁹⁴ *gya za lar*.

morții întârzie să apară, devin irascibili și agitați. Ori de câte ori întâlnesc astfel de farse, mă gândesc că nu doar Buddhașii ce sălășluiesc în realitatea ultimă râd pe seama lor ci și oamenii de rând ai acestei lumi trebuie să fie, de asemenea, deosebit de amuzați atunci când aud caraghioslăcurile unor astfel de practicanți Dharma! Dar chiar și așa stând lucrurile, dacă oamenii *chiar dau naștere* la ceva compasiune și recită mantră, cred că de fapt acestea le sunt de oarecare folos mai degrabă lor înșile decât animalului care a murit!

De fapt, toată această chestiune poate fi rezumată spunând că, pentru practicanții Dharma cei buni și plini de compasiune, problema de a fi sau a nu fi atinși de negativitate (vină) este complet irelevantă. Practicanții *sinceri* simt o compasiune naturală și profundă pentru caprele și oile ucise ca și cum acestea ar fi bătrânele lor mame și nu vor fi deloc implicați înuciderea lor pentru carne. Din contră, ei salvează plini de înflăcărare orice viață; răscumpără animale destinate uciderii și le eliberează. Altfel, este ca și cum ai încerca să atingi pe cineva care nu este prezent. A arăta compasiune pentru animale după ce acestea au fost ucise și în timp ce li se consumă carnea – recitând mantră pentru binele lor – nu este altceva decât un joc stupid. Cei care procedează astfel pot părea buni și compătimitori pentru cei ignoranți, dar când îi privim mai cu atenție, ne dăm seama că nu există nimic în comportamentul lor care ar merita recomandat și celorlalți, atât în intenție cât și în faptă. Dacă oamenii deformează sensul cuvintelor lui Buddha și acționează negativ așa cum am descris mai înainte, aceasta nu este vina învățării lui Buddha ci mai degrabă că doctrina curată a fost denaturată de acțiunile și intențiile altora, devenind astfel de nediferențiat față de învățăturile celor care nu sunt buddhiști. Ce bine ar fi dacă am putea acționa cu toții într-un așa mod încât aceasta să nu se întâmple niciodată!

În general vorbind, învățătura lui Buddha este destinată în mod natural binelui și fericirii tuturor ființelor, precum se spune în rugăciunea: “Fie ca învățătura lui Buddha, sursa tuturor bucuriilor și a oricărui bine, să rămână mult în această lume!” Așa că, dacă oamenii și animalele ce trăiesc în vecinătatea acelor care se numesc buddhiști, coexistă în pace și fericire, este un semn că învățăturile lui Buddha sunt prezente. Însă dacă se întâmplă invers și există vătămare și conflicte, aceasta arată că nici o învățătură nu se află acolo. Cu toate acestea, în zilele noastre, sub pretextul colectării de bunuri pentru comunitatea monastică, unii călugări provoacă mari greutăți satelor precum și locuitorilor acestora, fie ei oameni și animale.⁹⁵ Mă doare inima să văd așa ceva. Însă, referitor la aceste lucruri, poate că este mai bine să nu spun prea multe. Oricum nu mă va asculta nimeni. Și mai mult decât atât, dacă așa arăta greșelile personale ale practicanților Dharma din funcțiile importante, cei mai mulți dintre ei mi-ar răspunde cu răutate. Și așa fi în pericol ca cei care au cu adevărat puterea să mă prindă să îmi taie gura cu cuțitul. Așa că nu ar strica să mă păzesc. În orice caz, oamenii cu adevărat sinceri și plini de compasiune vor fi ajutați chiar și de puținul pe care l-am spus. Pe de altă parte, oricât de mult cineva le-ar vorbi celor care nu au conștiință morală și bun simț, rezultatul nu va fi decât necazuri pentru vorbitor, caz în care, așa cum spune proverbul: “a tăcea din gură este cel mai bun sfat.”

Învățătorul nostru, mare în compasiune și metode potrivite, a instituit o primă regulă referitoare la consumul de carne pentru Shrivakașii ce primiseră legămintele Pratimoksha, specificând faptul că, animalele cu copită nedespăcată (cai, măgari și așa mai departe) să nu fie mâncate, spre deosebire de carnea celor cu copita despăcată (iaci, vaci și oi). Mai târziu, a introdus o nouă regulă în conformitate cu care, în afară de carnea pură în cele trei moduri, toate produsele din carne sunt interzise. Iar apoi, în

⁹⁵ Pentru subvenționarea ceremoniilor religioase, vezi Melvyn C. Golstein, *A History of Modern Tibet, 1913-1951: The Decline of the Lamaist State* (Berkeley: University of California Press, 1989), pag 34.

legătură cu legământul bodhicitta și considerând că nu există nici măcar o singură ființă care să nu fi fost în altă viață bunul nostru părinte, a interzis consumul oricărui tip de carne, inclusiv a animalelor care au murit din cauze naturale. Învățătorii Kadampa din trecut au spus că primele două reguli, formulate în contextul Pratimoksha, au fost propovăduite la început pentru cei care aveau o poftă prea mare pentru carne. Buddha a știut că dacă mâncarea de carne ar fi fost interzisă definitiv de la început, astfel de oameni nu ar fi fost capabili să îmbrățișeze învățăturile buddhiste. Însă odată ce au intrat pe calea Dharmei iar mințile lor au devenit mai limpezi și mai curate – și bineînțeles pentru Bodhisattvași – Buddha a proclamat principiul abstenenței totale de la carne. Ceea ce Kadampașii spun este foarte adevărat. Când Buddha a învârtit roata Dharmei marelui vehicul, multor Shravaka li s-au elevat mințile și mulți dintre ei au generat bodhicitta, mintea supremă a Iluminării. Atunci s-au abținut și de la carne. Așadar, este greșit să se creadă că toți Shravaka au fost carnivori.

Marea ființă și al doilea Buddha – Tsongkhapa – spune în mod repetat în scrierile sale și își argumentează afirmațiile prin intermediul rațiunii și al citatelor din scripturi, că dacă cineva înțelege linia de demarcație dintre ceea ce este permis și ceea ce este interzis, va realiza că sutrele și tantrale vorbesc aceeași limbă. În contextul celor trei legăminte, el explică faptul că, o nevoie specifică⁹⁶ are prioritate înaintea unei interziceri. De aceea, dacă există un motiv bine întemeiat, precum și dacă este de mare ajutor ție însuși și celorlalți, este permis să nu te abții de la carne și alte obiecte ale simțurilor, precum alcoolul sau o nevestă, dar mai degrabă pentru a te bucura de ele ca ornamente⁹⁷ ale realității ultime. Însă asta nu înseamnă că ne este permis a ne bucura de ele în sensul obișnuit, precum și în absența unei justificări bine argumentate. După cum spune Khedrup Rinpoche în a sa *Prezentare a Celor Trei Legăminte*: “Toți aceia care vor să trezească în ei mintea supremei Iluminări, Bodhisattvașii marelui vehicul, – ce minunat ar fi dacă s-ar abține de la orice tip de carne. Chiar și la nivelul Pratimoksha, în afara celor trei tipuri de carne pură, nu este permisă deloc mâncarea de carne. Nici măcar în vis să nu se afirme, din cauza poftii personale, că este permis consumul de carne.”

Cu toate acestea, în zilele noastre, oriunde ne-am duce, nu întâlnim decât carnea animalelor ce au fost ucise pentru hrană. Este foarte rar, într-adevăr, să vedem o carne care să fie pură în cele trei moduri. Și chiar mult mai rari sunt practicantii care să nu tânjească după ea. Așadar, ar fi într-adevăr mult mai bine dacă acele guri sparte care trâmbițează mereu că este permis să se consume carne, ar reflecta în schimb la gravele greșeli pe care le fac!

Nu numai că este rău pe termen lung (pentru viețile viitoare) să se mănânce mari cantități de carne, dar este evident și că, încă din această viață, sunt mulți cei care pier din cauza toxinelor conținute de carne. De multe ori vedem și auzim cum, atunci când practicantii Dharma le spun binefăcătorilor lor că au nevoie de ceva carne, aceștia din urmă se duc și ucid o oaie. Iar când vistiernicii unei mănăstiri spun că trebuie să urmeze mari sărbători, douăzeci sau treizeci de oi sunt cumpărate de la nomazi și ucise încă din toamnă. Aceasta se întâmplă în mod obișnuit în marile sau micile mănăstiri. Și rezultatul este că, atunci când cineva merge în pelerinaj la o mănăstire, intenționând să facă ofrande și să își aducă omagiile, încă înainte chiar de a vedea imaginile sfinte ale iluminaților, se confruntă cu spectacolul oferit de grămezile de schelete și oase. Acum, dacă nici acest lucru nu poate fi numit “mod de viață greșit”, atunci spuneți-mi ce anume ar merita catalogat astfel! Voi, “practicantii

⁹⁶ Precum situația în care cineva se află în pericol de moarte dacă nu consumă carne la un moment dat, viața lui fiind foarte importantă și pentru celelalte ființe. Vezi Introducerea. (Nota trad.)

⁹⁷ Probabil cu sensul de manifestări ale realității ultime. (Nota trad.)

Dharma” care nu reușiți să vedeți răul direct sau indirect adus vieților caprelor și oilor, spuneți-mi, sunteți cumva orbi? Aveți vre-o problemă cu ochii? Iar dacă nu sunteți orbi, nu mai pretindeți că nu știți nimic despre asta!

În țara noastră nimeni nu consumă carne de cal, de om sau de câine și de aceea nu vedem nicăieri astfel de ființe ucise pentru hrană. Dar dacă ar fi existat o piață pentru așa ceva, cu siguranță că am fi avut măcelari de cai, măgari, câini și oameni! Într-adevăr, sunt zvonuri cum că în China astfel de lucruri se întâmplă cu adevărat. Aici, în propria noastră țară, sunt o mulțime de oameni care mănâncă oi, capre și iaci – și priviți numai cât sunt de mulți măcelari! Buddha a spus: “Orice vătămare, directă sau indirectă, adusă ființelor sensibile, este rea. Așadar, abandonați-o!” Exact aceiași oameni care înțeleg cuvintele sale continuă totuși să afirme că nu fac nici un rău ființelor prin consumul de carne. Ce demoni îi posedă oare? Atât direct, cât și indirect, ființele sunt vătămate prin consumul de carne. Nici o altă mâncare nu este atât de dăunătoare vieții precum carnea!

Buddha cel plin de compasiune, posesor al metodelor potrivite, a luat într-adevăr parte la mese ce conțineau carne, însă numai în anumite ocazii, constrâns de necesitatea unor locuri și momente specifice. Spre exemplu, a mâncat carne atunci când nu era altceva de mâncat și când, dacă s-ar fi abținut de la ea, și-ar fi pus viața în pericol. A mai mâncat, de asemenea, în situații în care binefăcătorii lui i-au pregătit carne pură în cele trei moduri – atunci când refuzul său ar fi împiedicat ca acea acțiune a lor să aibă pe deplin efecte pozitive și când acceptarea ei le-ar fi desăvârșit acumularea de merit. Cu alte cuvinte, în situații de o necesitate reală și evidentă, a consumat cele trei tipuri de carne pură. Însă dacă cineva se gândește că Buddha a consumat carne fără a fi constrâns de circumstanțe și repetă acest lucru cu bucurie, nu face altceva decât să îl denigreze pe Buddha, însemnând în mod indirect că acesta nu a fost nici măcar un Bodhisattva. De asemenea, îi scapă din vedere pasajul din *Lankavatara-sutra*, unde Buddha afirmă: “Dacă sunt un mâncător de carne în timp ce eu spun că nu sunt, atunci nu mă pot numi învățătorul lor iar ei nu sunt discipolii mei.”

Copleșit de invidie, Devadatta a aruncat stânci asupra lui Buddha și a stârnit asupra lui un elefant sălbatic, urzind multe planuri pentru a-l ucide. De asemenea, l-a defăimat pe Buddha, spunând că era mâncător de carne, în timp ce el însuși (Devadatta) consuma carne pe ascuns, deși în fața celorlalți respingea până și cele trei tipuri de carne pură. Își acoperea pretenția folosind cuvinte false și pline de amăgire: “Priviți! Disciplina lui Buddha nu se compară cu cea a lui Devadatta. El nu este altceva decât un mâncător de carne la fel ca ceilalți!” Oricine vorbește în acest mod este de partea lui Devadatta. Cei care afirmă că Buddha și apropiații lui mâncau întotdeauna carne pură în cele trei moduri la masa de prânz, chiar și atunci când nu era nevoie, îl fac de râs și îl dezonorează și pe el și pe discipolii lui. Ei repetă aceste cuvinte nu numai înaintea buddhiștilor ci și înaintea celor care nu sunt buddhiști. În acest mod ei îl defăimează pe Învățătorul nostru, lăsând să se creadă că acesta nici nu se compara cu Devadatta și că nu se putea abține de la carne. Decât să vorbească astfel de ponegriri mai bine ar tăcea din gură. Iar dacă nu pot să tacă din gură, atunci să și-o umple cu excremente!

În trecut, Buddha și discipolii lui depindeau de ofrandele de mâncare aduse de credincioși, pentru a se întreține. Ei nu stăteau într-un singur loc. Nu strângeau bani sau provizii și nu se implicau în vânzări și cumpărări de produse. Nu mai este nevoie să spunem că erau complet neatînși de comerțul cu carne. Așadar, indiferent ce carne ar fi consumat, aceasta era în mod necesar pură în cele trei moduri. Era chiar imposibil pentru ei să fi fost implicați într-un mod rău de viață. Însă în zilele noastre se

construiesc mănăstiri și diferite bunuri sunt depozitate în cantități mult mai mari decât pentru o gospodărie particulară. Măcelarii sunt lăsați să locuiască în preajmă, iar în schimb, aceștia omoară animale, știind că la un moment dat, călugării vor veni să le cumpere carnea. Iar călugării fac exact acest lucru – totul este numai o chestiune de cerere și ofertă. Așa se face că, mulțumită cumpărătorilor și ucigașilor care lucrează atât de bine precum mâna și mânușa, sunt măcelărite sute și mii de capre și oi. Acum, dacă nici asta nu atrage după sine nici o vină și carnea de *acest* fel este pură în cele trei moduri, nu poate decât să însemne că, pentru astfel de oameni, totul a devenit puritate infinită⁹⁸. Rezultă că, ființele ucise în această eră decăzută sunt cum nu se poate mai norocoase și că nu este deloc greșit să le faci rău direct sau indirect! Înseamnă că Buddha nu a interzis această faptă în regulile lăsate de el și că a consuma carnea animalelor ucise de negustorii măcelari nu este greșit! Nu numai că acești călugări nu trebuie să își facă griji în legătură cu ce a spus Buddha, deoarece, bineînțeles că ei pot acționa cu aceeași libertate precum a siddhașilor care au atins realizarea! Așa că de ce să nu continue!

Avem așadar, o nouă tradiție Dharma, nemăintâlnită până acum! Este Dharma lui Buddha cel mâncător de carne și a lamașilor carnivori, proclamată pentru discipolii lor consumatori de carne, pentru măcelarii și furnizorii lor care îi slujesc! Este o tradiție care susține exterminarea raselor de capre și oi. Însă aveți grijă, voi adepții ai Învățătorului nostru. Dacă această situație va dura suficient de mult, va veni o vreme când oile, caprele și iacii nu vor mai exista absolut deloc. Iar atunci, caii, câinii și chiar oamenii vor trebuie să se ferească!

În trecut, zeii, nagașii, oamenii și *gandharvașii* îi venerau pe Buddha și pe discipolii lor în diferite moduri. De multe ori se spune în sutre că le ofereau hrană pregătită din “cele trei albe și cele trei dulciuri”. Nu se zice nicăieri că îi invitau să se împărtășească din “cele trei roșii” și cele trei lucruri urât mirositoare! Așa ceva nu am văzut în nici o scriptură. În același mod, când al doilea Buddha și fiul său de suflet¹⁰⁰ se aflau în Yerpa Lhari sau în alte părți, nu mâncau decât “cele trei albe și cele trei dulciuri”, alimente pe care însuși Buddha le-a permis a fi consumate. Nicăieri în biografia lui sau în alte surse nu scrie că el și discipolii lui consumau în cantități mari cele trei tipuri de carne pură. De asemenea, nici în biografiile lui Je Rinpoche (care, în ceea ce privește expunerea învățaturii este asemenea lui Buddha) și a fiilor săi de suflet, nu se spune că erau dedați consumului de carne. Iar în ceea ce îi privește pe adepții lor, nu este niciodată susținută cumpărarea de carne, nici mâncarea ei ca simplă satisfacere a poftelor.

S-ar putea obiecta, bineînțeles, că există povestea capului de familie din Rajgir care a oferit o supă cu carne lui Buddha, din care au mâncat, de asemenea, și mai mulți călugări. Trebuie însă amintit faptul că acel om a oferit-o deoarece știa că este un mare merit să îl cinstești pe Buddha și pe adepții lui; gândindu-se sincer că o supă de carne este cea mai bună și mai delicioasă mâncare a oamenilor de rând și, de aceea, era cea mai bună ofrandă pe care o putea face. În ceea ce îl privește pe Buddha, acesta știa că dacă nu ar accepta ofranda și ar refuza să o mănânce, acțiunea acelui om nu ar mai da roade iar acesta nu ar mai primi nici un merit, în timp ce, dacă ar accepta-o, ar împlini acumularea lor în binefăcător. Așadar, într-o stare de completă absență a dorinței, precum o mamă ar gusta din carnea propriului ei copil¹⁰¹ ori cineva ar folosi

⁹⁸ Viziunea purității infinite este una din cele mai mari realizări a tantrelor.

⁹⁹ Aluzie la carnea crudă, ce are o culoare roșie. (Nota trad.)

¹⁰⁰ Cel mai probabil, Atisha și Dromtonpa.

¹⁰¹ În scopul vindecării acestuia, bineînțeles, iar nu de poftă. În legătură cu asta, îmi aduc aminte de următoarea întâmplare plină de compasiune. Un sfânt tibetan a întâlnit în drumul său un câțel grav bolnav și plin de viermi. A încercat să îl curețe, însă ori de câte ori îl atinge cu mâna, animalul urla

untură ca remediu pentru o rană, Buddha a gustat o singură dată din supă, doar pentru că acest lucru era bun pentru altcineva. Nu ar trebui absolut deloc să tragem de aici concluzia că Buddha și-a creat un obicei din a mânca supă de carne! Pentru a-i ajuta pe ceilalți – fără a mai menționa alte tipuri de hrană – Buddha și discipolii lui au mâncat până și mâncarea otrăvitoare și rea pregătită de un vrăjitor!

Unii ar putea obiecta faptul că, din cauză că Shravakașii, care erau discipolii lui Buddha, mâncau întotdeauna carne pură în cele trei moduri, Devadatta a făcut acea regulă proprie: “Buddha și discipolii lui consumă carne, însă noi ne vom abține de la ea!” Da, chiar se spune în *Cele Trei Legăminte* că Shravakașii mâncau în mod obișnuit cele trei tipuri de carne pură, însă adevărul este că ei făceau asta numai în cazuri de foarte mare necesitate. Mai mult decât atât, cine se poate încrede în Devadatta și Sunakshatra și să ia drept adevărate cuvintele lor? Este clar că aceștia l-au criticat pe Buddha din gelozie. Părerea mea este că toți cei ce cred, susțin și repetă ce au spus ei, nu fac altceva decât să abandoneze învățătura lui Buddha și linia discipolilor lui.

S-ar putea de asemenea obiecta faptul că Lama Khedrup Rinpoche a afirmat destul de clar, folosindu-se de argumente raționale și citate din scripturi, că pot fi mâncate cele trei tipuri de carne pură. Este adevărat că, dacă există o necesitate reală și autentică, nu numai Khedrup Je, dar și Buddha însuși și-a dat încuviințarea. Când cineva dă peste carne, trebuie să verifice dacă este pură în cele trei moduri sau nu. Mai mult decât atât, sunt multe tipuri de atitudini în care poate fi consumată carnea. Khedrup Je nu a spus niciodată că este în regulă să se consume carne din dorință. În cartea sa, *Prezentarea Celor Trei Legăminte*, afirmă: “Ce înseamnă a fi fără poftă de carne? Trebuie să vă simțiți precum regele și regina din poveste care au fost nevoiți să mănânce carnea propriului lor fiu. Examinați-vă și observați dacă simțiți la fel. Trebuie să fiți exact precum cineva căruia îi este silă și greață, care nu are nici o dorință pentru mâncare și este indignat la vederea ei și care, dacă este nevoit să o mănânce o face fără poftă și desfătare.” Așadar, cei care pretind că Lama Khedrup Rinpoche a propovăduit într-un mod activ consumul de carne, nu sunt adevărați discipoli ai lui Tsongkhapa și ai adepților săi, ci o adevărată rușine pentru tradiția lor. Învățătura lui Khedrup Je Rinpoche care afirmă că, atunci când cineva atinge înalta realizare, trebuie să mănânce carne și să bea alcool ca factori ce ajută la generarea beatitudinii și a vidului, este o instruire specială și în nici un caz o permisiune pentru consumul obișnuit de carne! În orice situație necesitatea este mai importantă decât interdicția! De aceea, să nu ne permitem să tragem concluzia că el ar fi luat apărarea consumului de carne pentru aceia care pur și simplu vor să o mănânce, fără nici o adăugire la aceasta și indiferent de circumstanțe!

Într-o situație de mare necesitate s-ar putea întâmpla ca practicanților de orice nivel al legămintelor – Pratimoksha, Bodhisattva sau Mantrayana – să le fie permis în mod special, în funcție de capacitățile lor, să consume carne și alcool sau să își ia o consoartă. Nu putem nega acest lucru. Însă, noi cei care ne străduim să înțelegem adevărata semnificație a învățăturilor lui Buddha, ale lui Je Rinpoche și a fiilor săi spirituali, nu trebuie să ne oprim doar la cuvinte. Dacă alcoolul, carnea și așa mai departe, sunt dăunătoare minții noastre, trebuie să le abandonăm imediat.

Și iarăși, unii ar putea obiecta faptul că, învățătura oferită în *Kalachakra-tantra* și în marele său comentariu (“dacă nu ar mai fi nici un consumator de carne, nu ar mai exista nici ucidere de animale”), nu este cu nimic diferită de cea a jainilor. Din acest motiv, ea este exagerată și nu poate fi acceptată, în ciuda faptului că se găsește și

de durere. Atunci, pentru a nu îi mai provoca nici o suferință, s-a aplecat asupra lui și a dat jos viermii, unul câte unul, cu limba. În acțiunea sa, în mod cert că a mai apucat și bucățele mici din carnea putrezită a cățelului. (Nota trad.)

în comentariu.

Cu toate acestea, Buddha a spus că tot ceea ce ajută, direct sau indirect, ființele sensibile, este permis, chiar dacă pare a fi la prima vedere o acțiune negativă. Din contră, orice aduce vătămare ființelor, direct sau indirect – chiar și o acțiune ce pare bună la suprafață – să nu fie îndeplinită în acel moment. Dacă acumularea de merite se preschimbă în ceva dăunător, devine din pozitiv, negativ. De aceea, dacă o acțiune corespunde cu instruirea lui Buddha – “Abandonați orice rău, practicați virtutea, împlânziți-vă mintea până la perfecțiune: aceasta este învățătura lui Buddha” – ea trebuie aprobată, chiar dacă este susținută de hinduși, bonpo, hoshang sau musulmani. “Tot ceea ce corespunde, în tradițiile non-buddhiste sau lumești, cu Dharma lui Buddha, trebuie respectat ca fiind învățătura mea”, spune Buddha. Dacă nu ar fi așa și ni s-ar fi interzis să acționăm în conformitate cu credințele și practicile celor din afara Dharmei, ar fi trebuit să abandonăm orice știință lumească. Asta deoarece, cu excepția științei interioare a Dharmei, ele sunt practicate în mod egal de toți nebuddhiștii. Însă, dacă fapta rea a uciderii nu apare, scopul nostru este atins iar asta e suficient.

Și totuși, unii oameni vor continua să își susțină argumentele în următorul mod:

“Sunt multe ocazii în care permisiunea de a consuma carne este oferită adeptilor lui Buddha, atât în contextul legămintelor Pratimoksha, Bodhisattva sau Mantrayana. Și chiar și deținătorii de vajra ai celor trei legăminte mănâncă cele trei tipuri de carne pură. Nu mai are nici un rost să menționăm pe cei care practică doar în conformitate cu Pratimoksha. Mai mult decât atât, Vinaya trebuie să fie întotdeauna adaptată la țara și timpul în care este respectată. Carnea poate să fie o hrană rea, însă tipul de alimentație în conformitate cu Dharma este greu de găsit în Tibet. De aceea, dacă practicanții consumă carne, însă urmează antrenamentul în învățăturile buddhiste, nu numai că nu este implicată nici o vină, dar când aceștia ating Iluminarea vor putea să îi ajute pe toți aceia care sunt într-un fel sau altul în legătură cu ei. Cum ar putea să fie comparat consumul de carne al acestor practicanți cu comportamentul oamenilor obișnuiți, al măcelarilor sau al vânzătorilor? Ar putea exista sute și mii de motive pentru a nu consuma carne, însă realitatea este că ea trebuie mâncată. Ai putea spune atât practicanților cât și oamenilor obișnuiți că nu trebuie să consume carne din cauză că vor cădea în flăcările iadului, însă nimeni nu poate trăi fără ea!”

“De aceea”, vor spune acești oameni, “dacă ai o învățatură prin care am putea consuma carne fără să fim pângăriți de ea, te rugăm să ne-o oferi. Iar dacă nu, tu și cei asemenea ție păstrați-vă sfaturile și practica pentru voi înșivă; meditați asupra incertitudinii momentului morții și recitați niște mani pentru binele vostru! Învățătura Dharma pe care o propovăduiești este prea limitată și unilaterală, distrugând însăși viața mănăstirilor. Așa că țineți gura – iar dacă nu taci, vei primi ceea ce meriți! Și la urma urmei, nu cumva tocmai pentru că nu mănânci carne ești așa de aprins și nervos? Și un așa om necuviincios și mizerabil? Însă indiferent ce ți-am zice noi, tu refuzi să ascuți – și continui să mergi mai departe, strigând la cerul gol!”

Ei bine, acești oameni chiar au dreptate. Este foarte posibil ca nimeni să nu poată ori nimeni să nu mă ia în seamă. Pe de altă parte, unul sau doi oameni inteligenți și plini de compasiune ar putea să mă asculte. Așa că pentru ei simt eu că trebuie să proclam această învățatură, cu toată capacitatea și puterea mea de înțelegere.

În ceea ce privește preceptele celor trei legăminte, ei au din nou dreptate. Sunt multe permisiuni și multe interziceri. Însă trebuie să știm unde să tragem linia. Cum ar putea să fie corect doar să spunem că se poate consuma carne și să o ținem tot așa în continuare fără să ne gândim absolut deloc? Cum am putea să fim atât de nepăsători și nechibzuiți în distrugerea celor trei legăminte, precum caprele ce sar într-un râu și se

rănesc în timpul săriturii?

Situațiile în care este permis consumul de carne sunt următoarele.

În conformitate cu Pratimoksha, este permis consumul de carne atunci când cineva se află într-o lungă călătorie (spre exemplu, de la Kham până în Tibetul central) în care nu ar găsi *nimic* altceva de mâncare în afară de carne – până într-acolo încât ar risca să moară dacă nu o acceptă. În mod asemănător, altcineva ar putea să fie foarte grav bolnav, complet slăbit și aproape de moarte, în așa fel încât viața lui ar depinde de a consuma niște carne. În contextul legământului Bodhisattva, este adevărat că dacă o astfel de ființă (un Bodhisattva) aflată în stadiul realizării ar ajunge să moară, lumina Doctrinei ar pieri odată cu ea. În schimb, dacă ea sau el ar trăi mult, un mare bine ar apărea pentru învățători și ființe. De aceea, când unii mari învățători îmbătrânesc și au nevoie să își refacă sănătatea, li se permite să mănânce carne. Și iarăși, în contextul Mantrei Secrete, acelor yogi care au atins cu certitudine stadiile generării și perfecțiunii, li se permite să mănânce carne în timpul ganachakra și ca o metodă de a-și dezvolta realizarea beatitudinii și a vidului, etc. Pe scurt, consumul de carne este acceptabil numai dacă există un motiv bine întemeiat pentru aceasta, în sensul ajutorării de sine și a celorlalți.

Anumitor persoane li se pot acorda permisiuni speciale care nu se aplică tuturor și întotdeauna. Spre exemplu, când călugării sunt îndemnați către virtute li se atrage atenția să participe întotdeauna la ganachakra, să nu primească femei în locuințele lor și să nu consume alcool. Este foarte adevărat că toți trebuie să se conformeze. Și totuși, dacă din cauza îndatoririlor sale, administratorul este nevoit să rămână în urmă și prezintă suficiente motive pentru care nu poate participa la ganachakra, îi este oferită o permisiune specială și poate lipsi de la ea. Tot așa, dacă un călugăr bătrân sau bolnav cere voie să stea în camera sa, i se permite în mod normal acest lucru. Dacă trebuie să ia și puțin alcool împreună cu medicamentele, ca tratament pentru o boală, i se dă voie să bea. Și în cele din urmă, dacă sunt pe moarte, călugărilor le este permis în mod special să își vadă mamele și surorile. Repet, nevoia cântărește mai greu decât interzicerea. Învățăturile lui Buddha sunt, în natura lor, pline de compasiune. De aceea, când există o mare nevoie pentru ceva ajutător (direct sau indirect, pentru sine ori ceilalți) – un lucru în mod normal interzis – se face o excepție și se acordă permisiunea. Iar aceasta este valabil în contextul oricăruia din cele trei legăminte. Însă dacă nu există nici o astfel de nevoie, atunci nimeni nu poate pur și simplu să facă ce vrea și să încalce regula. Dacă acest aspect este bine înțeles, atunci învățăturile lui Buddha, sursa oricărui bine și a oricărei bucurii, nu vor fi deformate și se va înțelege că sutrele și tantrile se susțin reciproc. Toate scripturile au caracterul unor instrucțiuni personale, benefice pentru mintea noastră. Acest aspect este crucial. Dacă cineva prețuiește învățăturile lui Buddha, va deveni o sursă de bine pentru celelalte ființe și va fi capabil să le conducă spre o înțelegere corectă a acestor lucruri și a altor chestiuni dificile. Din moment ce nu există o nevoie reală pentru ea, este nepotrivit pentru cineva care a primit cele trei legăminte, să mănânce carne – chiar și cele trei tipuri de carne pură – cu atât mai mult carnea unui animal ucis în acest scop. Dacă oamenii a căror energie a vântului este foarte puternică, simt nevoia să mănânce carne și sunt incapabili să reziste fără ea, să reflecteze asupra tuturor defectelor implicite în consumul unei astfel de hrane și să depună eforturi să se lepede de pofta lor. Dacă nu văd, nu aud sau nu au nici o îndoială că animalul a fost ucis pentru ei de către altcineva și dacă cumpără în acest fel o carne care este pură în cele trei moduri și mănâncă puțin din ea, nu există nici o vină.

Însă, în vremurile noastre, când diferiți lama își petrec vara și toamna călătorind prin țară în misiuni de strângere de fonduri, sponsorii și binefăcătorii lor

ucid zilnic oi și capre, oferindu-le carnea acestora. Același lucru este valabil pentru călugării care fac ceremonii în sate. Oamenii ucid o mulțime de animale – oi, capre și iaci – ca să le dea călugărilor, carne. De asemenea, multe animale sunt omorâte în timpul festivalurilor religioase. Dar dacă lama și călugării mănâncă această carne, nu numai că ei consumă carnea unor animale ucise pentru ei, însă fac asta în numele Dharmei, ceea ce se spune că este mai grav decât orice altă acțiune negativă. Un astfel de comportament ar trebui abandonat de parcă ar fi otravă!

Însă unii oameni spun că este în regulă să se mănânce carne și că printre lama și învățătorii de azi, există și aceia care sunt emanații ale Buddhașilor. După ei, până și unii măcelari sunt tot emanații ale Buddhașilor. Așa că ce e rău în a consuma carne?

Spuneți-mi vă rog, dacă ați mai auzit vreodată o așa aiureală de tot râsul? Situația este asemănătoare cu povestea celor doi sculptori care se înșelau unul pe altul atât de mult, încât au ajuns ruinați atât în viața asta cât și în cele viitoare. Să nu vă încredeți niciodată în astfel de minciuni și în impostorii care le susțin – oameni care vorbesc despre lama din trecut ce se presupune că ar fi ucis animale, conducându-le în acest fel în tărâmurile de sus, despre măcelari care le ghidau spre destinuri superioare ori protectori ai Dharmei care procedau la fel.

Este mult mai bine să credeți în cuvintele de diamant ale lui Buddha. Nu acordați nici o atenție la argumentele pline de manipulare și elocvență ale așa-zișilor practicanți ce nu sunt altceva decât oameni obișnuiți. Ar trebui să privim *toate ființele* ca pe scumpii noștri părinți și pentru a le răsplăti bunătatea pe care ne-au arătat-o, să medităm zilnic asupra bunăvoinței iubitoare, compasiunii și bodhicitei. Să nu ne lăsăm întinați de această hrană rea, carnea și sângele propriilor noștri părinți!

Acesta este sfatul meu din inimă către toți cei ce sunt devotați și plini de compasiune și au caracterul unui Bodhisattva. Fie ca ei să își aducă aminte de cuvintele mele și să le păstreze în inimile lor.

Acesta este, așadar, *Nectarul Nemuririi*, o instruire menită să stingă focul blestemat al poftii nesățioase după mâncarea cea rea – carnea și sângele mamelor și taților noștri. A fost compusă de yogi Shabkar – picioare albe, și scrisă cu intenția cea bună de a fi în beneficiul Dharmei și al tuturor ființelor, în plăcuta singurătate a Văii Drong, acolo unde mintea își regăsește claritatea ei limpede și naturală.

Direct sau indirect, fie ca această lucrare să fie în beneficiul ființelor și al Doctrinei!

Fie ca toate condițiile să fie favorabile – *Sarva Mangalam!*

GLOSAR

ANGULIMALA-SUTRA, *sor phreng can gyi mdo*

O sutră Mahayana ce aparține celei de a treia învârtiri a roții Dharmei. Expune doctrina tathagatagarbha.

ARIK GESHE JAMPEL GYALTSEN OZER, *'jam dpal rgyal mtshan 'od zer* (1726-1803)

Un important învățat Gelugpa din mănăstirea Ragya, care l-a ordonat pe Shabkar în anul 1801.

ARYA, *'phag pa*

Se traduce ad litteram prin superior, sublim sau nobil și se referă la cineva care a transcens existența samsarică. Sunt patru clase de ființe sublime: Arhați, Pratyekabuddhași, Bodhisattvași și Buddhași.

ATISHA, *jo bo rje*

Cunoscut de asemenea și sub numele de Dipamkarashrijnana (982-1054), a fost abate al universității monastice Vikramashila, India. Vizita sa în Tibet din anul 1042, la invitația regelui lama Yeshe O, a fost inspirația principală pentru restaurarea buddhismului după o perioadă de persecuție inițiată de regele Langdarma. Atisha a introdus învățăturile antrenamentului mental, pe care el însuși le-a primit de la învățătorul său, Suvarnavipa Dharmakirti și care combină cele două curente ale învățăturilor bodhicitta transmise de Nagarjuna și Asanga. A fost de asemenea, un maestru al tantrelor. Principalul lui discipol tibetan și succesor a fost upasaka Dromton (*'brom ston*), fondatorul școlii Kadampa. Atisha a rămas în Tibet timp de douăzeci de ani și a murit la Nyethang, în anul 1054.

BUDDHA DIPAMKARA

Un Buddha care a apărut în trecutul îndepărtat. În timpul vieții sale, ascetul Sumedha (care a renăscut după multe kalpa sub forma lui Buddha Shakyamuni) s-a hotărât să atingă Iluminarea.

CHANGKYA ROLPE DORJE, *lcang skya rol pa 'I rdo rje* (1717-1786)

Un învățat important și prolific scriitor al școlii Gelugpa. A avut strânse legături cu Mongolia și China, prezidând asupra traducerii Kangyur în limba manchu, precum și traducerea și revizuirea Tengyur în mongolă. A compus celebra descriere enciclopedică a învățăturilor buddhiste, *Prezentarea doctrinelor (grub mtha'I rnam par bzhag pa)*.

CHOGYAL NGAKYI WANGPO, *chos rgyal ngag gi dbang po* (1759-1807)

Cunoscut de asemenea ca Ngawang Dargye; un rege mongol ce trăia în regiunea Lacului Albastru (Kokonor), celebru maestru Nyingmapa și discipol al primului Dodrupchen Rinpoche.

DAKA, *dpa'bo*

Nume dat în tatre Bodhisattvașilor masculini; contrapartea masculină a unei dakini. Un daka lumesc este o ființă înzestrată cu anumite puteri supranaturale, nu însă neapărat benefice.

DAKINI, *mkha' 'gro ma*

Reprezentarea în formă feminină a înțelepciunii. Sunt câteva tipuri și nivele de dakini: dakini posesoare ale înțelepciunii complet iluminate și dakini lumești care posedă diferite puteri nenaturale, nu însă neapărat benefice.

DEVADATTA, *lhas byin*

Un văr al lui Buddha Shakyamuni a cărui extremă gelozie l-a împiedicat să primească vre-un avantaj din învățătuile lui Buddha.

DHARMADHATU, *chos kyi dbyings*

Întinderea realității ultime.

DRIKUNG KYOBPA, *'bri gung skyob pa* (1143-1217)

Fondatorul mănăstirii Drikung și a școlii Drikung Kagyu.

DROMTON, *'brom ston* (1004-1064)

Celebrul discipol laic tibetan al lui Atisha. A construit mănăstirea Reting (*rwa greng*), care a devenit centrul tradiției Kadampa.

DRUKPA KUNLEG, *'brug pa kun legs* (1455-1529)

Un maestru realizat și poet care a adoptat stilul de viață al unui “yogi nebun” aparținând școlii Drukpa Kagyu. Faimos pentru cântecele realizării și viața sa excentrică și picarească.

GAMPOPA (1079-1153)

Cunoscut de asemenea și sub numele de Dhakpo Lharje, Gampopa a studiat medicina până să devină călugăr în tradiția Kadampa. În cele din urmă l-a întâlnit pe învățătorul lui originar, Milarepa, căruia îi va deveni principalul discipol și de la care v-a primi transmisia Celor Șase Yoga ale lui Naropa. Unificând căile monastice și yogice, Gampopa a exercitat o influență decisivă asupra tradiției Kagyu.

GANACHAKRA, *tshogs kyi 'khor lo*

O ofrandă tantrică de mâncare înfăptuită în cadrul unei practici sadhana.

GELUGPA, *dge lugs pa*

Una din școlile Noilor Traduceri, fondată de Je Tsongkhapa (1357-1419). Liderul acesteia este Deținătorul Tronului mănăstirii Ganden iar cel mai ilustru membru al său este Sfinția Sa Dalai Lama.

GOTSANGPA NATSOK RANGDROL, *rgod tshang pa sna tshogs rang grol* (1608-?)

Cunoscut de asemenea ca Tsele Natsok Rangdrol, a fost discipol al faimosului *terton* Jatson Nyingpo. Un meditator foarte realizat și expert în învățăturile școlilor Kagyu și Nyingma, a primit numele Gotsangpa (cel ce sălășluiește în cuibul vulturului) datorită lungilor sale retrageri în peșterile munților și ermitajele marelui maestru Gotsang

Gonpo Dorje din școala Drukpa Kagyu. Disciplina sa era imaculată și se spune despre el că nu ar fi gustat vreodată nici măcar un strop de alcool.

GUNAPRABHA, *yon tan 'od* (secolul 4 e.n.)

Discipol al lui Vasubandhu și mare autoritate în ceea ce privește Vinaya. A compus celebra *Vinaya-sutra* ('*dul ba'I mdo rtsa*).

GURU RINPOCHE

Numele prin care Guru Padmasambhava, Cel născut din Lotus, este cunoscut în mod obișnuit în Tibet. A fost prevestit de Buddha Shakyamuni ca fiind cel care va răspândi învățăturile Mantrei Secrete. Invitat în Tibet de regele Trisong Detsen în secolul al – VIII-lea, a reușit să stabilească definitiv aici, învățăturile buddhiste ale sutrelor și tantrelor.

GYALSE THOGME, *rgyal sras thogs med* (1295-1396)

Cunoscut de asemenea ca Thogme Zangpo (*thogs med bzang po*) și Ngulchu Thogme (*ngul chu thogs med*). Un mare maestru Sakya și abate al Bodong, celebrat de toate școlile pentru învățăturile sale despre antrenamentul mental, autor al *Celor Treizeci și Șapte de Practici ale unui Bodhisattva* (*rgyal sras lag len*).

JAIN, *gcer bu pa*

Ad litteram, asceți goi. Important sistem religios indian fondat în secolul VI î.e.n. de către Jina (de aici termenul de adepți jaina sau jaini), cunoscut de asemenea și sub numele de Vardhamana. Jainii promovează un sistem etic foarte pur care implică, în particular, o formă extremă de *ahimsa* (non-violență).

JAMYANG GYAMTSO, '*jam dbyang rgya mtsho* (17??-1800)

Unul din învățătorii de bază ai lui Shabkar. Acesta a fost un maestru realizat și pe deplin cunosător în învățăturile tradițiilor Nyingma și Sarma; l-a instruit pe Shabkar în învățăturile antrenamentului mental, oferindu-i multe împuterniciri din ciclul comorilor Nyingma, inclusiv *Longchen Nyingthig* al lui vidyadhara Jigme Lingpa.

JIGME LINGPA (1730-1798)

Unul din cele mai importante figuri din linia Nyingma, încarnare a măștrilor Vimalamitra și a regelui Dharma Trisong Detsen. A fost îndeaproape asociat cu Gyalwa Longchenpa, pe care l-a întâlnit într-o serie de viziuni importante. Comoara sa Dharma, *Longchen Nyingthig*, rămâne până în ziua de azi una din cele mai importante și mai des practicate sisteme meditative din școala Nyingma.

JNANASHRIBHADRA, *ye shes dpal bzang po*

Maestru indian și autor al unui comentariu după *Lankavatara-sutra*, numit *Arya-lankavatara-vritti*, păstrat în colecția Tengyur.

JNANAVAJRA, *ye shes rdo rje*

Maestru indian și autor al unui comentariu după *Lankavatara-sutra*, numit *Tathagata-hridayalamkara* (*de bzhin gshegs pa'I snying po rgyan*), păstrată în colecția Tengyur.

KADAMPA, *bka' gdams pa*

Inspirată de Atisha și fondată de discipolul său, Dromton, această școală pune un mare accent pe învățătura antrenamentului mental a bodhicitta și respectarea pură a

disciplinei etice. A exercitat o influență decisivă asupra întregii tradiții tibetane.

KAGYUPA, *bka' brgyud pa*

Una din școlile Noilor Traduceri din buddhismul tibetan, fondată de Marpa traducătorul (1012-1099). Această școală s-a divizat apoi în mai multe subșcoli, dintre care cele mai bine cunoscute în ziua de azi sunt Karma (sau Dhakpo) Kagyu, Drikung Kagyu, Drukpa Kagyu și Shangpa Kagyu.

KALACHAKRA-TANTRA, *dus 'khor gyi rgyud*

O tantra propovăduită de Shakyamuni, Buddha istoric, lui Chandrabhadra (*zla ba bzang po*), rege al Shambhala și emanație a lui Bodhisattva Vajrapani. Aparține clasei non-duale a tantrelor Anuttara și prezintă o cale completă către Iluminare, împreună cu un elaborat sistem cosmologic.

KAMALASHILA (713-763)

Principalul discipol al lui Shantarakshita și exponent, împreună cu acesta, al școlii Yogachara-Madyamika. A fost invitat în Tibet unde a avut dezbateri de succes împotriva maestrului chinez Hoshang Mahayana, stabilind așadar apropierea gradată a tradiției indiene ca normă în buddhismul indian.

KANGYUR, *bka' gyur*

Colecția canonică de sutre și tantre traduse în limba tibetană.

KATYAYANA

Discipol al lui Buddha Shakyamuni. A atins starea de Arhat și a transcris o parte din învățăturile Abhidharma.

KHEDRUP JE, *mkhas grub rje dge legs dpal bzang* (1385-1438)

Unul din cei mai importanți doi discipoli (celălalt fiind Gyaltsap Je) ai lui Je Tsongkhapa, fondatorul școlii Gelugpa.

KRISHNAPA, *slob dpon nag po* (secolul XI)

Maestru indian și învățător al lui Atisha.

LANKAVATARA-SUTRA, *lang kar gshegs pa 'I mdo*

O sutră Mahayana din a treia învățare a roții Dharme și care aparține, în conformitate cu Gyalwa Longchenpa, Karma Rangjung Dorje, Kongtrul Lodrothaye și alții, învățăturilor cu semnificație ultimă. Chandrakirti a clasificat această sutra ca fiind o metodă potrivită și eficace, în aceeași linie cu învățătura *Aksayamatiniirdesha-sutra*, care, totuși, nu menționează ori nu ia în considerare cele trei învățări ale roții Dharme. Pentru o excelentă discuție asupra acestei chestiuni, vezi Susan K. Hookham, *The Buddha Within: Tathagatagarbha Doctrine According to the Shentong Interpretation of the Ratnagotravibhaga* (Albany: State University of New York Press, 1991).

LONGCHENPA, *klong chen rab 'byams*

Considerat a fi cel mai mare geniu al tradiției Nyingma, un maestru incomparabil și autor a peste 250 de tratate.

MAHAPARINIRVANA SUTRA, *mya ngan las 'das pa chen po 'i mdo*

O sutră Mahayana de ultimă semnificație aparținând celei de a treia învârtire a roții Dharmei și care expune doctrina Tathagatagarbha.

MATERIALIȘTI SAU CHARVAKAS, *rgyang 'phen pa*

Numele unei vechi școli de filosofie din India ce susținea materialismul nihilist. Charvakașii negau legea karmei și existența vieților trecute sau viitoare.

MILAREPA, *mi la ras pa* (1040-1123)

Unul din cei mai mari yogi și poeți ai Tibetului. A fost printre discipolii de frunte ai lui Marpa Traducătorul, fondator al liniei Kagyu.

NAGARJUNA, *klu grub*

Celebru maestru Mahayana din secolul al doilea și fondator al sistemului de gândire Madyamika asociat îndeaproape cu sutrele *Prajnaparamita*.

NYAKLA PEMA DUDUL, *nyag bla pad ma bdud 'dul* (1816-1872)

Faimos maestru din Nyarong din estul Tibetului, care a obținut corpul de curcubeu.

NYINGMAPA sau școala Vechilor Traduceri, *rnying ma*

Tradiția originară a buddhismului tibetan. Adepții acesteia studiază și practică tanzrele și învățăturile înrudite cu acestea care au fost traduse în prima perioadă dintre introducerea Dharmei lui Buddha în Tibet în secolul al VIII-lea și perioada noilor traduceri, inaugurată de Rinchen Zangpo (958-1051) după persecuția lui Langdarma.

PATRUL RINPOCHE, *dpal sprul o rgyan 'jigs med chos kyi dbang po* (1808-1887)

Un mare maestru realizat al tradiției Nyingma din Tibetul de est; autor a numeroase lucrări, dintre care *Cuvintele Perfectului meu Învățător* (*kun bzang bla ma 'I zhal lung*) este cea mai cunoscută și lăudată. A fost celebru pentru atitudinea non-sectară, compasiunea și extraordinara simplitate a vieții sale.

PHAGMO DRUPA, *phag mo gru pa rdo rje rgyal po* (1110-1170)

Discipol al lui Gampopa și fondator al tradiției Phagdru din școala Kagyu. Mulți din discipolii săi au atins marea realizare.

PRATIMOKSHA, *so sor thar pa*

Se traduce ad litteram prin “eliberare individuală”. Acest termen se folosește cu referire la cele opt tipuri de ordinație buddhistă (atât monastice cât și laice), împreună cu legămintele și disciplinele asociate lor (inclusiv legământul temporar upavasa sau disciplina de 24 de ore).

PRATYEKA BUDDHA, *rang sangs rgyas*

Un “Buddha solitar” care, fără să se bazeze pe un învățător, atinge încetarea suferinței prin intermediul meditației asupra celor doisprezece legături ale coproducerii condiționate.

Pratyekabuddhașii realizează absența sinelui personal și ajung la jumătatea realizării aceluiași lucru în cazul fenomenelor. Cu alte cuvinte, ei înțeleg non-sinele fenomenelor percepute însă nu și acela al minții care le percepe.

RAKSHASA, *srin po*

O clasă de ființe ne-umane periculoase și devoratoare de carne ce apar în mitologia hindusă și buddhistă.

RETING TRICHEN, *rwa greng khri chen blo bzang ye shes bstan pa rab rgyas* (1759-1816)

Al doilea deținător al tronului și abate al mănăstirii Reting, fondată de Dromtonpa, marele discipol al lui Atisha.

SAKYAPA, *sa skya pa*

Una din noile școli de traduceri din buddhismul tibetan, fondată de Khon Konchog Gyalpo și asociată cu marea mănăstire Sakya. Lamașii Sakya au fost, pentru un timp, conducătorii Tibetului.

SARMA, *gsar ma*

Școlile noilor traduceri din buddhismul tibetan și anume Kagyupa, Sakyapa și Gelugpa, fondate în perioada imediat următoare persecuției lui Langdarma.

SHIKSASAMUCCAYA, *bslabs pa kun las btus pa*

O antologie de texte luate din sutre importante ale Mahayana, compilată de Shantideva.

SHRAVAKA, *nyan thos*

Cineva care aude învățăturile lui Buddha, le practică și le transmite altora cu scopul de a se elibera pe sine însuși din samsara. Shravakașii sunt practicantii ai Vehiculului Originar sau Hinayana, care este numit din acest motiv Shravakayana.

TAKLUNG THANGPA, *stag lung thang pa bkra shis dpal* (1142-1210)

Discipol al lui Phagmo Drupa și fondator al școlii Taklung Kagyu. A rămas cunoscut pentru realizarea sa Mahamudra atinsă prin devoțiune.

TARANATHA KUNGA NYINGPO (1575-1635)

Faimos învățat și eminent maestru al tradiției Jonang. Unul din exponenții de frunte ai viziunii “vidului extern” (*gzhan stong*).

TATHAGATA, *de bzhin gshegs pa*

Se traduce ad litteram prin “Cel astfel plecat”, un epitet al lui Buddha sau al Buddheității.

TATHAGATAGARBHA, *de bzhin gshegs pa'i snying po*

Esența Buddheității, natura luminoasă și vidă a minții, care este prezentă, deși ascunsă, în toate ființele sensibile. Când vălurile care o acoperă sunt îndepărtate aceasta apare, nefiind altceva decât Tathagata.

TENGYUR, *bstan 'gyur*

Colecția canonică alcătuită din comentariile indiene asupra scripturilor buddhiste traduse în tibetană.

TSONGKHAPA, *tsong kha pa*

Cunoscut și ca Lozang Drakpa și Je Rinpoche, fondator al școlii Gelugpa. A înființat mănăstirea Ganden în anul 1410. Un mare învățat, venerat ca manifestare a lui Manjushri.

UPAVASA, *bsnyen gnas*

Legământul Pratimoksha luat pentru o perioadă de 24 de ore. Constă în respectarea de către laici a nouă precepte.

VIDYA MANTRA, *rig sngags*

Despre mantre se zice în general că sunt de trei tipuri: mantre vidya, mantre dharani și mantre secrete. Aceste categorii se referă în mod special la metodele potrivite ale compasiunii, înțelepciunii vidului și uniunii lor non-duale

VIMALAMITRA, *dri med bshes gnyen*

Unul din cei mai mari maestri și învățați ai buddhismului indian. A venit în Tibet în secolul al IX-lea unde a propovăduit și a tradus numeroase texte sanscrite. A fost unul dintre principalele surse din Tibet, împreună cu Guru Padmasambhava, ale învățăturii Dzogchen.

VIMALAPRABHA, *DUS 'KHOR 'GREL CHEN DRI MED 'OD*

Un comentariu foarte întins despre *Kalachakra-tantra* și principala sursă textuală pentru întregul sistem Kalachakra. A fost compus de Kalki Pundarika, unul din regii Dharma din Shambhala, existând încă în zilele noastre, în sanscrită.

VINAYA, *'dul ba*

Colecția de învățături oferite de Buddha despre disciplina etică.

VINAYA-SUTRA, *'dul ba'i mdo rtsa*

Comentariu al învățăturilor Vinaya, compus de Gunaprabha.

YESHE O, *lha bla ma ye shes 'od*

Rege al Tibetului și membru al dinastiei Chogyal. Și-a asumat regalitatea în Ngari, Tibetul de vest, cu numele de Tsenpo Khore. Mai târziu, a abdicat pentru a deveni călugăr, fiind după aceea cunoscut sub numele de Lha Lama Yeshe O. Într-o încercare de a revigora buddhismul în țara sa, a trimis un grup de douăzeci și unu de oameni în Kashmir pentru a învăța sanscrita și a studia învățăturile. Ca răspuns la generoasele lui ofrande, Atisha a acceptat invitația de a vizita Tibetul.

BIBLIOGRAFIE

Changchub, Gyalwa și Namkai Nyingpo. *Lady of the Lotus Born: The Life and Enlightenment of Yeshe Tsogyal*. Tradusă de Padmakara Translation Group. Boston: Shambhala Publications, 1999.

Dalai Lama. *The World of Tibetan Buddhism: An Overview of Its Philosophy and Practice*. Boston: Wisdom Publications, 1995.

Goldstein, Melvyn C. *A History of Modern Tibet: The Decline of the Lamaist State*. Berkeley: University of California Press, 1989.

Kapleau, Philip. *To Cherish All Life*. Rochester, N.Y.: The Zen Center, 1986

Longchen Yeshe Dorje, Kangyur Rinpoche. *Treasury of Precious Qualities*. Tradusă de Padmakara Translation Group. Boston: Shambhala Publications, 2001.

Page, Tony. *Buddhism and Animals*. London: UKAVIS Publications, 1999.

Patrul Rinpoche. *The Words Of My Perfect Teacher*. Tradusă de Padmakara

Translation Group. Boston: Shambhala Publications, 1998.

Ricard, Matthieu. *The Collected Writings of Shabkar Tsogdruk Rangdrol*. Vol. 1 (Ka), *The King of Wish-Granting Jewels, the Autobiography of Shabkar Tsogdruk Rangdrol (snyigs dus 'gro ba yongs kyi skyabs mgon zhabs dkar rdo rje 'chang chen po'i rnam par thar pa rgyas par bshad pa skal bzang gdul bya thar 'dod rnams kyi re ba skongs ba'i yid bzhin gyi nor bu bsam 'phel dbang gi rgyal po)*. New Delhi: Schechen Publications, 2003.

----- *The Collected Works of Shabkar Tsogdruk Rangdrol*. Vol. 7 (Ja), *The Emanated Scripture of Compassion (snying rje sprul pa'i glegs bam)*. New Delhi: Schechen Publications, 2003.

----- *The Collected Works of Shabkar Tsogdruk Rangdrol*. Vol. 8 (Nya), *The Wondrous Emanated Scripture (rmad byung sprul pa'i glegs bam)*. New Delhi: Schechen Publications, 2003.

----- *The Collected Works of Shabkar Tsogdruk Rangdrol*. Vol. 9 (Ta), *The Emanated Scripture of Pure Vision (dag snang sprul pa'i glegs bam)*. New Delhi: Schechen Publications, 2003.

----- *The Collected Works of Shabkar Tsogdruk Rangdrol*. Vol. 10 (Tha), *The Beneficial Sun (chos bshad gzhan phan nyi ma)*. New Delhi: Schechen Publications, 2003.

----- *The Collected Works of Shabkar Tsogdruk Rangdrol*. Vol. 12 (Na), *The Nectar of Immortality (legs bshad bdud rtsi'i chu rgyun)*. New Delhi: Schechen Publications, 2003.

----- *The Life of Shabkar: The Autobiography of a Tibetan Yogin*. Tradusă de Matthieu Ricard. Ithaca, N.Y.: Snow Lion Publications, 2001.

Shantideva. *The Way of the Bodhisattva*. Tradusă de Padmakara Translation Group. Boston: Shambhala Publications, 1997.

Singer, Peter. *Animal Liberation*. New York: Ecco Press, 2001.

Smith, E. Gene. *Among Tibetan Texts: History and Literature of the Himalayan Plateau*. Boston: Wisdom Publications, 2001.

Thondup, Tulku. *Masters of Meditation and Miracles: Lives of the Great Buddhist Masters of India and Tibet*. Boston: Shambhala Publications, 1996.

Tsariwa, Rapsel. *The Remedy for a Cold Heart*. Chamrajnagar, India: Dzogchen Shri Singha Charitable Society, 2002.